

LAPPEENRANNAN RAKUUNAMÄEN RAKENNUSINVENTOINTI 2017

RAPORTTI 17.11.2017, muutos 1.12.2017
Tilaja

Selvitystyö Ahola, FM Teija Ahola
Senaatti-kiinteistöt

Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Tilaja

Senaatti-kiinteistöt

Tekijä

Selvitystyö Ahola

FM Teija Ahola

Ajankohta

2017

Valokuvat

Teija Ahola, ellei toisin mainita

Kannen kuva

Rakennus nro 11 Mannerheiminkadulla

Kuva s. 2

Osasuurennos esittelyplanssista:

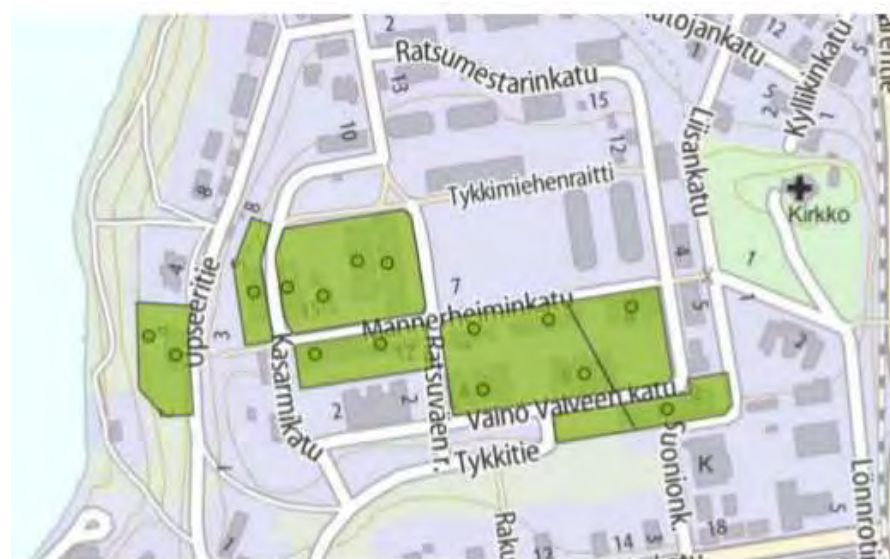
Asemapiirros (1889). KA

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

HANKKEEN PERUSTIEDOT

Tilaja	Senaatti-kiinteistöt, yhteyshenkilöinä kiinteistökehityspäälliköt Minna Aarnio ja Otto Virenius
Tekijä	FM Teija Ahola, Selvitystyö Ahola, Mikkeli
Ajankohta	2017
Tarkoitus	Asemakaavamuutoksen perusselvitys, joka sisältää esityksen rakennushistoriallisen selvityksen tarvitsevista rakennuksista
Alue	Lappeenrannan Rakuunamäen varuskunta-alue
Kohteet	Senaatti-kiinteistöjen omistuksessa olevat rakennukset (19)
Sijainti	Lappeenrannan 5. kaupunginosa kortteli 57 (Väinö Valveen katu 1) kortteli 58 (Mannerheiminkatu, Väinö Valveen katu) kortteli 60 (Upseeritie) kortteli 63 (Kasarmikatu) kortteli 64 (Mannerheiminkatu) Sairaalanmäki
Aineistot	Inventointiraportti 17.11.2017 Inventointilomakkeet Etelä-Karjalan maakuntamuseon KIOSKI-inventointitietokannassa: Rakuunamäki Valokuvat (jpg.), arkisto-DVD
Käyttöoikeudet	Valokuvien käyttö tilaajan omissa julkaisuissa ja raporteissa. Kuvaaja ilmoitettava: Teija Ahola, Selvitystyö Ahola 2017.

Kuva: Tarkastelualue merkitty vihreällä, inventoidut rakennukset ympyrällä.

Kuva: Mannerheiminkatu alkaa pääportilta ja päättyy Upseeritien portaisiin.

Sisällys

1	JOHDANTO.....	5
1.1	MENETELMÄT JA SISÄLTÖ	5
1.2	KAAVAT JA SUOJELUTILANNE	6
2	KASARMIALUE.....	8
2.1	Perustiedot	8
2.2	Sijointupaikka.....	9
2.3	Rakennusvaiheet	12
2.4	Rakennuskanta ja rakenteet 2017	15
3	KOHDEKUVAUKSET OSA-ALUEITTAIN	25
3.1	Osa-aluejako	25
3.2	Osa-alue 1: Kasarmialue	26
3.3	Osa-alue 2: Harjoitusalue	40
3.4	Osa-alue 3: Asuinalue	47
3.5	Osa-alue 5: Sairaalanmäki	53
4	JOHTOPÄÄTÖKSET	58
4.1	Muutosherkkyys	58
4.2	Selvitys- ja suojelutarve	59
5	Lähteet.....	61
6	Viitteet	63

1 JOHDANTO

Rakennusinventointi tehtiin Lappeenrannan Rakuunamäen vanhan varuskunta-alueen ja Sairaalanmäen rakennuksista asemakaavamuutoksen perusselvitykseksi.

Rakuunamäki on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY 2009) kaupunkikuvallisesti arvokkaana, kasarmitoimintaa varten rakennettuna kokonaisuutena. Yleis- ja asemakaavoissa on Rakuunamäen aluetta ja rakennuksia koskevia suojelumääräyksiä. Maakuntakaavassa on alueen kulttuuriympäristöarvoja koskevia suunnittelumääräyksiä.

Rakuunamäki siirtyi kaupalla Suomen valtiolta Lappeenrannan kaupungille 1996. Inventoidut rakennukset omistaa valtion kiinteistöyhtiö Senaatti-kiinteistöt. Se on vuokrannut rakennukset puolustusvoimien logistiikkalaitokselle, joka on luovuttanut rakennukset Maasotakoulun käyttöön. Alueella on myös Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toimitiloja. Rakuunamäen ydinalue ja varuskuntasairaalan alue vapautuvat piakkoin uuteen käyttöön, koska puolustusvoimat keskittää Lappeenrannan toimintojaan Leirikentän alueelle.

Vanhan varuskunta-alueen pohjoisosaan on rakennettu kerros- ja rivitaloasutusta 2000-luvulla. Yksittäisiä rakennuksia on kunnostettu opiskelija-asunnoiksi. Rakuunamäellä on myös eri alojen yritysten toimipisteitä. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskus (Eksote) avasi syksyllä 2013 Lasten ja nuorten talon Adolf Ehrnroothin aukion laidan uudisrakennukseen.

1.1 MENETELMÄT JA SISÄLTÖ

Käsitelmäärittely

Rakennusinventointi on systemaattinen ja vakiintunein menetelmin tehty kartoitus, jonka tavoitteena on maantieteellisesti rajatulta alueelta, ennalta sovitulla tai järjestelmällisellä tavalla valikoitujen rakennusten paikantaminen, dokumentaatio, ominaispiirteiden määrittely, arviointi ja luettelo. Kaikki inventoinnit sisältävät samat työvaiheet, mutta tulosten käyttötarkoituksesta riippuen inventoinnit voivat vaihdella sisällöllisesti, esitystavaltaan ja tiedon määrältään.

Rakennushistoriaselvitys antaa yksityiskohtaiset tiedot päätöksenteon tueksi niille, jotka vastaavat rakennuksen suojelutarpeen arvioinnista sekä suojelun turvaamisesta ja toteuttamisesta. Selvitys antaa tietoa korjausrakentamisen tai yksityiskohtaisen kaavoituksen tarpeisiin. Rakennushistoriaselvitys on hyödyllinen myös silloin, kun suojelutavoitteita halutaan täsmentää tai tarkistaa.

Rakennusinventointi tehtiin 15:stä Rakuunamäellä ja 4:stä Sairaalanmäellä sijaitsevasta, ennalta sovitusta, rakennuksesta, ja se oli luonteeltaan aikaisempia inventointeja päivittävä ja täydentävä totaali-inventointi. Inventointiraportissa esitellään Rakuunamäen varuskunta-alue, sen kehitysprosessit ja rakennustyypit, sijoitetaan inventoidut rakennukset kartalle ja osaksi laajempaa rakennettua kokonaisuutta. Jokaisesta rakennuksesta tehtiin myös kohdekuvaus, johon sisältyi rakennuksen arvopiirteiden määrittely ja lisätutkimustarpeen arviointi.

Arkistotutkimus tehtiin pääosin toukokuussa ja maastotyöt kesän ja syksyn 2017 aikana. Viimeisinä dokumentoitiin rakennukset 2, 10, 11, 12 ja 79, jotka vapautuivat puolustusvoimilta kesän ja syksyn aikana. Tietosisällöltään perustasoa olevassa rakennusinventoinnissa keskityttiin rakennusten ulkoarkkitehtuuriin, erityispiirteisiin ja rakennushistorialliseen säilyneisyyteen. Sisätilan osalta tarkasteltiin alkuperäisen pohjakaavarakennuksen säilyneisyyttä sekä yleispiirteisesti tilojen luonnetta muutosten jälkeen.

Tiedot rakennusten ennen 1990-lukua tehdyistä peruskorjauksista ovat Puolustushallinnon rakennuslaitoksen kiinteistökorteista tai aikaisemmista inventoinneista. Korjaushistoriaa täydennettiin uusimmista rakennusluvista, kirjallisuuslähteistä ja haastatteluilla sekä paikan päällä tehdyillä havainnoilla. Rakennuksista ilmoitetut tilavuudet ja pinta-alat ovat suuntaa-antavia, koska ne ovat rakennus- ja huoneistorekisteristä. Edelleen puolustushallinnon käytössä (ml. Maasotakoulu) olevien rakennusten (1, 3, 8, 9, 19, 20, 22, 23, 26, 78) tietoja ei salassapitomääräysten vuoksi saanut inventoinnin käyttöön eikä rakennusten sisätiloja ollut mahdollista valokuvata.

Tämän inventoinnin pohjalta päivitettiin ja täydennettiin Etelä-Karjalan maakuntamuseon ylläpitämän rakennus-inventointitietokannan (KIOSKI) aikaisempia inventointitietoja.

1.2 KAAVAT JA SUOJELUTILANNE

Rakuunamäki on suomalaisen kasarmiarkkitehtuurin merkittävä edustaja. Alue on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009).

RKY-aluekokonaisuus: Lappeenrannan linnoitus- ja varuskuntakaupunki muodostuu eri aikoina rakennetuista perustetuista puolustus- ja varuskuntatoimintaan liittyvistä rakennuksista ja linnoitteista. Yksi osakokonaisuuksista on Rakuunamäen kasarmialue, johon liittyy myös erillinen sairaalanmäki. Rakuunamäen ranta-alueilla toimi Lappeenrannan linnoituksen Saimaan laivasto. Laivaston rakennusten viereiselle mäelle perustettiin 1889 Suomen rakuunarykmentti, jonka punatiiliset, kolmikerroksiset kasarmit rakennettiin 1889–1893 alun perin kansallisen asevelvollisen ratsuväen käyttöön (arkkitehdit S. Gripenberg, J. Ahrenberg). Suomen rakuunarykmentti lakkautettiin 1901 ja rakennukset luovutettiin venäläisille joukoille, joille rakennettiin myös uusia kasarmeja 1910-luvulla. Rakuunamäen kasarmialue on säilynyt pääosin alkuperäisessä muodossaan. Rantatien varrella on ryhmä kaksikerroksisia, osin tiili-, osin puurakenteisia upseeriston asuinrakennuksia sekä upseerikerho. Tallit ja kalustovajat muodostavat oman laajan kokonaisuutensa. Sairaalanmäen punatiilisen sotilassairaalan toiminta alkoi 1893 ja se on maamme vanhin yhtäjaksoisesti toiminut sotilassairaala. Rakennuksia, joiden sotilaskäyttö päättyi 1990-luvulla, on Lappeenrannan kaupunki kunnostanut asuin- ja toimitilakäyttöön. Nykyään Rakuunamäellä on sotilas- ja siviilitoimintoja rinnakkain.

RAKUUNAMÄEN OYK:N sr-MÄÄRÄYKSET

sr-1 Suojeltava rakennus

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. MRL 57§:n nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka turmelevat julkisivun, vesikaton tai sisätilojen rakennustaiteellista tai historiallista arvoa. Merkittävistä korjaus- tai muutostöistä on pyydettävä museoviranomaisten lausunto.

Korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoituksen muutosten tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti ja historiallisesti arvokas luonne ja ominaispiirteet säilyvät. Erityisesti julkisivukorjauksissa tulee käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja.

Maakuntakaava

Maakuntavaltuusto on hyväksynyt Etelä-Karjalan maakuntakaavan 9.6.2010 ja ympäristöministeriö vahvisti sen 21.12.2011.

Rakuunamäki on osoitettu aluemerkinällä ma/kv valtakunnallisesti merkittävänä kulttuurihistoriallisena ympäristönä.

Yleiskaavat

Rakuunamäen osayleiskaava 2011 sai lainvoiman 28.5.2014 (KHO 15.4.2014). Kaavassa kaikki vanhat tiili- ja puurakennukset on suojeltu (sr-1 tai sr-2). Adolf Ehrnroothin aukio on osoitettu aukiona, jonka historiallinen luonne on säilytettävä (/s). Alueen länsiosassa kulkeva Upseeritie on osoitettu katuna, jonka alkuperäinen luonne on säilytettävä (/s). Viheralueet on osoitettu joko lähivirkistysalueiksi tai puistoksi. Hautausmaan käyttötarkoituksensa liittyä muinaismuistolakiin perustuva suojelumääräys (/sm).

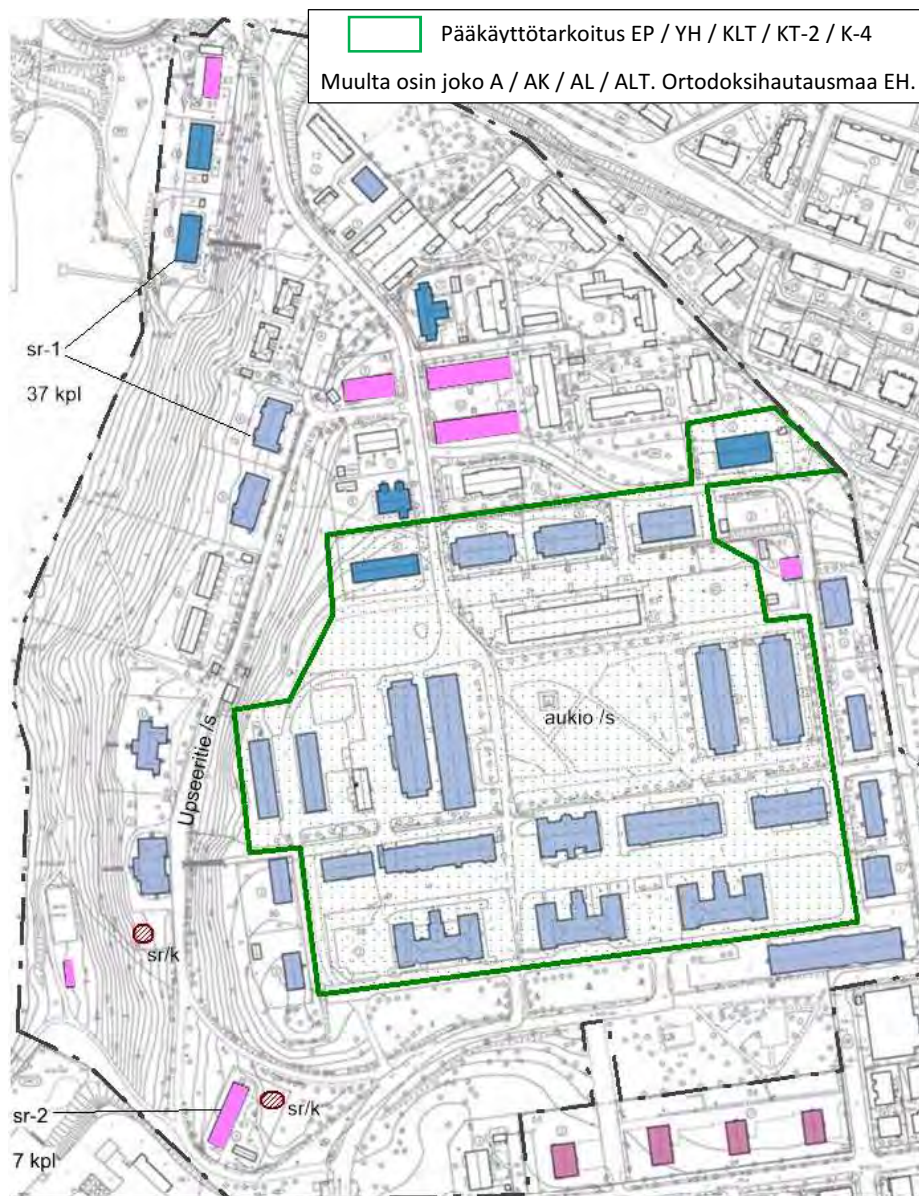
Sairaalanmäkeä koskee 12.6.2017 osittain voimaan tullut Lappeenrannan keskustaajaman osayleiskaava 2030. Kaavassa on suojeltu (sr-1) sairaala, sairaalahenkilökunnan asuinrakennus ja kellari. Kaikki kolme Sairaalanmäellä sijaitsevaa vanhaa rakennusta jäävät valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä osoittavan aluerajauksen (ma-vk) sisään.

sr-2 Suojeltava rakennus.

Rakennustaiteellisesti, historiallisesti tai kaupunkikuvallisesti arvokas rakennus. MRL 57§:n nojalla määrätään, että rakennusta ei saa purkaa ilman ympäristö- ja rakennuslautakunnan lupaa. Purkuluvasta on pyydettävä museoviranomaisten lausunto. Purkuluvan saa myöntää vain, jos rakennuksen purkamiseen on pakottava syy.

Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoituksen muutosten tulee olla sellaisia, että rakennuksen rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas tai kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Erityisesti julkisivukorjauksissa tulee käyttää alkuperäisiä tai niitä vastaavia materiaaleja.

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Kuva: Asemakaavoilla suojellut rakennukset (OAS 20.4.2016)
Täydennetty merkinnöillä sr-2, sr/k ja /s.

Asemakaavat

Rakuunamäen alueella on voimassa asemakaavoja eri aikakausilta, ja ne kaikki on laadittu ennen voimassa olevaa osayleiskaavaa. Vuonna 2017 vireille laitetun asemakaavatyön tavoitteena on päivittää Rakuunamäen asemakaava vastaamaan Rakuunamäen osayleiskaavaa sekä jo toteutunutta tilannetta.

Asemakaavat on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 30.3.1998 (K2089), 30.3.1998 (K2092), 24.8.1998 (K2097) ja 25.9.2000 (K2120). Rakuunamäeltä on suojeltu kaikki ennen vuotta 1940 rakennetut rakennukset: sr-1 (37 kpl), sr-2 (7 kpl), sr/k (2 kpl) ja /s (Adolf Ehrnroothin aukio ja Upseeritie). Eri kaavojen suojelumerkintöjen määräykset poikkeavat hieman toisistaan.

Asemakaavamuutosten perusselvityksenä on käytetty 1990-luvulla tehtyä paikallista rakennusinventointia sekä valtakunnallista RKY-inventointia.

Kuva: Sairaalanmäellä ei ole oikeusvaikutteista asemakaavaa. Ainoa asemakaava on vuodelta 1892! / Ote ajantasa-aseamakaavasta 2017. Lappeenrannan karttapalvelu.

2 KASARMIALUE

2.1 Perustiedot

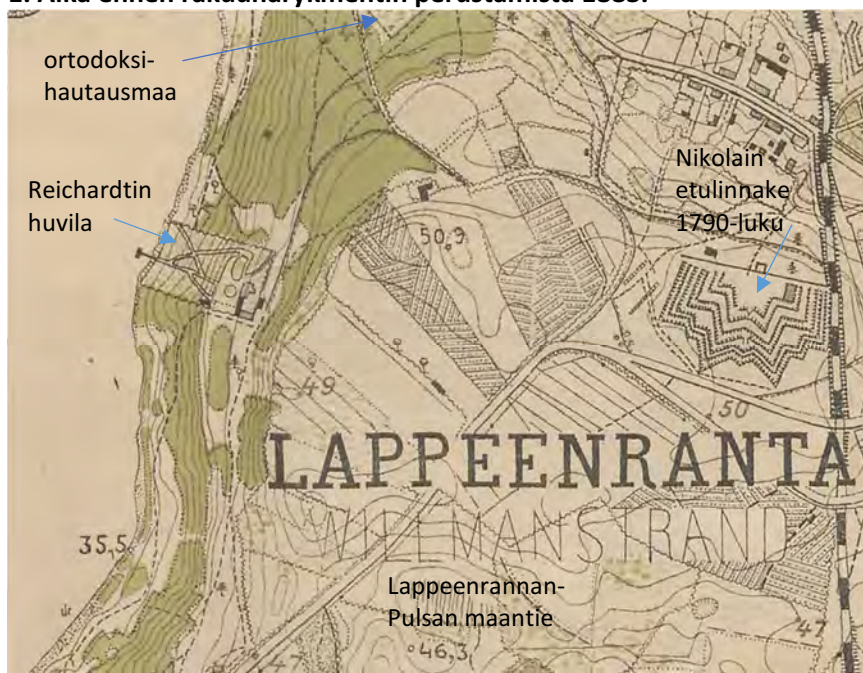
Kiinteistöt 405-457-1-6, 501-1-4, 5-62-1
Omistus Suomen valtio, Senaatti-kiinteistöt
Kohdetyyppi Ratsuväkivaruskunta (rakuunakasarmi)
Nimike Lappeenrannan varuskunta (Maasotakoulu)
Toimijoita¹
(osa) Suomen rakuunarykmentti 1889–1901
Suomenmaalainen rakuunarykmentti 1901–1917
Tykistövaruskunta 1918–1920, Tykistökoulu 1918
Ratsuväkiprikaati 1921–1944
- Hämeen ratsurykmentti HRR 1921–1944
- Uudenmaan rakuunarykmentti URR 1921–1947
Ratsuväkiprikaatin soittokunta per. 1921 >
Rakuunasoittokunta 1990–
Uudenmaan rakuunapataljoona 1957–1989
Kenttätykistörykmentti 3 1944–, Karjalan tykistörykmentti
1957–1980
Aliupseerikoulutusta 1945 > Päälystööpisto 1974–,
Maanpuolustusopisto 1993–, Maasotakoulu 2001–
(siirtymässä Leirin alueelle)
Rakuunaeskadroona eli Lippueskadroona 1990–2016.

Kuva: Rakuunamäen kasarmialue ennen vuotta 1924. / Kuvaotteet: Etelä-Karjalan museon valokuvakokoelma.

2.2 Sijoituspaikka

1. Aika ennen rakuunarykmentin perustamista 1883.

Kuva: Maaliskuun 17. päivänä 1889 julkaistiin asetus Lappeenrantaan sijoitettavasta ja Suomen rakuunarykmentti -nimisestä ratsuväkiosastosta sekä sen varustamisesta hevosin. Lappeenrannan kaupunki luovutti maan maksutta ratsuväelle, mutta säilytti itsellään luovutetun alueen kalastusoikeuden, sai korvauksen menetystä metsästä ja säilytti omistusoikeuden Reichardtille vuokrattuun huvilapalstaan. Valituksi tulleen sijoituspaikan hyvinä puolina pidettiin kuivaa maaperää, Saimaan rannan läheisyyttä, rautatieyhteyttä ja vesiyhteyttä sisämaahan. Erittäin tärkeänä pidettiin myös ratsuväen rintamaharjoituksiin sopivan kentän olemassaoloa lähellä sijaitsevalla leirialueella. / Suomen_sotaväelle_ehdotetun_leiripaikan_kartta 1, 1883, KA

2. Suunnitelma rakuunarykmentin kasarmialueesta 1891.

Kuva: Rakuunarykmentin kasarmialueeksi luovutettu alue sijaitsi kaupungin länsipuolella, vuonna 1885 valmistuneen radan takana. Kasarmin pääryhmä suunniteltiin rakennettavaksi selänteiden lakitasanteelle. Maa-alueella oli peltoja ja niittyjä, mutta ei mainittavaa asutusta. Ortodoksisen hautausmaan historia alkaa 1740-luvun alusta, mutta virallisesti se vihittiin käyttöön vasta 1787. Rannassa oli ainakin jo 1883 huvila, jonka oli rakennuttanut viipurilainen kauppias Reichardt. Hän lunasti vuokratontin kaupungilta 1898. Nikolain etulinna oli rakennettu 1790-luvulla. Lappeenrannasta Pulsaan ja edelleen rannikolle ja sisämaahan Mikkeliin haarautuva maantie esiintyy jo 1700-luvun kartoissa. Muut kulkuväylät olivat kärryiteitä ja rantapolkuja. / Suomen sotaväelle suunniteltu kasarmialue, korjattu kartta 1891. KA 4-8, MTM_Lappeenranta

3. Rakuunamäki 1. rakennusjakson lopulla 1893

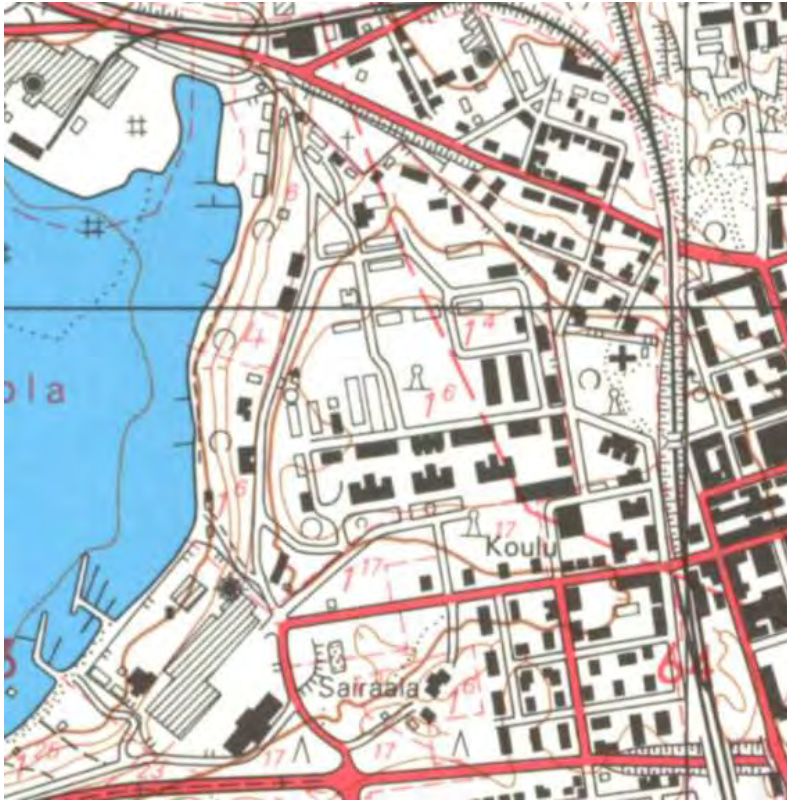
Kuva: Senaatin vahvistaman rakennussuunnitelman mukainen kasarmialue oli pääosin valmis vuoden 1893 lopulla. Pääurakoitsijoina olivat Anders Wiklund (1890–92) ja H. E. Lohman (1892–93). Suunnitelmasta poikettiin alueen pohjoisosassa, heinälatopihan luona, jonne latoja tuli vähemmän ja rakennettu sommitelma jäi epäsymmetriseksi. Vanhan maantien linjaus on siirretty kasarmialueen ulkopuolelle, etelämmäksi. Keskimmäisen sotilaskasarmien ja varuskuntasairaalan välillä on suora tieyhteys. Rantaan viettävät rinteet ovat metsäisiä. Reichardtin huvilatontti on merkitty karttaan istutetuksi puutarha-alueeksi. Rakuunamäen lounaispuolelle, järven rantaan, perustettiin 1893 venäläisten joukkojen leiri. /Senaatin kartasto, [Lappeenranta] XV 46, 1893. KA

4. Rakuunamäen varuskunta-alue 1951

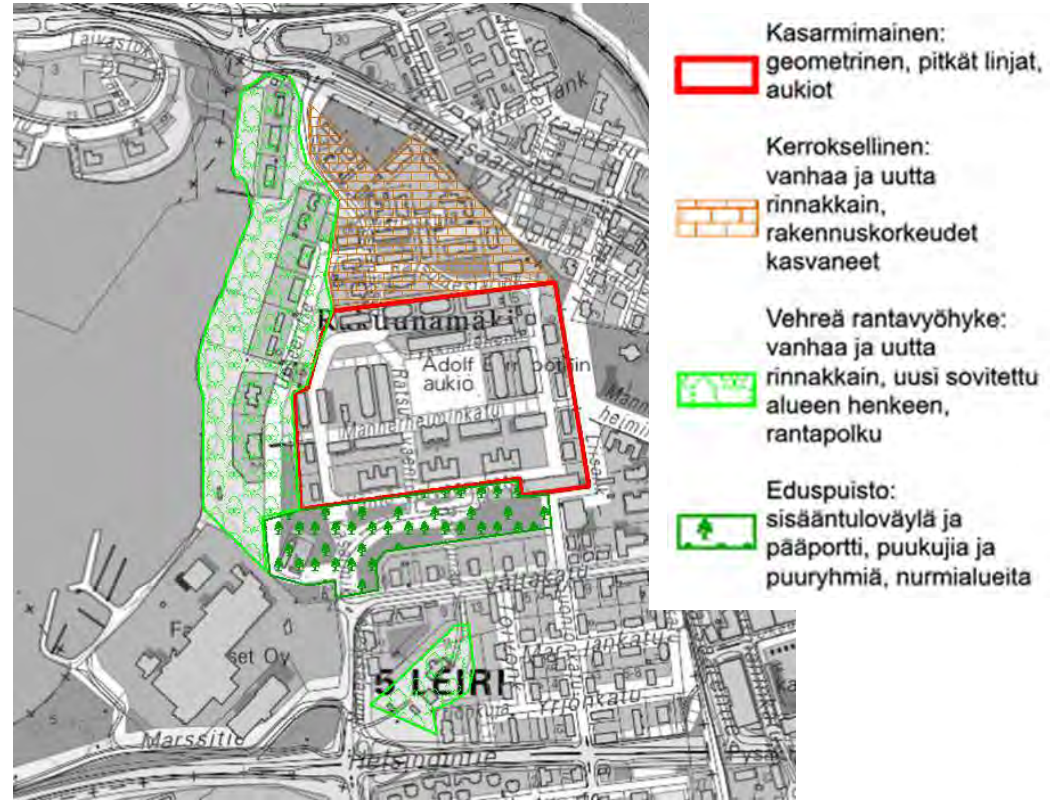
Kuva: Viime vuosisadan alkupuolella Rakuunamäellä toteutettiin laajimmat armeijan suorittamat uudistustyöt. Suomalaisten viranomaisten rakennustyöt kasarmialueella loppuivat rakuunarykmentin lakkautuessa. Venäjän insinöörihallinto siirtyi rakennustöiden johtoon 29.1.1902, jolloin kasarmialue rakennuksineen siirrettiin venäläisille ratsuväkijoukoille. Aluksi kunnostettiin silloisen 55. rakuunarykmentin entisiä rakennuksia. Lisärakennussuunnitelmien laadinta alkoi 1907, mutta rakentaminen painottui 1910-luvulle. Vuoteen 1918 mennessä oli rakennettu ainakin 27 uudisrakennusta, joiden tieltä puretuksi tulleet rakennukset olivat puurakenteisia. Nikolain etulinna-alueen tasanteella sijaitseva Lappeenrannan luterilainen kirkko suunniteltiin alun perin ortodoksiseksi sotilaskirkoksi. Kirkko oli keskeneräinen, kun se maamme itsenäistymisen jälkeen jäi valtion omaisuudeksi. Puukujia on istutettu vanhan pääportin ja Upseerikerhon välisen kadun varteen ja keskustan länsireunalle. Hautaukset Pallon ortodoksihautausmaalle loppuivat 1900-luvun vaihteessa, ja tierakentaminen on leikannut aluetta pienemmäksi. Keskusta on laajentunut Rakuunamäen eteläpuolelle. / Peruskartta 1:20 000, 3134 07, 1951, kartoitus 1949. MML

5. Rakuunamäki varuskunnan loppuaikoina 1980-luvulla

Kuva: Rakuunamäki oli yksinomaan varuskunnan käytössä aina 1980-luvun loppuun. Aliupseerikoulutus oli keskitetty Rakuunamäelle viime sotien jälkeen. Kasarmin vanhaa rakennuskantaa on jonkin verran purettu keskuskentän pohjoispuolelta, samoin Reichardtin huvila Upseeritien varrelta. Varuskunnan henkilökuntaa varten oli 1950-luvulla rakennettu neljä asuintaloa, nk. Tinnan pistetalot, Rakuunamäen ja Sairaalanmäen välillä kulkevan kadun varteen. Varuskuntaan oli perustettu myös Mannerheimliiton osasto ja rakennettu lastentarha. Rannalle, varuskunta-alueen lounaispuolelle oli tullut teollisuutta. Maantien linjaus siirtyi jälleen etäämmäksi Rakuunamäestä, nyt Sairaalanmäen eteläpuolelle. / Peruskartta 1:20 000, 3134 07, 1983, kartoitus 1980. MML

6. Rakuunamäki vuonna 2017

- Kasarimimainen:**
geometrisen, pitkät linjat, aukiot
- Kerroksellinen:**
vanhaa ja uutta rinnakkain, rakennuskorkeudet kasvaneet
- Vehreä rantavyöhyke:**
vanhaa ja uutta rinnakkain, uusi sovitettu alueen henkeen, rantapolku
- Eduspuisto:**
sisääntulovyöhyke ja pääportti, puukujia ja puuryhmiä, nurmialueita

Kuva: Rakuunamäen alueen liittäminen osaksi Lappeenrannan ydinkeskustaa käynnistyi 1990-luvulla, kun puolustusvoimat päätti luopua sotilaskäyttöön tarpeettomista alueistaan ja rakennuksistaan. Kaupunki laati Rakuunamäelle osayleiskaavan 1996 ja maisemasuunnitelman 1997. Tämän jälkeen on entisestä kasarmialueesta tehty asuinalueita ja matkailukohdetta sekä työyhteisöä julkisille palveluille ja yritysten toimipisteille. Vuonna 2015 Leirin kaupunginosaan kuuluvalla kasarmialueella asusti jo liki 700 siviiliä, joiden joukossa myös opiskelijoita. Uudisrakentamisesta on pyritty sovittamaan alueen vanhaan rakenteeseen sekä punatiiliarkkitehtuuriin. Toisaalta saneerauskohteissa on vanhaa tiiliarkkitehtuuria modernisoitu. Maisemanhoidossa on lähtökohtana pidetty vanhan varuskunnan historiallista ominaispiirteitä. Uusin osayleiskaava sai lainvoiman 2014. /Opaskartta 2017. Lappeenrannan karttapalvelu.

2.3 Rakennusvaiheet

Kuva: Inventointikohteet ympyröity. / Rakuunamäen kartta, planssi, ei vl. KA.

Luetteloissa on korostettuina inventoidut rakennukset.

Rakennussuunnitelma 1890 / Suomen Rakuunarykmentti

- 1 Komentajan asuinrakennus
- 2 Ed. ulkorakennus
- 3 Upseerien asuinrakennus
- 4 Upseerien asuinrakennus
- 5 Ulkorakennus
- 5a Upseerien leivin- ja pesutupa
- 6 Upseerikerho ja upseeriasunto**
- 7 Kanslia ja kirjurien asunnot
- 8 Nro:n 6 ja 7 ulkorakennus
- 9, 10 ja 11 Sotilas- eli rakuunakasarmi**
- 12 Päävartio, putka
- 13 Artelli eli ruokala-keittiö**
- 14 Verstas, alipäällystön/miehistön asuinrakennus
- 15 Perheellisten alipäällystön/miehistön asuinrakennus
- 16 Perheellisten alipäällystön/miehistön asuinrakennus ja klubi
- 17 Nro:n 8, 14 - 16 ulkorakennus
- 18 Leipomorakennus
- 19 Varusvarasto
- 20 Sauna ja pesutupa
- 21 Sepän paja
- 22-27 Hevostallit eskadronille
- 28 Trumpetistien hevostalli
- 29 24:n hevosen sairastalli
- 29a 8:n hevosen sairastalli
- 30 Kauramakasiini
- 31 Heinälato 6 kpl
- 31a Vaakarakenus
- 32-33 Vaunuvaja
- 34-35 Halkovarasto-ulkohuone
- 36 Maneesi
- 37 Maneesi (ei rakennettu)
- 38 Sairaalarakennus**
- 39 Sairaalahenkilökunnan asuin- ja talousrakennus**
- 40 Ruumishuone
- 41 Sairaalan ulkorakennus**
- 42 Liiteri ja ulkohuone
- 43 Pumppuhuone ja konehoitajan asunto
- 44 Palokalustovaja

Kuva: Inventointikohteet ympyröity. / Kartta ja luettelo, 1918. KA

Rakennuskanta 1918, venäläiskauden jälkeen

1 - 6 Kasarmirakennuksia (1-3, 5, 6)

7 Vanha sotilaskeittiö

8 Uusi sotilaskeittiö

9 Päävahti

10, 11 Aliupseerien asuntoja

12 Työversta

13 Kauramakasiini

14 Klosetti

15 - 19 Vanhoja puisia hevostalleja

20 Väliaikainen hevostalli

21, 22 Sairastalleja

23 - 28 Uusia talleja (25)

29 Sokkeli tallia varten

30 Maneesi

31 - 44 Varastohuoneita (31, 32, 33)

45 Palokalusto

46 - 50 Heinävajoja

51 Kellari

52 Kengityspaja

53 Korjauspaja

54 Hiilivaja

55, 56 Leipomoita

57 Sauna

58, 59 Upseerien asuntoja

60 Rykmentin päällikön asunto

61 Upseeriklubi

62 Pumppuhuone

63 Ruutikellari

64 Likakasti

65 Kanslia

66, 67 Halkovaja

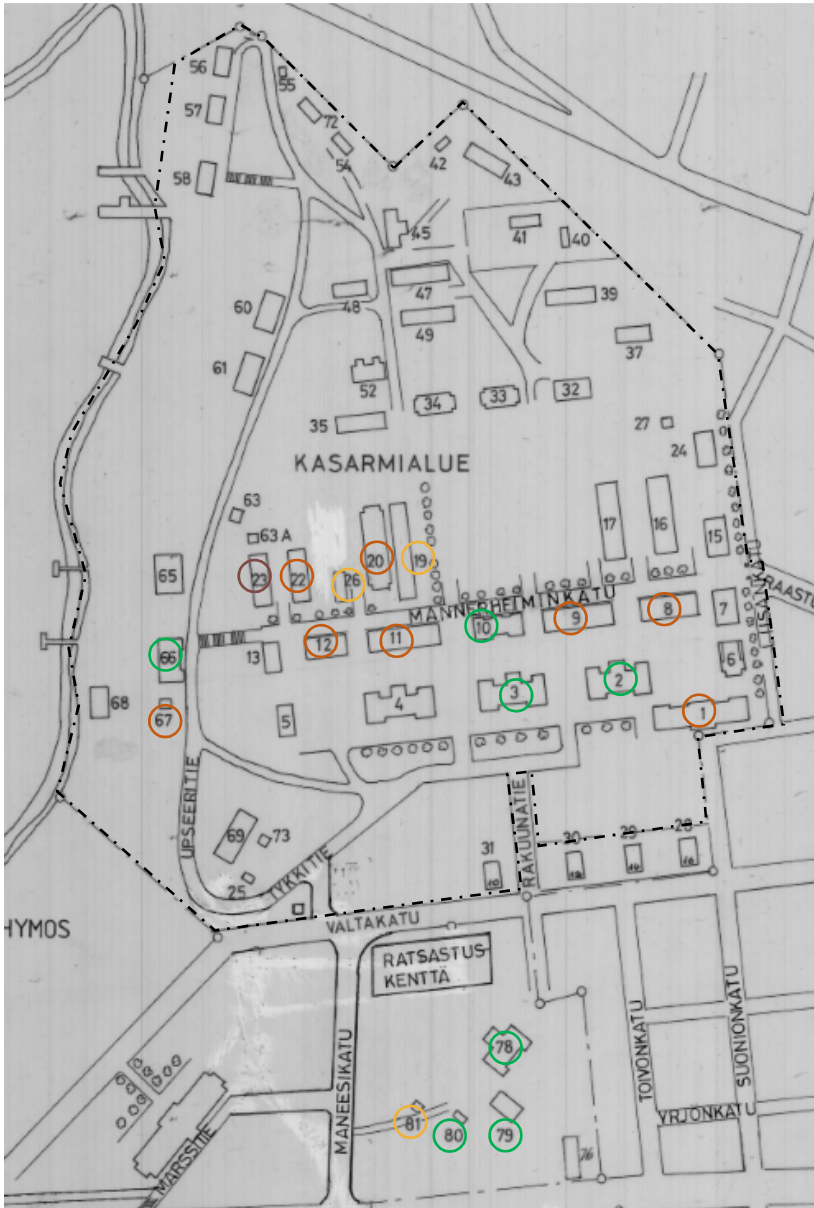
68 Upseerien leipomo ja pesutupa

Suomen armeijan lakkauttamisen jälkeen rakuunoiden kasarmialue rakennuksineen luovutettiin venäläisten joukkojen käyttöön.

Uudet sotilasrakennukset sijoitettiin lisärakennuksina vanhoille alueille; uudet tallit täyttivät aiemmat tallienväliset ratsastuspihat, ja kasarmialueen pohjoisosan väljyys katosi uusien varastojen ja tallien jälkeen.

Olli Immosen tutkimuksen (1992) mukaan venäläisjoukoille tehdyt uudet rakennukset rakennettiin Rakuunamäelle ajanjaksolla 1914–17. Immonen perustaa ajoituksen Lappeenrannan varuskunnan rakennustoimistossa olleeseen piirustus- ja asiakirja-aineistoon, joskin toteaa, että jo vuodelta 1910 oli säilynyt joitakin uusien rakennusten suunnitelmapiirustuksia. Lappeenrannan majoituslautakunnan lausuntojen mukaan oli osa kasarmeista ollut valmiina jo vuonna 1915. Vuonna 1917 valtuusto totesi sotilasrakennushankkeet jo rauhan aikana päätetyiksi.

Näiden lisäksi Sairaalanmäellä sijaitsivat rakennukset: **sairaala, henkilökunnan asuin- ja talusrakennus, ruumishuone ja ulkorakennus.**

Kuva: Inventointikohteet ympyröity. / Piirros, Senaatti-kiinteistöt

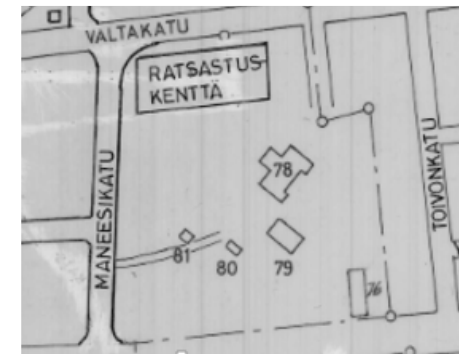
Käytössä oleva rakennusnumerointi

- 1** Maasotakoulu
- 2 (Kasarmi)** tyhjiällä
- 3** Maasotakoulun esikunta
- 4 Toimistorakennus
- 5 Asuinrakennus
- 6 Asuinrakennus
- 7 Opiskelija-asuntosäätiö
- 8** Puolustushallinnon rakennuslaitos PHRAKL
- 9** Maasotakoulu
- 10 (Sotilaskoti)** tyhjiällä
- 11 (Ruokala)** tyhjiällä
- 12 (Tutkimusos.)** tyhjiällä
- 13 Asuinrakennus
- 15 Opiskelija-asuntosäätiö
- 16 Toimistorakennus
- 17 Toimistorakennus
- 19** Puolustushallinto
- 20** Maasotakoulu
- 22** Puolustushallinto PVJJK
- 23** Maasotakoulu
- 24 Asuinrakennus
- 27 Asuinpientalo
- 32 Asuin- ja työtilat
- 33 Eksote
- 34 Eksote
- 35 Asuinrakennus
- 37 Asuin- ja päiväkotirakennus
- 40 - 41 (Lastentarha) toimisto-asuinrakennus
- 45 Asuinrakennus
- 47 Autotalli
- 48 Asuinrakennus
- 49 Autotalli

- 52 Asuin- ja toimistorakennus
- 54 Asuinrakennus
- 56 - 58 Asuinrakennuksia
- 60 - 61 Asuinkeuhkotalo
- 63 Asuinrakennus
- 65 Asuinrakennus
- 66 Upseerikerho**
- 67 Kellari**
- 68 (Pumppaamo) tyhjiällä
- 69 Opiskelija-asuntosäätiö
- 73 Kellari

Purettu: 25, 39, 42, 43, 55 ja 72

Valtakadun kerrostalot nro:t 28 - 31 ovat armeijan henkilökunnalle rakennettuja asuntokerrostaloja 1950-luvulta.

- 78** Terveysasema, SOTLK
- 79** Päiväkoti (yks.)
- 80** Ulkorakennus
- 81** Kellari

2.4 Rakennuskanta ja rakenteet 2017

Tarkastelualue

Inventointialue /Senaatti-kiinteistöt (rakennukset)

Rakennukset

- Suomalaiskaudelta 1889 - 1901, Suomen rakuunarykmentti
- Venäläiskaudelta 1902 - 1917, Suomenmaalainen rakuunarykmentti
- Itsenäistymisen jälkeen, aikavälillä 1917 - 1960
- Vuoden 1960 jälkeen, pääasiassa 2000-2017

Rakennelmat

- Portti
- Portaat
- Kivetty painanne tai avo-oja
- Muistomerkki
- Masto

Viheralue

- Erityyppisiä viheralueita; luonnonvaraisia metsiä, hoidettuja nurmipihoja, villiintyneitä puutarhoja, rantapuustoa

Puurivi

- Istutettu ennen 1940-lukua

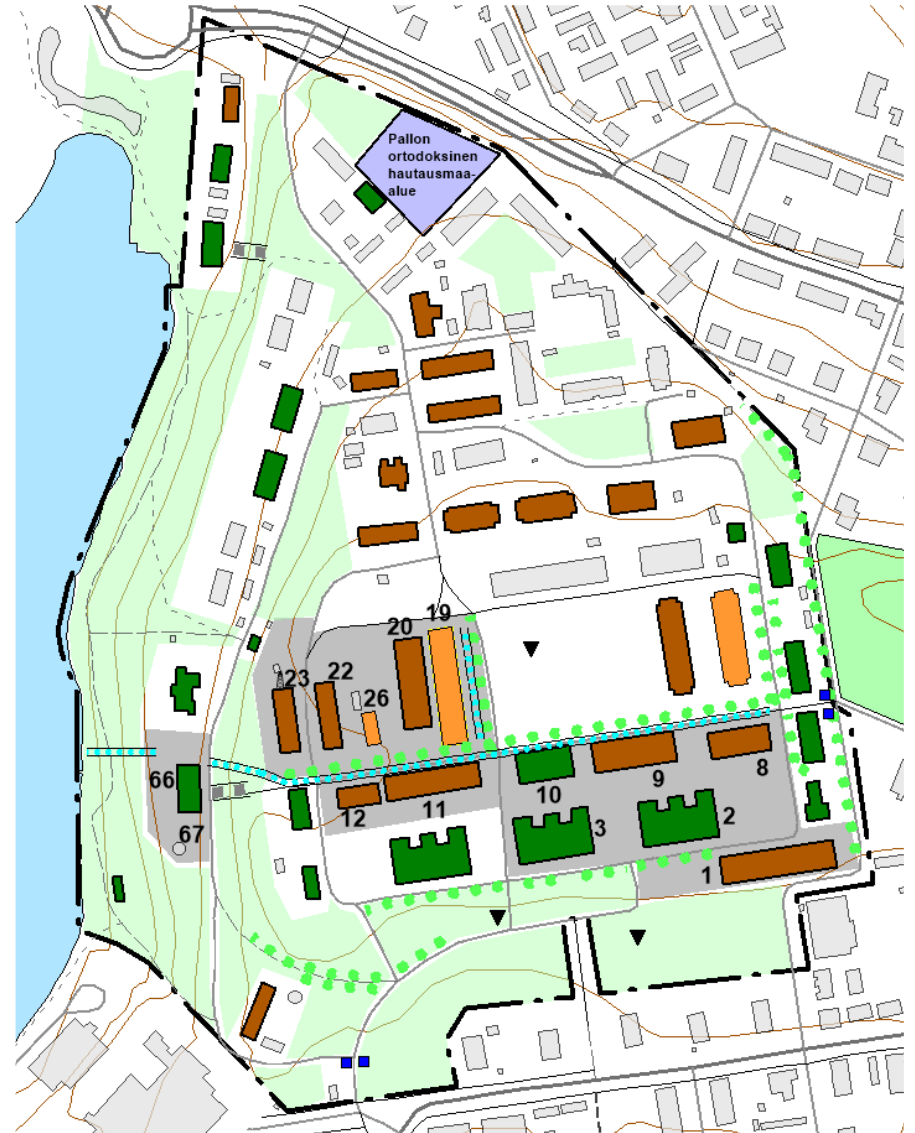
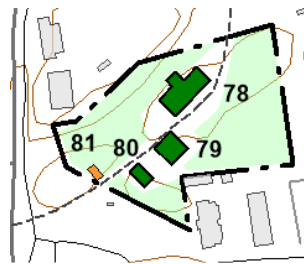
Hautausmaa-alue

Puisto

Kasarmialueen ulkopuolella

Vuonna 2017 inventoidut rakennukset ovat suurimmaksi osaksi venäläiskaudella, 1910-luvulla, rakennettuja punatiilirakennuksia. Niiden lisäksi inventoitiin yksi tiilirakennus 1920-luvulta, puurakennus 1890-luvulta ja rapattu lämpökeskus 1950-luvulta.

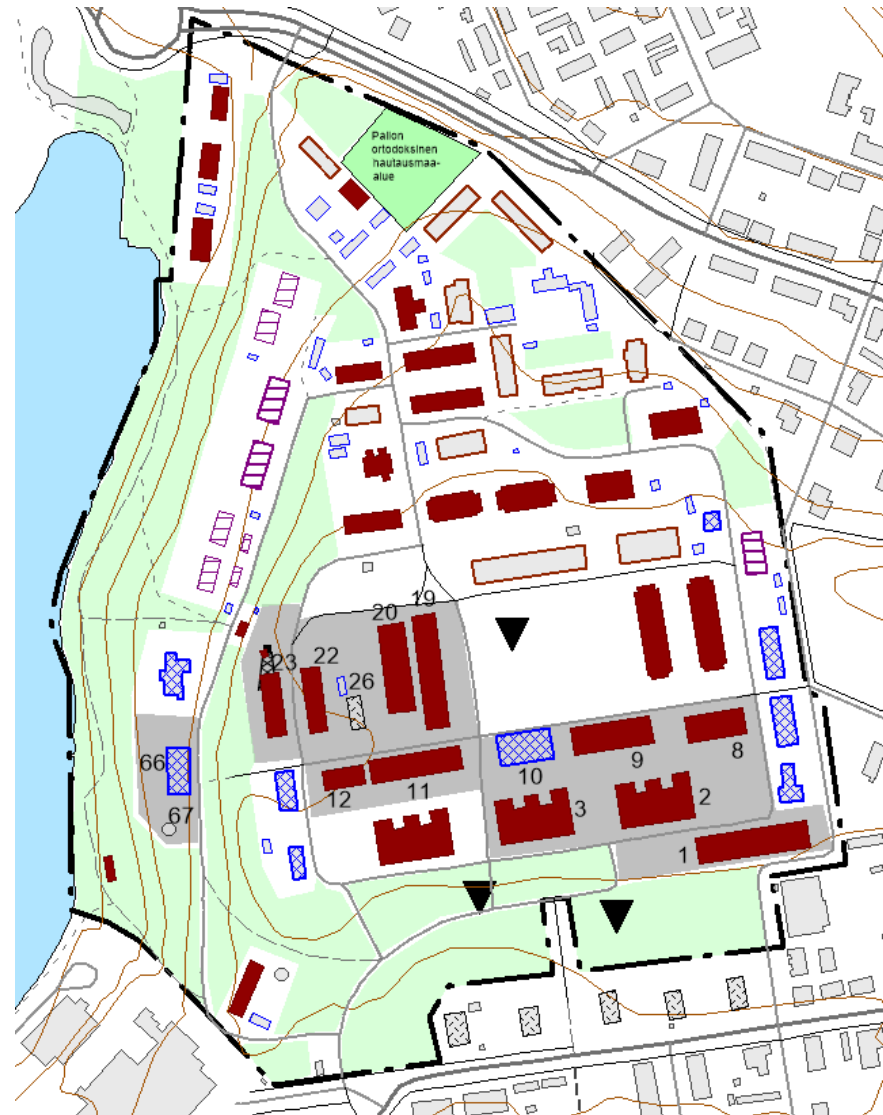
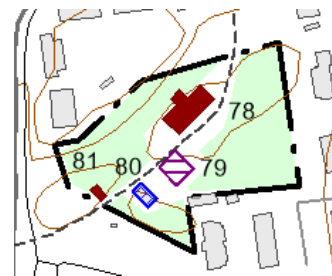
Julkisivumateriaalit

- Puu / kasarmivaihe
- Puu / uudet
- Tiili / kasarmivaihe
- Tiili / uudet
- Puu ja tiili / kasarmivaihe
- Puu ja tiili / uudet
- Rappaus / ei ajoitettu

Muut merkinnät

- Muistomerkki
- Masto
- Viheralue
- Hautausmaa

Inventointialue

Inventoidut rakennukset sijaitsevat alueella, joka on säilyttänyt hyvin alkuperäisen kasarmimaisen luonteensa. Punatiilirakennukset hallitsevat suurten sotilaskasarmien ja keskusaukion ympäristöä. Tiilirakennusten keskelle jäävä puinen ruokalarakennus on keskeinen osa 1890-luvun sommitelmaa. Puinen upseerikerhorakennus on osa upseeristolle suunniteltua asuinalueita puistomaisessa rantarinteessä. Sairaalanmäen rakennuksissa on sekä tiilestä muurattuja että puurunkoisia.

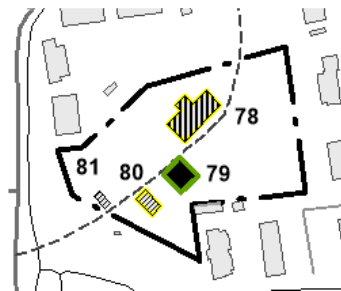
Alkuperäinen käyttötarkoitus

- Vartio, klubi, kanslia, ruokala
- Miestökasarit
- Päällystön ja aliupseeriston asunnot
- Talousrakennukset
- Hevostallit
- Varastot, kellarit

Yleisyys

- Kasarit, 3 samanlaista, tiili
- Kasarit, ruokala, leipomo, tyyliltään yhtenäiset, tiili
- Tallit, 4 tyyliltään yhtenäistä, tiili
- Tallit, 2 tyyliltään yhtenäistä, tiili
- Varastot, 5 tyyliltään yhtenäistä, tiili
- Varastot, 2 samanlaista, tiili
- Varastot, yhtenäisiä tyylipiirteitä (2), tiili
- Asuinrakennukset, 2 samanlaista, puu
- Asuinrakennukset, 2 tyyliltään yhtenäistä, puu ja tiili
- Asuin-talous/verstasrakennus, 2 tyyliltään yhtenäistä, puu ja tiili
- Talousrakennukset, 2 muodoltaan yhtenäistä, tiili
tiilikoristelu ks. 1890-l kolme kasarmia
- Yksilölliset (14) hahmoltaan ja/tai tyyliltään, puu tai tiili

Inventointialue

Inventointialueella sijaitsevat 1910-luvun kasarmirakennukset ovat julkisivukoristelultaan ikäryhmänsä rikkaimmat. Kaikissa venäläiskauden tiilirakennuksissa on käytetty samoja tiilikoristemuotoja ja -aiheita, mutta erilaisina yhdistelminä. Venäläisille kasarmialueille oli tyypillistä yhtenäinen monimuotoisuus, joka perustui variaation mahdollisuuden tiukan normiston asettamissa rajoissa. Näistä lähtökohdista syntyivät pienet eroavaisuudet venäläisten Suomeen perustamien tai täydennysrakentamien kasarmien välille, esimerkiksi Lahden Hennala, Hämeenlinnan Suomen kasarit tai Riihimäen kasarmi.

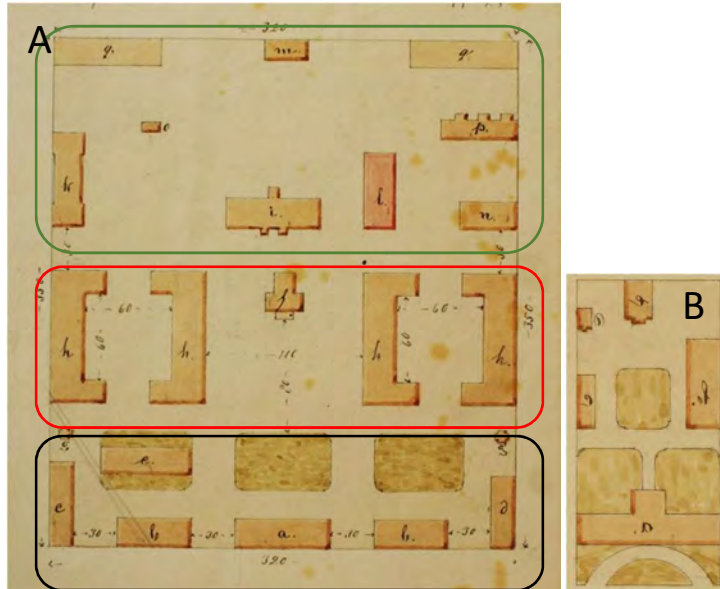
TIETOTAULU: PAVILJONKIJÄRJESTELMÄ²

Paviljonkijärjestelmä oli suunniteltu tartuntatautien leviämisen estämiseksi. Tätä Krimin sodan jälkeen Englannissa kehitettyä järjestelmää sovellettiin kasarmeihin ja sairaaloihin 1800-luvun jälkipuoliskolla. Keskeistä oli majoitustilojen väljyys sekä toimintojen ja majoitustilojen eriyttäminen; ruokalot ja muut vastaavat toiminnot tuli sijoittaa omiin rakennuksiinsa.

Suomessa paviljonkiperiaatetta pidettiin ainakin 1890-luvun puolivälissä parhaana mahdollisena hygieenisesti. Koska se vaati paljon tilaa, sen katsottiin vähentävän niitä terveydellisiä haittoja, joita suuren väkimäärän kasautuminen aiheutti. Pidettiin myös edullisena, että järjestelmän sotilaallinen perusyksikkö eli komppania asui ja toimi muuten mahdollisimman itsenäisenä ja erillisenä osastona. Suomeen 1800-luvulla rakennetuista kasarmialueista useimmat edustivat tätä rakennustapaa.

Suomen sotaväen tarkka-ampujapataljoonien kasarmialueiden toteuttamista varten laadittiin rakennusten malliryhmytykset viiteen kokonaisuuteen: A pääryhmä, B sairaala, C verstaas, D maneesi ja E maaliinammuntatalo. Malleissa rakennukset sijaitsivat paviljonkijärjestelmän mukaisesti toisistaan erillään. Malliryhmytysten tarkoituksena oli antaa yleiskuva kasarmikokonaisuudesta ja esittää kasarmialueen vaatima pienin mahdollinen pinta-ala. Myös ainoan **ratsuväkikasarmien** rakennukset sijoitettiin geometriseen sommitelmaan, suoriin riveihin tai neliöpihojen ympärille, mutta tilavammin, kuin malliryhmytyksissä, ja maasto-olosuhteet huomioiden. Olli Immonen kirjoittaa (1992), että Lappeenrannan rakuunakasarmien asemakaava on ratkaistu sotilaiden majoitustilojen, erillisten talousrakennusten ja tallirakennusten rajaamien kolmen ratsastuspihan osalta samoin kuin saksalaisten rakennuttaman Tilsitin kasarmialueella, jota esiteltiin Deutsches Bauhandbuchin ratsuväkikasarmeja varten laaditussa julkaisussa 1884.

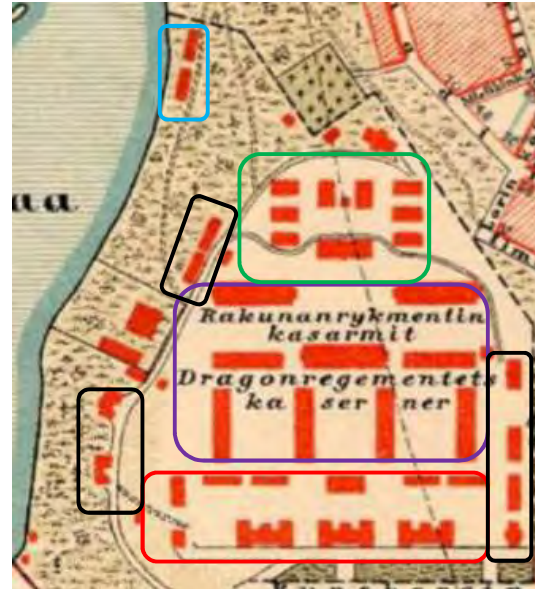
Kuva: Malliryhmät A (pääryhmä) ja B (sairaala), 1879. A. Boman. KA

A: **Keskellä** isot sotilaskasarmit ja vartio, **alareunassa** upseeriasunnot, ja **yläreunassa** artelli ja talousrakennukset.

B: Alareunassa sairaala, oikeassa reunassa asuin- ja talousrakennus, lisäksi ruumiskellari ja ulkorakennuksia.

Kuva: Lappeenrannan kartta, 1894. KA.

Alareunassa sotilaskasarmit, artelli ja kanslia

Reunoilla upseerien ja aliupseerien asunnot ja talousrakennukset, klubi ja vartio

Keskellä aukio ja sitä reunustavat tallit ja maneesi

Yläreunassa heinäladot ja talleja, **rannassa** leipomo ja sauna-pesutupa

Lappeenrannan ratsuväen kasarmialue oli Suomessa kokonaan uusi rakennuskoostuma. Sen suunnittelijoina olivat arkkitehti S. Gripenberg ja muu avustava suunnittelijakunta yleisten rakennusten ylihallituksen vuosina 1889–90.

Alueen erityispiirteitä

- 2-kerroksiset tiiliset sotilaskasarmit
- Alueen väljyys, iso keskusaukio, ratsastuspihat ja leveät kulkuväylät
- Maaston huomioon ottaminen aluerakenteessa.

← Pikkukuvassa sairaala ja talousrakennus kulmittain, muut rakennukset reunoilla.

TIETOTAULU: Suomalaisten ja venäläisten kasarmiarkkitehtuurista

Vuoden 1878 asevelvollisuuslain nojalla Suomen autonomiseen suuriruhtinaskuntaan perustettiin oma armeija, joka käsitti kahdeksan tarkka-ampujapataljoonaa ja yhden rakuunarykmentin. Tarkka-ampujapataljoonia varten rakennettiin 1880-luvun alkupuolella seitsemän puukasarmialuetta, 1890-luvulla yksi kivikasarmialue sekä vuonna 1893 valmistunut **kivi- ja puurakennuksia** käsittänyt Lappeenrannan ratsuväkikasarmi. Rakennustyytit olivat molemmissa pitkälti samat, mutta ratsuväkeä varten sotilaskasarmirakennukset rakennettiin tiilestä, samoin sairaala, ja lisäksi upseeriston asuinrakennuksia oli myös tiili-puurunkoisina. **Rakuunavaruskunta erosi puukasarmialueista** myös arkkitehtuurityylin osalta. Molemmissa suunnittelu tapahtui Yleisten rakennusten ylihallituksessa, mutta eri arkkitehdin johtamana. Puukasarmien suunnittelusta vastasi pääasiassa arkkitehti August Boman, kun taas ylitirehtööri (1887–1904) S. Gripenberg laati Lappeenrannan kasarmialueen rakennusten luonnokset, jotka arkkitehti Jac. Ahrenberg viimeisteli tai piirsi puhtaaksi. Bomanin suunnittelemat puurakennukset olivat tyyliltään klassistisia. Gripenbergin suunnitelmissa vaikuttaa 1800-luvun lopulla suosittu uusrenessanssi.

Rakuunamäellä kaikki venäläiskaudelta säilyneet rakennukset ovat **tiilirakennuksia** ja valmistuneet arviolta 1914–1917. Uudet rakennukset täydensivät ja tiivistivät vanhaa rakuunoiden kasarmialuetta. Samaan aikaan venäläiset rakensivat kasarmirakennuksia ainakin yhdeksälle muulle varuskunta-alueelle Suomessa, ja perustivat viisi kokonaan uutta kasarmialuetta.³ Eri alueiden kasarmeista tuli toistensa näköisiä, koska venäläistä kasarmirakentamista määrittivät normit, mallipiirustukset ja sama rakennustekniikka. Tarkemmin katsottuna kasarmien rakennuksissa ja rakennuskokonaisuuksissa on eroja. Paikalliset rakennuskomissiot saivat soveltaa rakennustensa malleina joko päärakennuskomission laatimia tyyppiirustuksia, muilla kasarmialueilla jo toteutettujen kasarmien suunnitelmia tai omia piirustusversioita.⁴ Malleja ei kopioitu pikkutarkasti, jolloin niin pohjakaavojen kuin julkisivujen kohdalla **syntyi paikallista variaatiota**.

Kuva: Tiilikasarmi 1910-luvulta, Suomen kasarmi, Hämeenlinna. /Kuva (osa) Hämeenlinnan kaupungin historiallisen museon arkisto

Kuva: Tiilikasarmi vuodelta 1913, Hennalan kasarmi, Lahti. / Kuva (osa), RHS, Lauri Putkonen 2012. Ramboll.

Kuva: Tiilikasarmi 1914-17, nro 1 Rakuunamäki.

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

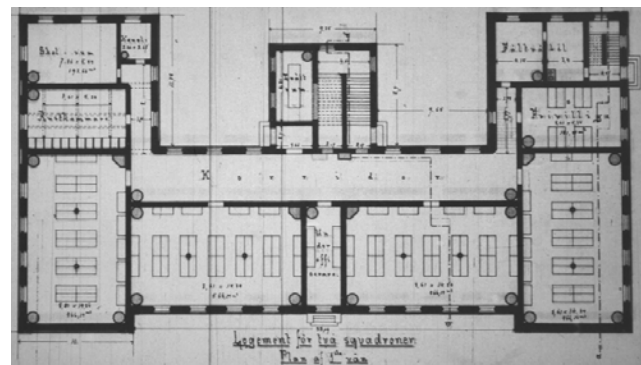
Rakuunoille 1880-luvun lopulla suunniteltujen kasarmirakennusten arkkitehtuuri nojaa rakennusmassan **veistokselliseen ryhmittelyyn**. Rakennusten pohjat ovat monimuotoisia; isoissa sotilaskasarmeissa, sairaalassa ja upseerikerhossa lähtökohtana on U-tai H-muoto, johon liittyy keskisiipi. Porrashuoneet muodostavat selvästi rungosta ulkonevia osia tai ovat siipien päissä. Huonetilojen funktio vaikuttaa rakennuksen muotoon esimerkiksi päävartiorakennuksessa, johon liittyy putkasiipi. Ruokalarakennus on saanut vahvan H-volyymin keskussalista ja sitä reunustavista porrashuone-keittiö -päädyistä.

Venäläisten 1910-luvulla rakennuttamat kasarmirakennukset ovat pääasiassa harjakattoisia ja pohjaltaan suorakaiteen muotoisia. Poikkeuksen tekee kellarirakennus, johon liittyy kolme siipimäistä uloketta. Kasarmien ja ruokalan julkisivuja rytmittävät matalat sivu- tai keskisaliitit. Pitkien tallien ja varastojen päädyissä on matalat ulkonevat tiiliset eteisosat.

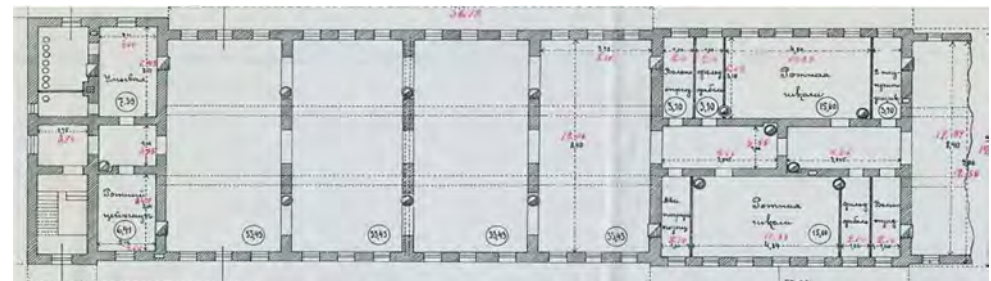

Suomen sotaväen 1890-luvun sotilaskasarmien pohjaratkaisut nojautuvat sivukäytävään, josta kuljettiin erikokoisiin tupiin ja upseerien huoneisiin. Porrashuoneet olivat siivissä.

Kuva: / Lappeenranta, Rakuunamäki, Rakuunarykmentille suunniteltujen sotilaskasarmien pohjaratkaisu. Rakennushallitus, kasarmipiirustukset. KA

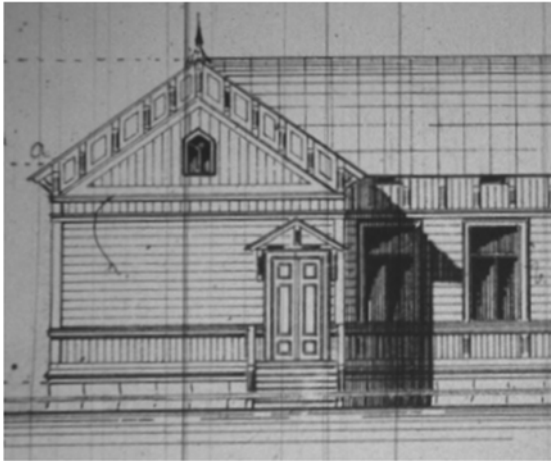
Venäläinen erikoisuus kasarmirakentamisessa oli läpikuljettaviin huoneriveihin perustuva pohjakaavatyyppi. Muissa maissa käytettiin käytävämalleja.

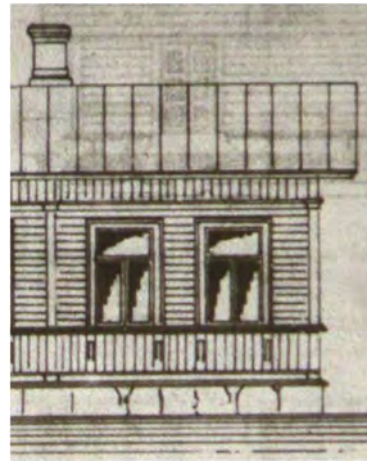
Kuva: Riihimäki, 10. suomenmaalaisen tarkka-ampujarykmentin kasarmirakennus (puolikas) nro 18. KA. Rakuunamäellä olevien venäläisten rakennusten piirustukset eivät ole niiden nykykäytön vuoksi saatavilla.

Suomalaiskauden puurakennukset 1890-luvulta

Julkisivun vuorilaudoitus noudattaa samaa järjestelmää useimmissa kasarmialueen puurakennuksissa. Ikkunan alareunan korkeudella kulkevan rintalistan alapuolella on pystypaneeli, sen yläpuolella vaakalaudoitus ja ylimpänä räystäään alla jälleen pystylaudoitus, jota on kasetoitu listoin tai haukkaikkunoin; räystäään alta voi löytyä myös profiloituja katonkannattajia. Julkisivuja rytmittävät nurkkalaudat tai -pilasterit sekä lähinnä poikkipäytyjen kohdille sijoitetut pystylistat. Ikkunoiden sivuvuorilautojen alapuolella on jalkalistaan ulottuvia profiloituja pystylistoja. Siiven tai risaliitin pätyyn on listoilla ja laudoituksella muodostettu klassistinen päätykolmio tai katon räystääslinjan mukainen ”friisi”. Rakennusten sokkeli on tehty säännöllisistä graniittilohkokivistä (saumaus).

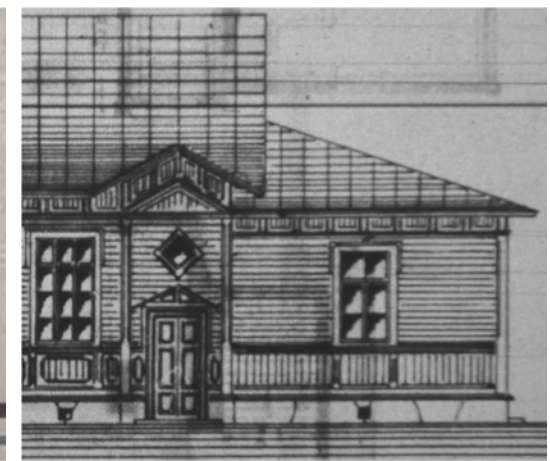
Komentajan asuinrakennus nro 65.

Kansliarakennus nro 5.

Upseerikerhorakennus nro 66.

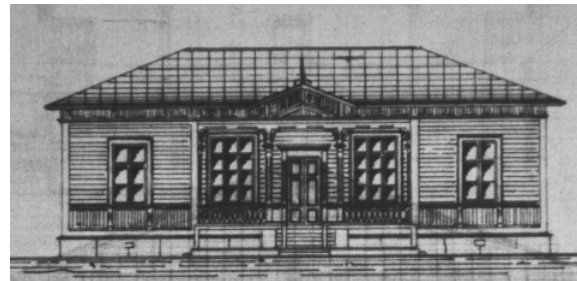

Artellirakennus nro 10.

Puurakennusten ikkunat ovat alun perin olleet kaksipuitteisia sisään-ulosaukeavia puuikkunoita, joissa T-karmi tai ristikarmi on jaettu välipienoin kuuteen ruutuun. Muutamissa rakennuksissa – ruokalassa ja päävartiossa – on ollut yksittäisiä suuria 12-ruutuisia ikkunoita. Räystäään alapuoliset haukkaikkunat ovat pääsääntöisesti pieniä ja suorakaiteen muotoisia. Koristeellisimpien rakennusten päätykolmioissa on kiilaharjaisia ullakkoikkunoita. Ulko-ovina on erilaisilla peilijaoilla olevia puuvia. Sisäänkäyntien yhteydessä on yleensä ulkoportaikko ja sadesuojana harjakattoinen katos, jota kannatteleva koristeellinen puuristikkorakenne kiinnittyy seinään vinotuin. Upseerien asuinrakennukset on varustettu ristikkokaiteisilla parvekkeilla.

Päävartio, August Boman.

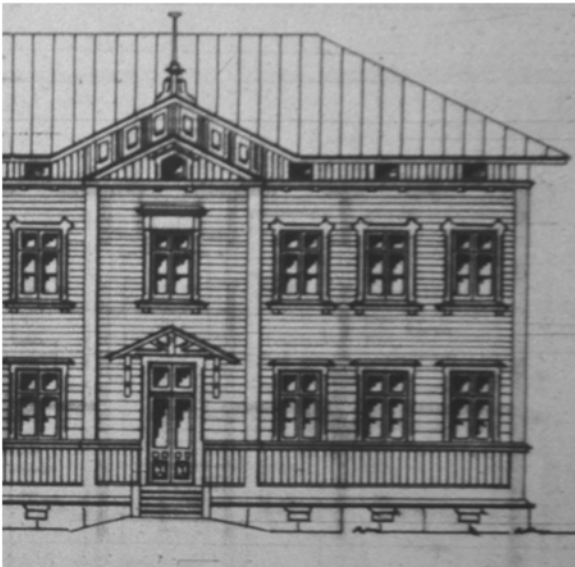

Päävartio, S. Gripenberg.

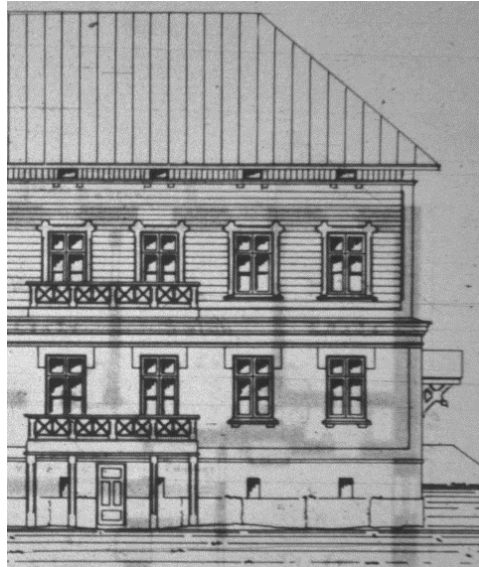
Yleisten rakennusten ylihallituksessa laadittiin Lappeenrantaan perustettavaa ratsuväkikasarmia varten uudet kasarmirakennusten piirustukset. Pohjakaavoissa näkyy kuitenkin kasarmisuunnittelun jatkumo, ja yksittäisissä rakennuksissa on melko suoraan käytetty mallina 1880-luvun puukasarmien tyyppi- ja piirustuksia (August Boman). Esimerkkinä Rakuunamäen päävartiorakennus, jonka pohjakaava ja julkisivujäsentely ovat samanlaiset kuin vanhemmassa tyyppissä (putkasiipi pidempi), mutta tyyli on muutettu uusrenessanssin henkiseksi arvokkaan klassismin sijaan.

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

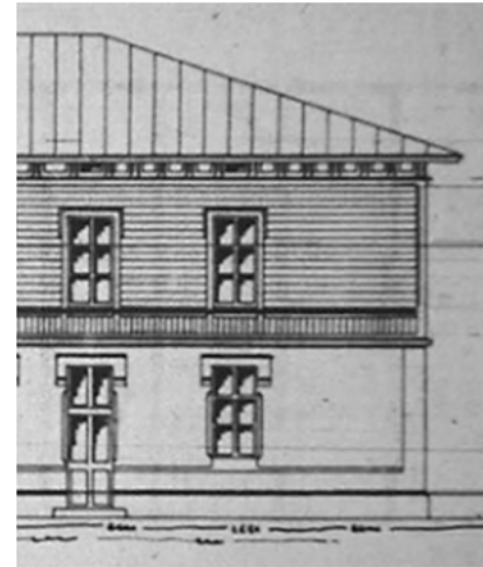
Rakuunarykmentin kasarmialue eroaa tarkka-ampujapataljoonia varten rakennetuista puukasarmeista siinä, että asuinrakennuksissa on myös kaksikerroksisia. Sotilaskasarmien ja asuinrakennusten kaksikerroksinen rakennustapa säästi kasarmialueella tilaa rakuunoille tärkeille ratsupihoille. Upseereita varten rakennettujen talojen ensimmäinen kerros on tiiltä ja toinen puurunkoinen. Aliupseerien asuinrakennukset ovat kokonaan puurunkoisia. Yhdistelmärakennukset, joissa on ollut verstaista tai taloustiloja asuinhuoneistojen lisäksi, ovat puu- ja tiilirunkoisia.

Asuinrakennus nro 7.

Puu- ja tiilirunkoinen upseerien asuinrakennus nro 3.

Puu- ja tiilirunkoinen verstaas-asuinrakennus nro 24.

Suomalaiskauden tiilirakennukset

Lappeenrannan ratsuväen kasarmialueelle rakennettiin kokonaan punatiilestä kolme suurta 2–3-kerroksista sotilaskasarmia (2–4), leipomo (57), sauna- ja pesutuparakennus (58), upseerien leivin- ja pesutupa (63), paja (52) ja pumppuhuone (68) sekä lisäksi sairaala omalle mällelle. Rakennusten julkisivut on puhtaaksimuurattuja. Kolmessa rakennuksessa on harjakatto ja kuudessa aumakatto. Yleisten rakennusten ylihallituksen ylitirehtöörin (1887-1904) S. Gripenbergin suunnittelemissa rakennuksissa huomio kiinnittyi enemmän rakennusosien ryhmittelyyn kuin pintakoristeluun. Julkisivuissa käytetyt tiilikoristeet ovat matalia, mutta korostavat rakennuksen muotokieltä. Gripenberg oli viehätynyt 1800-luvun lopun kertaustyyleistä erityisesti uusrenessanssiin, mutta hän kuitenkin toteutti tyyliä omintakeisen rationalistisesti. Hän suosi selkeitä ja taloudellisia pohjakaavoja sekä linjakasta yksinkertaista arkkitehtuuria.⁵ Sotilaskasarmien julkisivujen aiheistoon kuuluu mm. matalia liseeneitä, lokerofriisi ja hammaslistat, räystäään korokemuuraus ja konsolit, alimman kerroksen ikkunoiden tasolla oleva muurattu koroke, ikkunoissa U-volyymiset kehykset (ikkuna-aukot suorakaiteen muotoiset). Kaikki 1890-luvulla rakennetut (ehkä kellareita lukuun ottamatta) kasarmin punatiilirakennukset ovat säilyneet.

Rakuunakasarmi nro 4.

Leivin- ja pesutupa nro 63.

Rakuunakasarmi nro 3.

Sauna- ja pesutupa nro 58.

Leipomo nro 57.

Venäläiskauden tiilityyli sekä muutamat Suomen itsenäistymisen jälkeen rakennetut tiilirakennukset

Merkittävimmät venäläisten 1910-luvulla toteuttamista rakennushankkeista Rakuunamäellä olivat kolmen vanhan rakuunakasarmien täydennykseksi rakennetut kaksi uutta kaksikerroksista kasarmirakennusta (nro 1 ja 9). Lisäksi rakennettiin muun muassa uusi ruokala (11) ja leipomo (56). Useimmat uudisrakennukset olivat talleja ja varastoja. Rakennukset ovat punatiilipintaisia ja harjakattoisia. Julkisivujen arkkitehtuuri nojaa enemmänkin julkisivujen koristeluun, kuin rakennusmassan veistokselliseen ryhmittelyyn. Tiilijulkisivujen koristeellisuus kuvasti alueen sisäistä hierarkiaa. Goottilaiseen traditioon perustuvassa tiilityylissä on hammaslistoja räystäiden ja ikkunoiden alapuolella, sakarapäätyjä ja erilaisia liseeneitä, joista vaikuttavimmat jykeviä hammaslistaan päättyviä kaksoisliseeneitä rakennusten kulmissa. Ikkuna-aukot ovat yläreunastaan suoria tai kaarevia ja yläpuolista muurattua kaarta koristi lakikiven omainen koriste. Varastorakennusten päädyissä on myös käytetty klassismin aiheisiin kuuluvaa ”kissanpenkki” -koristetta. Alueella on myös kaksi Suomen itsenäistymisen jälkeen rakennettua tiilirakennusta, joiden julkisivukoristelussa on palattu klassismiin.

Ruokalarakennus nro 11.

Ammusvarasto nro 69.

Varastorakennus nro 49.

Tallirakennus nro 17.

1920-luvun tallirakennus nro 19.

1910-luvun tallirakennus nro 20.

3 KOHDEKUVAUKSET OSA-ALUEITTAIN

3.1 Osa-aluejako

1. vaihe (vihreä)

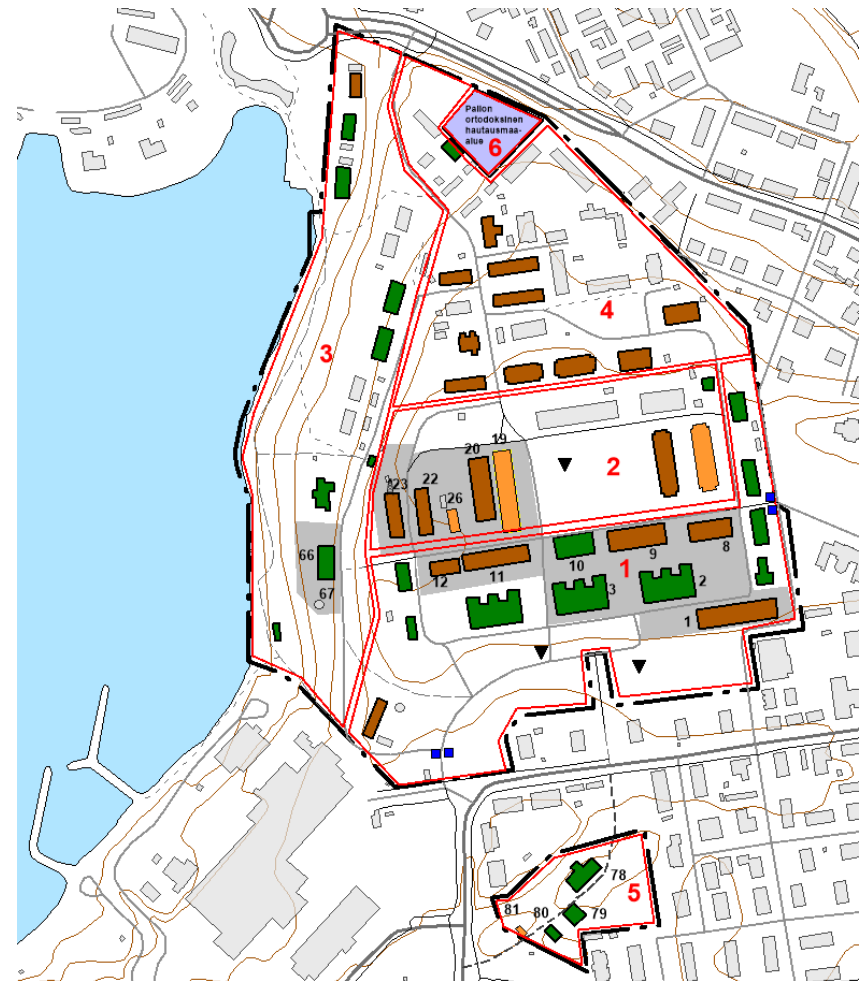
Rakennuttaja Suomen suuriruhtinaskunta, Suomen sotaväki
Ajankohta 1890–1893 (myös Sairaalanmäki)
Suunnittelu 1889, vahv. 28.1.1890.
 Yleisten rakennusten ylihallitus YRYH, allekirjoittajana ylijohdaja Sebastian Grinpenberg ja arkkitehti Johan Jacob Ahrenberg, työnvalvojana arkkitehti John Lybeck.
 – Lappeenrannan ratsuväki- eli rakuunakasarmi oli ainoa laatuaan
 – Muut suomalaisen sotaväen kasarmit (puukasarmit) rakennettiin August Bomanin laatimien tyyppiirustuksien mukaan 1880-luvulla, paitsi Uudenmaan pataljoonan tiilikasarmit ja myöhemmät lisärakennukset.

2. vaihe (ruskea)

Rakennuttaja Venäjän valtio, sotilasrakennuskomitea
Ajankohta 1914–1917
Suunnittelu 1910-luku
 Venäläinen Insinöörikomennuskunta, mallipiirustusten pohjalta

3. vaihe (oranssi)

Rakennuttaja Suomen valtio,
Ajankohta 1918 jälkeen, 1920-luku
Suunnittelu 1918–19 Sotaministeriön intendenttiosaston majoitustoimisto (majoitus- ja kasarmitoimisto) ja YRYH
 1919–22 Sotaministeriön insinööriosasto ja (YRYH -1925)
 1922–27 Puolustusministeriön Insinööriosaston rakennustoimisto (1926 otti kokonaan vastuun suunnittelusta ja ylläpidosta)
 1927–40 Puolustusministeriön Teknillisen osaston rakennustoimisto
 Myöhempi rakennustoiminta
 1941–1994 Puolustusministeriön rakennusosasto
 1994– Puolustushallinnon rakennuslaitos

Kuva: Vanha varuskunta-alue on jaettu kuuteen osa-alueeseen: 1 Kasarmialue, 2 Harjoitusalue, 3 Asuntoalue, 4 Varastoalue, 5 Sairaalanmäki ja 6 Pallon hautausmaa. Jako perustuu 1890-luvun alun aluesuunnitelmaan sekä rakennetun ympäristön nykytilaan, jäljellä oleviin vanhoihin rakennuksiin sekä kaupunkikuvallisiin tekijöihin (mm. aukiot, puistot, näkymät).

3.2 Osa-alue 1: Kasarmialue

Ajankohta 1890–1893 (suomalaiskaudella)

Rakennukset nro 2, 3 ja 10
 Asemakaava akm 405-2120, lv 13.11.2000, EP
 Kaavasuojelu sr-1: nro 2, 3 ja 10
 Muu suojelu oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 2, 3, 10

Ajankohta 1914–1917 (venäläiskaudella)

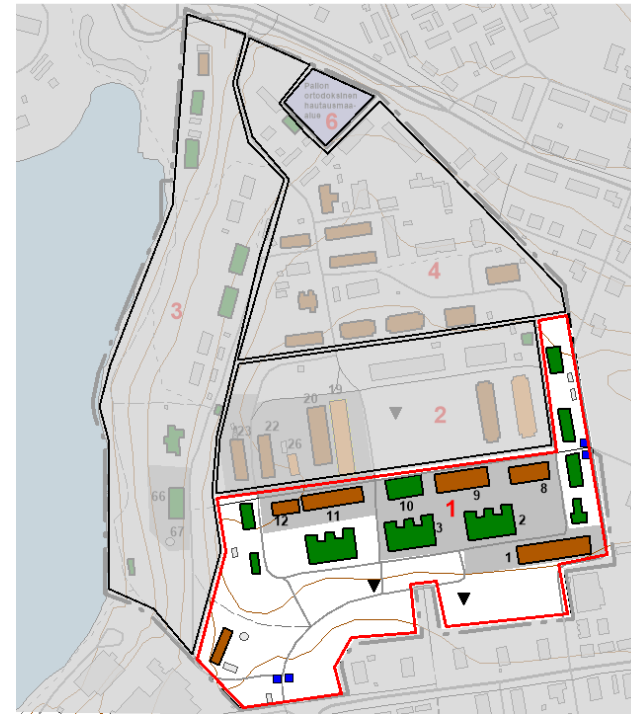
Rakennukset nro 1, 8, 9, 11 ja 12
 Asemakaava 1) akm 405-2120, lv 13.11.2000, EP
 2) ak 405-2029, lv 13.5.1998, AL
 Kaavasuojelu 1) sr-1: nro 8, 9, 11 ja 12
 2) sr-1: nro 1
 Muu suojelu oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 8, 9, 11 ja 12

Kuvaus (historia⁶ ja luonne)

Osa-alueella sijaitsevat sotilaskasarmit ja artelli eli keittiö- ja ruokalarakennus kuuluivat kasarmialueen ensimmäisiin 1890-luvun alussa rakennettaviin rakennuksiin. Venäläiskaudella aluetta tiivistettiin ja puiset ulkorakennukset saivat väistyä Mannerheiminkadun varrelle pystytettyjen tiilirakennusten tieltä. Päävartiorakennus, aliupseerien asuinrakennukset ja ulkorakennukset sijaitsevat kasarmialueen itäisellä eli kaupunkikeskustan puoleiselle reunalla. Kanslia ja varusvarasto ovat saaneet paikan sotilaskasarmien länsipuolelta.

Inventoinnin aikaan oli puolustushallinnon (ml. maasotakoulu) käytössä edelleen yksi suomalaiskauden sotilaskasarmi (3) ja kaksi venäläiskaudella rakennettua kasarmirakennusta (8, 9). Tyhjillään oli yksi vanhoista suomalaiskauden sotilaskasarmeista (2) ja sotilaskoti (10) sekä venäläiskaudella rakennetut ruokala (11) ja kasarmirakennus (12).

Kasarmialueen rakennukset on sijoitettu geometriseen sommitelmaan, neliöpihojen ympärille tai suoriin riveihin. Osa-alueella on säilynyt koko alueen kannalta tärkein sommitelma alkuperäisessä muodossaan. Se käsittää riviin rakennetut kolme samanlaista 2–3-kerroksista sotilaskasarmia, niiden päissä olevat pienet aukiot sekä keskimmäisen sotilaskasarmin ja keskusaukion välillä sijaitsevan puisen ruokalarakennuksen (sotilaskoti).

INVENTOINTIKOhteet

- 1 Maasotakoulu
- 2 (Kasarmi) tyhjillään
- 3 Maasotakoulu
- 8 PHRAKL toimisto
- 9 Maasotakoulu
- 10 (Sotilaskoti) tyhjillään
- 11 (Ruokala) tyhjillään
- 12 (Toimisto) tyhjillään

Ruokalan kanssa samalla NW–SE -linjalla sijaitti ennen myös suuri maneesi aukion pohjoisreunalla sekä suora kulkureitti Sairaalanmäelle. Venäläiskaudella ei pitäydtytty yhtä tiukasti symmetrisissä sommitelmissa, vaan arvostettiin tiivistä rakentamista. Kasarmipihaan uudistaminen tapahtui kuitenkin vanhan asemakaavan pohjalta, ja uudet tiilirakennukset, isointa kasarmirakennusta (1) lukuun ottamatta, rakennettiin yhteen riviin Mannerheiminkadun varteen.

Keskusaukiota sivuava Mannerheiminkatu, joka alkaa Pääportilta ja päättyy upseerikerhon portaakkoon, muodostaa keskeisen poikittaisakselin. Katua reunustava lehmusrivi on alueen vanhin, kaupunkikuvallinen viheraihe.

Rakuunamäen rakennukset ovat nimensä mukaisesti mäellä, mutta kookkaiden tiilikasarmien vaikutus ympäröivässä kaupunkimaisemassa jää vaatimattomaksi. Etelässä niiden ja Valtakadun (maantien uusi linjaus 1893) välissä on alkuperäiseen

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

suunnitelmaan sisältynyt istutettu viheralue (Vilho Nenosen puisto) sekä neljä pistetaloa, nk. Tinnan talot, jotka valmistuivat 1950-luvulla armeijan henkilökunnan käyttöön. Suora tieyhteys keskimmäisen sotilaskasarmien luota Sairaalanmäelle on katkaistu ja ns. Leiriportti pylväineen on siirretty alaportiksi (Upseeriportti) Tykkitielle, joka perustuu vanhaan maantiehen. Ainoastaan pitkä venäläiskauden tiilikasarmi (1) erottuu jo kaukaa Soinionkadun pääterakennuksena.

Kasarmirakennusten piha-alueet ja ympäröivät kadut on asfaltoitu. Kasarmikatu kanslian ja varushuoneen edustalla on hiekkapintainen. Sotilaskasarmien itäpäässä sijaitsevaa hiekkapintaista päävartiokenttää reunustaa kapea nurmialue. Se, samoin kuin ryhmän länsipäässä oleva asfaltoitu aukio toimivat nykyään pysäköintialueina. Ulkotiloja, kuten aukioita ja sisäpihoja, jäsentävät selkeärajaiset nurmialueet, joita on myös kapeina kaistaleina rakennusten ympärillä. Lehmus- ja vaahterarivistöt sekä -kujanteet ovat nykyiselle kasarmialueelle tunnusomaisia. Alueen eteläosassa sijaitsevan Vilho Nenosen puistossa on vaahteroiden lisäksi jalokuisia, poppeleita ja hopeapajuja. Pensasistutuksia on ollut niukasti näihin päiviin saakka, mutta nyt rakennusten yksityiskäytön myötä runsastunut pihakasvillisuus alkaa vaikuttaa alueen yleisilmeeseen. Viheralueita on kunnostettu 1998 valmistuneen maisemasuunnitelman pohjalta.

Kuva: 1890-luvulla rakennetut sotilaskasarmit muodostavat eheän kokonaisuuden kasarmialueen eteläreunalle, alaportilta nousevan sisääntuloväylän varteen.

Historialliset merkitykset

- *Rakuunarykmentin kasarmialue on ainoa tyyppiään Suomessa:* Arvokkainta suomalaiskaudelta periytyvä aluerakenne ja rakennukset.
- *Kasarmirakentamisen historia, tiilirakentaminen:* Tiiliarkkitehtuurin yhtenäisyys aikavaiheittain (1890-luku, 1910-luku). Julkisivujen kohtuullinen autenttisuus (osaan tehty ikkuna- ja ovimuutoksia).
- *Kasarmirakentamisen historia, puurakentaminen:* Artellin käyttötarkoitusta ilmentävä muoto ja julkisivujen alkuperäiset tyylipiirteet.

Ympäristölliset merkitykset

- *Sommitelma suomalaiskaudelta eli 1890-luvulta:* Kolme sotilaskasarmia ja artellirakennus, pienet kenttäpihat ja kulkuyhteys Sairaalanmäelle.
- *Alueen julkisivu:* Sotilaskasarmien vaikuttava, yhtenäinen, julkisivu Väinö Valveen kadulle.
- *Keskusaukiota rajaava julkisivu:* Mannerheiminkatua reunustavat 1910-luvun tiilikasarmirakennukset.
- *Tilanjakajat, jatkuvuus:* Mannerheiminkadun ja Väinö Valveen kadun puurivit sekä sotilaskasarmien ja Valtakadun välinen vihervyöhyke (puisto).
- *Varuskunta-alueen luonne:* Pihatilojen avaruus ja selkeäpiirteisyyt (geometrinen jäsentely, ei pensaskasvillisuutta).

Kuva: 1910-luvun tiilirakennusten julkisivu avautuu keskusaukion suuntaan.

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Nro = käytössä oleva, Alkuperäinen käyttö (Nro = muu vanha), Osoite

1 Kasarmi, Väinö Valveen katu 1

Tunnus 405-501-1-4
VTJ-PRT 101066538w
Ajoitus 1914–1917 (1915)
Suunnittelu Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö Puolustushallinnon käytössä
Rak. kerrosala 1 562 m²
Perustus Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs Tiilimuri risti- ja vuorolimitys / 2
Julkisivut Punatiili puhtaaksimurattu
Katto Harjakatto ristipäädellä, konesaumattu pelti harmaa, neljä palomuurikoroketta

Pohjaratkaisu Nykyään keskikäytävä, sisäänkäynnit ja porrashuoneet päädyissä; alun perin keskiosassa pienet huoneet, sen molemmin puolin isot majoitussalit väliseinillä, joissa keskellä oveton kulkuaukko, päädyissä portaikot, pesutuvat, käymälät ja toimistot.

Kuvaus Entisen sotilaskasarmien (mm. HRR, tykistö, Maasotakoulu) kohdalla isoin ulkoasullinen muutos on ollut ikkunoiden uusiminen nykyisiin karmi- ja puitejaoltaan alkuperäisistä poikkeaviin (jaoton ja vaakatuuletusikkuna). Lisäksi päätyjen ulko-ovet on vaihdettu metallirunkoisiin lasioviin. Rakennuksen peruskorjaus valmistui vuoden 1955 lopulla.⁷ Sisätilojen kunnostuksia on tehty vuosina 1983–86. Käyttötarkoituksien muutosten jälkeen rakennuksen sisätilat edustavat laitosmaista interiööriä 1900-luvun jälkipuoliskolta (1950–1989). Kiviseinät on maalattu, käytävälattiat mosaiikkibetonilaattoja, katot levytetty, pylväät rytmittävät keskikäytävää, johon tulee luonnonvaloa väliseinien yläikkunoista.

Erityistä Sotilaskasarmirakennus on suurin 1910-luvulla eli venäläiskaudella rakennetuista samantyyppisistä tiilikasarmeista Rakuunamäellä. Tiilikasarmit edustavat aikakauden venäläistä sotilaskasarmisuunnittelua, jota luonnehditaan insinöörirationalismiksi. Rakennuksen alkuperäinen ulkoasu on säilynyt lukuun ottamatta vanhoihin aukkoihin vaihdettuja ikkunoita ja ovia. Pitkä kaksikerroksinen rakennus muodostaa reunaa päävartiokentälle ja näkymäpäänteen lähestyttäessä Rakuunamäkeä Helsingintien risteyksestä Suonionkatua pitkin. Paikalla ei ole ollut vanhempaa kasarmirakennusta.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn

arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

Kuva: Seinien reliefikoristelu on matalaa. Katon räystäslinjan yläpuolelle kohoavat sakaramuurit pohjaavat goottilaiseen traditioon. Sivurisaliitit osoittavat porrashuoneiden sijainnin, keskiosan risaliitti pienemmän huonejaon.

Kuva: Tiheä ikkuna-aukotos luonnehtii pitkiä sivuja. Ikkunat ovat samankokoisia molemmissa kerroksissa.

2 Kasarmi (11), Väinö Valveen katu 6

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607865
Ajoitus	1892
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Tyhjillään
Rak. kerrosala	1 244 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys, rautapylväät ja rautapalkit (kiskot), puiset kattotuolit / 2-3
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Aumakatto, saumapelti musta
Pohjaratkaisu	Sivukäytävä ja isot majoitustuvat, pienemmät huoneet siipien päissä, pääportaikko keskisakarassa.

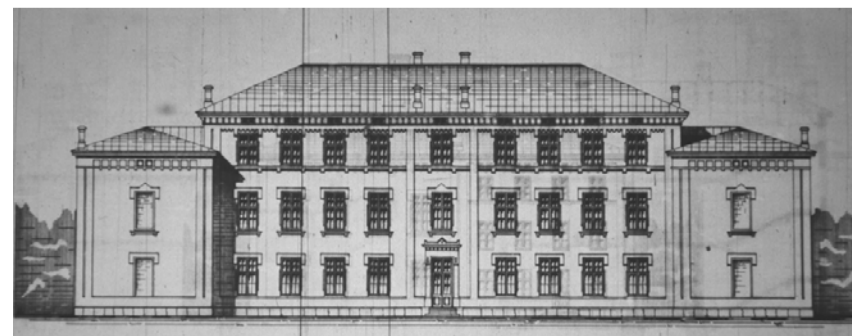
Kuvaus Entisen rakuuna- eli sotilaskasarmin (HRR) kohdalla isoin ulkoasullinen muutos on ollut ikkunoiden uusiminen nykyisiin karmi- ja puitejaoltaan alkuperäisistä poikkeaviin (vaakasuuntainen jako) sekä eteläsivulla olleen alkuperäisen pääsisäänkäynnin poistaminen ja korvaaminen ikkunalla. Pohjoissivun keskisakaran päähän eli porrashuoneen viereen rakennettiin jo 1910-luvun puolella pieni tiilinen lisäosa, johon tuli latriinit (käymälät). Rakennus peruskorjattiin 1950-luvun loppupuolella, jolloin mm. ullakolle saatiin lisätiloja; ikkunat lienevät samalta ajalta. Tilamuutokset I- ja II-kerroksessa ovat vähäisiä; käytävät ja isot tuvat ovat säilyneet tilajaoilta. Kappaholvit ovat näkyvissä käytävissä ja niissä huoneissa, joissa kattoa ei ole laskettu (rautapylväiden kannatteleman vaakapalkin verran).

Eriyistä Kohde on yksi kolmesta samanlaisesta suomalaiskauden kasarmirakennuksesta 1890-luvun alusta. Volyymiltaan U-muotoiset, keskisakaralla varustetut, sotilaskasarmit ovat ehein säilynyt osakokonaisuus alkuperäisestä kompositiosta. Välipohjien rakenteena on muurattu kappaholvi. Kasarmi nro 2 on säilynyt kohtuullisen hyvin pohjakaavan osalta.

Lisätutkimuksen tarve Esitetään tehtäväksi **rakennushistoriaselvitys**, joka sisältää rakennuksen alkuperäisen pohjaratkaisun ja tilaohjelman kuvauksen, tilojen erityispiirteiden luonnehdinnan sekä yhteenvedon keskeisistä julkisivuihin ja sisätiloihin tehdystä muutoskorjauksista (ajankohta ja vaikutus). Täydentäminen on ajankohtaista kasarmin nro 3 toiminnan päätyttyä, jolloin kaikkia kolmea sotilaskasarmirakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista. Yhdestä tehty rakennushistoriaselvitys taustoittaa lähtökohtia ja rakennusten arvoja myös kahden muun samanlaisen sotilaskasarmin osalta.

Kuva: Kolme sotilaskasarmia sijaitsevat vierekkäin suorassa linjassa alueen eteläreunalla. Kasarmi nro 2 on kuvassa etualalla. Kasarmirakennuksia vastapäätä on vanha ruokala (sotilaskoti) ja venäläiskauden tiilirakennuksia.

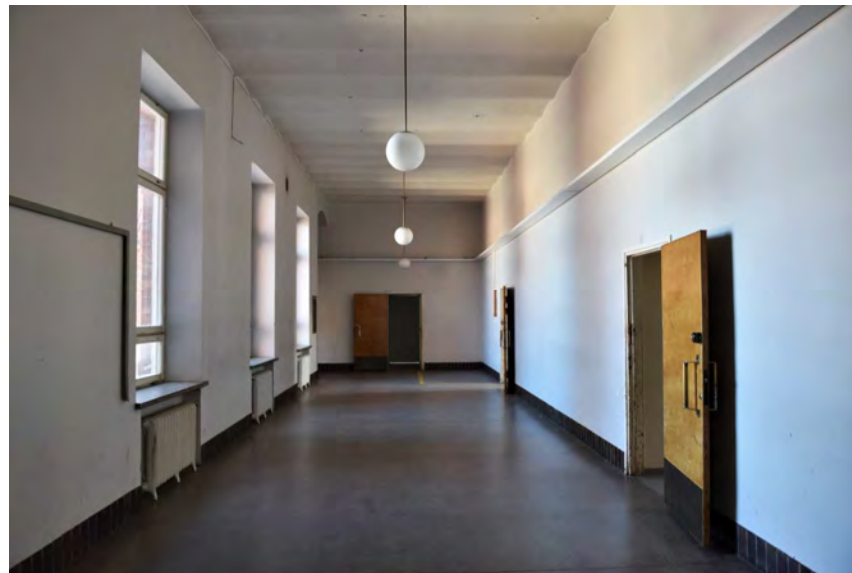
Kuva: S. Gripenberg ehdotti alueen keskeisimpiin rakennuksiin vesikatemateriaaliksi galvanointua peltiä ja halvempiin pärettä. /Sotilaskasarmin julkisivupiirustus. KA

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

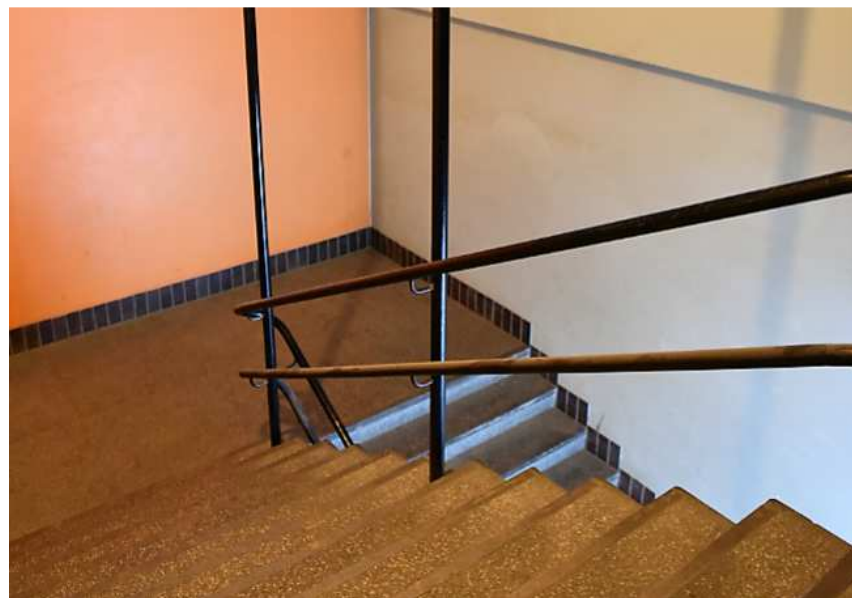
Kuvat sisätiloista: Rapatut kiviseinät ja katot on maalattu valkoisiksi tai vaaleiksi, porrashuoneista yksi seinä on voimakkaan värinen. Porrashuoneiden ja käytävien lattiat ovat mosaiikkibetonia, samoin portaat ja ikkunapenkit. Huoneissa on sinisävyisiä vinyylilaattoja. Lattialistat on tehty ruskeista klinkkereistä tai puusta. Sisä-ovet ovat lakattuja viilupintaisia laakaovia, vesilämpöpatterit ovat pylväsradiaattoreita.

Kuva: Entinen majoitustupa, jossa näkyvissä katon kappaholvit. Rautapylväs ja vaakapalkki.

Kuva: Sivukäytävä, josta kulku siipiin ja majoitustupiin.

Kuva: Porrashuone.

3 Kasarmi (10), Väinö Valveen katu 4

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	101160774S
Ajoitus	1891
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Tilavuus	14 510 m ³ Kokonaisala 3 250 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys / 2-3
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Aumakatto, saumapelti musta
Pohjaratkaisu	Alun perin sivukäytävä ja isot 27–28 vuodepaikan majoitustuvat ja pienemmät huoneet siipien päissä, pääportaikko keskisakarassa

Kuvaus Entisen sotilaskasarmien (URR, HRR) pohjoissivun keskisakaran päähän eli porrashuoneen viereen rakennettiin jo 1910-luvun puolella pieni tiilinen lisäosa, johon tuli latriinit (käymälät). Kasarmien peruskorjaus oli 1950-luvun loppupuolella. Maasotakoulun hallintorakennukseksi rakennus saneerattiin 2002–03 (arkkitehti Osmo Syrjänen). Vuonna 2005 rakennettiin kolme metallirunkoista sadekatosta sisäänkäyntien suojaksi siipien pohjoispäätyihin ja keskisakaran itäisivun sisäänurkkaan. Nykyiset ikkunat ovat alkuperäisten kaltaiset. Sisällä isot majoitustuvat on jaettu väliseinän pienemmiksi huoneiksi ja itäsiipeen on tehty keskikäytävä. Kummankin sivusakaran pohjoispäähän tehtiin kierreportaikko ja uusi sisäänkäynti.

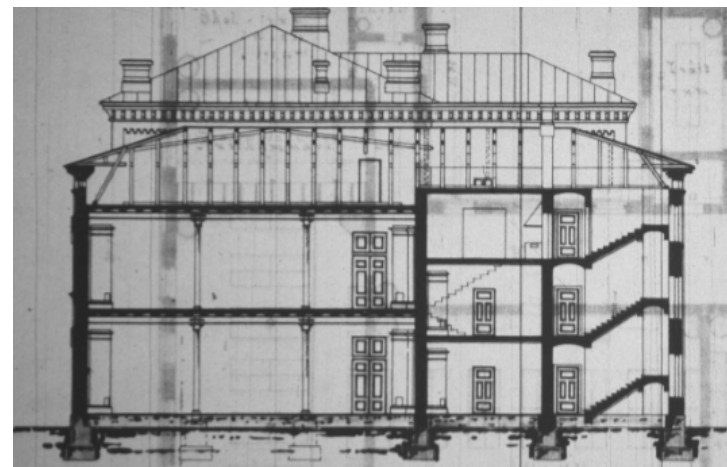
Erityistä Kohde on yksi kolmesta samanlaisesta suomalaiskauden kasarmi-rakennuksesta 1890-luvun alusta. Volyymiltaan U-muotoiset, keskisakaralla varustetut, sotilaskasarmit ovat ehein säilynyt osakokonaisuus alkuperäisestä kompositiosta.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää yhteenvedolla keskeisistä julkisivuihin ja sisätiloihin tehdyistä muutuskorjauksista (ajankohta ja vaikutus). Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKL:n arkistomateriaali ja itse rakennus vapautuvat rajoitteista. Ks. nro 2.

Kuva Sotilaskasarmeissa julkisivujen koristelu on hillittyä ja klassismiin pohjautuvaa. Vaakasuuntaisia aiheita ovat räystään alapuolinen leveä hammasfriisi ja kolmannen kerroksen ikkunoiden alareunan tasolla kulkeva hammaslista. Pystysuuntaisia aiheita ovat profiloituneet kaksoisliseenit. Ikkunoiden kehykset ovat muodoltaan yksinkertaiset. Runsain koristelu on keskitetty pääoven kehykseen. Keskiosan seinään on kiinnitetty eskadroonien tunnuksia.

Kuva: Ikkunoissa on suoraviivainen U-volyyminen otsikko, ristikarmi ja neljään ruutuun jaetut puitteet. Siivissä on myös valeikkunoita. /Sotilaskasarmien julkisivupiirustus. KA

Kuva Sotilaskasarmissa erikorkuisten osien porrasteinen aumakatto on keskeinen ulkoasullinen piirre. Sisätiloissa välipohjia tukevat rautapylväät ja palkit. /Sotilaskasarmien julkisivupiirustus. KA

8 Varastohuone (31), Mannerheiminkatu 6

Tunnus	405-501-1-4
VTJ-PRT	101066536U
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Tilavuus	3 680 m ³ Rak. kerrosala 865 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys / 1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimurattu
Katto	Harjakatto, saumapelti harmaa, lunetti-ikkunat lappeilla, kaksi palomuurikoroketta
Pohjaratkaisu	Nykyään keskikäytävä; oletettavasti alun perin avoin, keskellä rakennusta pilaririvit, kaksi väliseinää (palomuurit)

Kuvaus Entisen varastohuoneen julkisivuissa on runsaampi tiilikoristelu kuin muiden samanaikaisten tiilirunkoisten varastojen. Rakennuksen päädyissä ja sivuseinillä on käytetty räystäslinjan yläpuolelle nousevia sakaroita. Varastohuoneen ulkoasulliset muutokset rajoittuvat sisäänkäynteihin. Vanhan valokuvan perusteella talon kaksi sisäänkäyntiä sijaitsivat ennen Mannerheiminkadun puoleisella pitkällä sivulla ja symmetrisesti toiseksi reunimmaisten ikkunoiden paikalla. Nykyiset sisäänkäynnit sijaitsevat epäsymmetrisesti talon päävartiokentän puoleisella sivulla ja ovat moderneja paneeliovia (noin 60-luvulta). Ikkunat ovat vanhat, sisään-ulosaukeavat. Käyttötarkoituksuu muutosten jälkeen rakennuksen sisätilat edustavat toimistointeriööriä 1900-luvun jälkipuoliskolta (1950–1989).

Erityistä Yksikerroksinen varistorakennus erottuu tiilikoristelultaan muista 1910-luvun punatiilisistä varastoista. Pitkä rakennus muodostaa reunaa päävartiokentälle ja keskusaukion eteläpuolella kulkevalle Mannerheiminkadulle.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

Kuva: Puolustushallinnon rakennuslaitoksen käytössä oleva entinen varistorakennus sijaitsee vanhan pääportin luona ja on yksi Mannerheiminkatua reunustavista venäläiskauden tiilirakennuksista. Rakennuksessa on toiminut HRR:n ruokala ja varuskunnan parturi.

Kuva: Rakennuksen päädyissä on goottilaishenkiset sakaramuurit ja räystään alla kulkee hammaslista. Rakennuksen sisäänkäynnit on muutettu kadun puoleiselta sivulta pysäköintialueena olevan päävartiokentän puoleiselle sivulle, entisiin ikkunaukkoihin.

9 Kasarmi (5), Mannerheiminkatu 8

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	101160780Y
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Tilavuus	9 540 m ³ Kokonaisala 2 370 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys/ 2
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, saumapelti harmaa, kaksi palomuurikoroketta
Pohjaratkaisu	Alun perin keskiosassa majoitussalit väliseinillä, joiden keskellä oli oveton kulkuaukko, sivuilla portaikot ja päädyissä kanslia, päällystön huoneet ja käymälät.

Kuvaus Entisen sotilaskasarmien (URR, HRR) ikkunat on uusittu vanhaan tyyliin, mutta ei aivan alkuperäisen kaltaisella karmi- ja puutejaolla. Ulko-ovet on uusittu, ja katolle tehty pulpettikattoisia vaakaikkunoita. Aikaisemman inventoinnin mukaan rakennuksessa suoritettiin peruskorjaus 1956–57. Maanpuolustusopiston oppilasasunnoksi kasarmi korjattiin 1996–97.

Erityistä Kookas tiilirakennus on toinen 1910-luvulla eli venäläiskaudella rakennetuista samantyyllisistä kaksikerroksisista sotilaskasarmirakennuksista Rakuunamäen pääalueella. Pitkä rakennus muodostaa reunaa keskusaukion eteläpuolella kulkevalle Mannerheiminkadulle. Aikaisemmin samoilla kohdilla oli puurunkoinen halkovarasto-ulkohuonerakennus.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

Kuva: Asuntolana toimiva sotilaskasarmi (välillä aliupseerikoulu AUK) on yksi Mannerheiminkatua reunustavista venäläiskauden tiilirakennuksista. Mörssäri-tykistörykmentille rakennetun kasarmien pohjoisfasadi aukeaa keskusaukiolle.

Kuva: Pitkillä sivuilla on kaksi seinälinjasta ulkonevaa risaliittia, jotka osoittavat portaikkojen paikan. Syvärunkoisen rakennuksen päädyissä on goottilaishenkiset sakaramuurit ja räystään alla kulkee hammasfriisi. Ikkunat ovat samankokoisia molemmissa kerroksissa, mutta koristelultaan erilaisia.

10 Keittiö ja ruokala (13), Mannerheiminkatu 10

Tunnus 405-457-1-6
VTJ-PRT 101160777V
Ajoitus 1890
Suunnittelu S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö Tyhjillään (viimeksi sotilaskotina)
Rak. kerrosala 1 280 m²
Perustus Kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko/kr Hirsi, lyhytnurkka / (1)+1
Julkisivut Pysty-vaaka-pysty -ponttilaudoitus, peittomaalattu, ruskeat värisävyt, seinää tummemmat vuorilaudat

Katto Harjakatto, aumakattoiset päätysiivet, saumapelti maalaamaton
Pohjaratkaisu Kesellä sali, jossa pylväsriverit, päätysiivissä keittiöt ja eteiset.

Kuvaus Vuonna 1895 artellin salia laajennettiin sen pohjoisseinän keskiakselille rakennetulla kulmikkaalla ulkonemalla, johon liittyi harjakattoinen kuisti. Salissa pidettiin jumalanpalveluksia ja laajennus tehtiin alttaria ja sakaristoa varten. Sotilaskodiksi ruokala muutettiin 1922. Muutostyön suunnitteli arkkitehti S. Maconi.⁸ Rakennuksen tilavaan kellarikerrokseen rakennettiin tilat kappelille 1960. Korjausten yhteydessä rakennukseen on tehty muutoksia. Alkuperäiset sisäänkäynnit suoraan saliin ja päätysiipien keittiöihin, yhtä sivuovea lukuun ottamatta, on suljettu, myös Mannerheiminkadun puolelta. Nykyinen sisäänkäynti saliin tapahtuu eteläisivulle rakennetun (n. 1952) tasakattoisen umpikuisti kautta. Itäsiivessä ikkunoiden määrää on vähennetty ja kokoa suurennettu. Pohjois- ja eteläisivulla on ikkunoita, joissa on aikaisempaa yksinkertaisempi karmi- ja puitejako (vaakajako, yläpuitteet terveysikkunoita). Viimeisimmät korjaustyöt on tehty 2012, jolloin uusittiin peltikate ja ulkoväriyty, vaurioituneilta osin julkisivulaudoitusta ja jalkalista. Ikkunat - karmeineen tai pelkkien ulkopuiteiden osalta - uusittiin, ja maalattiin niiden sisä-osat sekä vaihdettiin puiset pääulko-ovet alumiinirakenteisiksi.⁹ Maan vanhimman toiminnassa olleen sotilaskotirakennuksen ovet sulkeutuivat toukokuun alussa 2017. Lappeenrannan sotilaskotiyhdistys on tyhjentänyt rakennuksen irtaimistosta, jota on siirretty moneen paikkaan, eniten Haminaan.¹⁰

Erityistä Ruokalarakennuksella on pääalueen komposition kannalta keskeinen sijainti keskusaukion ja eheänä ryhmänä säilyneen kolmen sotilaskasarmirakennuksen välissä. Rakuunarykmentin artellirakennus eroaa etenkin massoittelun puolesta sitä vanhempien puukasarmien ruokala-keittiö -rakennuksista. Tilat on periaatteessa järjestelty samalla tavalla, mutta rakuunakasarmien artellissa tilojen käyttötarkoitus vaikutti muodonantoon, jolloin tuloksena oli monimuotoisuutta suorakaideratkaisun sijaan.

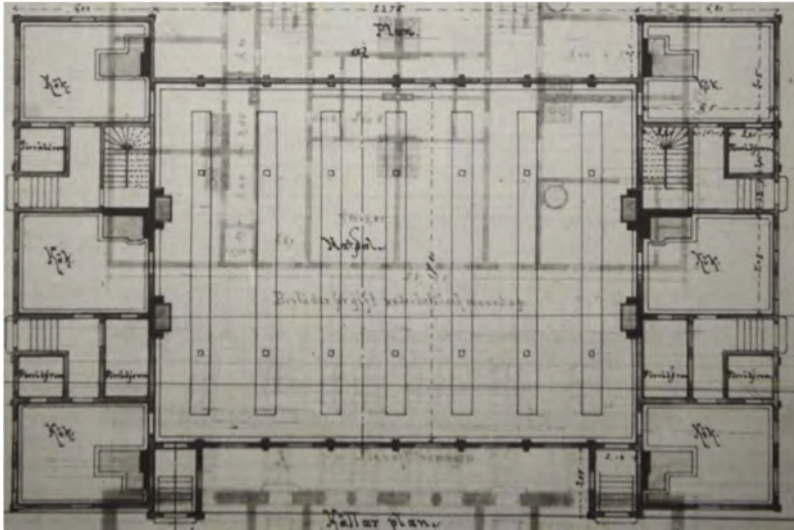
Kuva: Puurakennus ja sitä vastapäätä olevat kolme sotilaskasarmia kuuluvat samaan suomalaiskaudella toteutettuun kompositioon. Puurakennus näkyy myös keskusaukion suuntaan. Rakennuksen nykyinen pääsisäänkäynti poikkeaa rakennuksen vanhasta tyylistä.

Kuva: Rakennuksen eteläfasadi ja itäpääty vanhassa, rakennuspiirustusten mukaisessa asussaan. / Kuva julkaisusta Immonen, 1992, 206.

Lisätutkimuksen tarve Esitetään tehtäväksi **rakennushistoriaselvitystä** sisätilojen suojelutavoitteiden määrittämiseksi ja korjaussuunnittelun tausta-aineistoksi. Vuoden 2012 peruskorjauksesta on tehty opinnäytetyö (Makkonen).

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Kuva: Rakennuksessa on edelleen suuri sali ja siellä kaksi pylväsriiviä tilajakajina. Pintoja on uudistettu ja sisätilan tyyli pelkistynyt alkuperäisestä. Artellin jakaminen keskussaliin ja kahteen keittiöpäätyyn oli käytetty ratkaisuna myös 1880-luvulla perustetuissa kasarmeissa, mutta kuitenkin hieman erilaisella pohjakaavalla (mm. Suomen kasarmeilla) / Artellin pohjapiirustus. KA

Kuva: Alun perin katon puuristikkorakenne jäi osittain esille ja antoi luonnetta sali-interiöörille. /Artellin leikkauspiirustus 1889. KA

Kuva: Rakennuksen länsisiivestä on poistettu kaksi sisäänkäyntiä ja ikkunat yhtenäistetty kooltaan, mutta muulta osin tyyli on entisenlainen. Rakennuksen erikoisuutena on lohkokivijalan yläosassa näkyvä punatiilikkerros.

Kuva: Rakennuksen itäpäädyssä ikkunoiden määrä on aikaisempaa pienempi ja ikkunat alkuperäisiä suuremmat. Kahdesta sisäänkäynnistä on jäljellä toinen.

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Kuva: Sotilaskoti toukokuussa 2017.

Kuva: Entinen sotilaskoti lokakuussa 2017.

Kuva: Salin näyttämö.

Kuva: Kellarikerros.

11 Uusi ruokala (8), Mannerheiminkatu 12

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607876
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Tyhjillään
Rak. kerrosala	1 035 m ² Tilavuus 6 310 m ³
Perustus	Betoni, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys, välipohjissa betoni ja puu- ja teräspalkit / (2) + 1 + (1)
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, konesaumattu pelti musta
Pohjaratkaisu	Edelleen keskiosa avoin, yksi rautapylväsriivi, päädyissä pienet huoneet (nykyään keittiö-, pesu- ja varastotiloja), laajennettu

Kuvaus Rakennuksen julkisivujen alkuperäinen symmetria on heikentynyt muutoksissa. Risaliitit sijaitsivat ennen sivuseinien reunoilla, mutta rakennusta on kahteen otteeseen laajennettu länsipäädystä, ensimmäinen osa tiilimuurirakenteella (1930-luvun tietämillä) ja toinen betoni-puurakenteisena 1984 (asennettu koneellinen ilmanvaihto). Kolmas laajennus käsitti katoksella varustetun lastaussillan. Kummankin risaliitin kadunpuoleisella sivulla ikkunaryhmä on epäsymmetrinen, koska alun perin hieman erillään olevan ikkunan paikalla oli ovi. Eteläisellä sivulla symmetriaa rikkovat ovet, jotka on tehty jälkepäin itäisen risaliitin kahteen ikkuna-aukkoon. Ikkunoiden puitejako muutettiin alkuperäisestä nykyiselleen (jaoton ja vaakatuuletusikkuna) peruskorjauksen yhteydessä 1962, nähtävästi myös pääsisäänkäynnin metallirunkoiset lasiovet ovat tältä ajalta. Rakennus toimi Maasotakoulun ruokalana (aiemmin URR:n) vuoden 2017 kevääseen saakka. Rakennuksessa on kaksi kellarikerrosta varasto-, käsittelytiloineen. Ruokasalissa kiiltomaalatut rautapylväät kannattelevat suoraa teräsbetonipalkkeja, lattia on tehty isoista mosaiikkibetonilaatoista ja kiviseinät on maalattu. Keittiötiloissa seinät on kauttaaltaan kaakeloitu.

Erityistä Pitkä, matala ruokalarakennus on yksi 1910-luvulla rakennetuista samantyyppisistä tiilirakennuksista. Julkisivujen tiilikoristelu on runsaampaa kuin muissa pääalueen venäläisissä tiilirakennuksissa. Vain ruokalarakennuksessa on välikaton tukirakenteena rautapylväät. Rakennus muodostaa reunaa keskusaution eteläpuolella kulkevalle Mannerheiminkadulle. Aikaisemmin samoilla kohdilla oli puurunkoinen ulkorakennus.

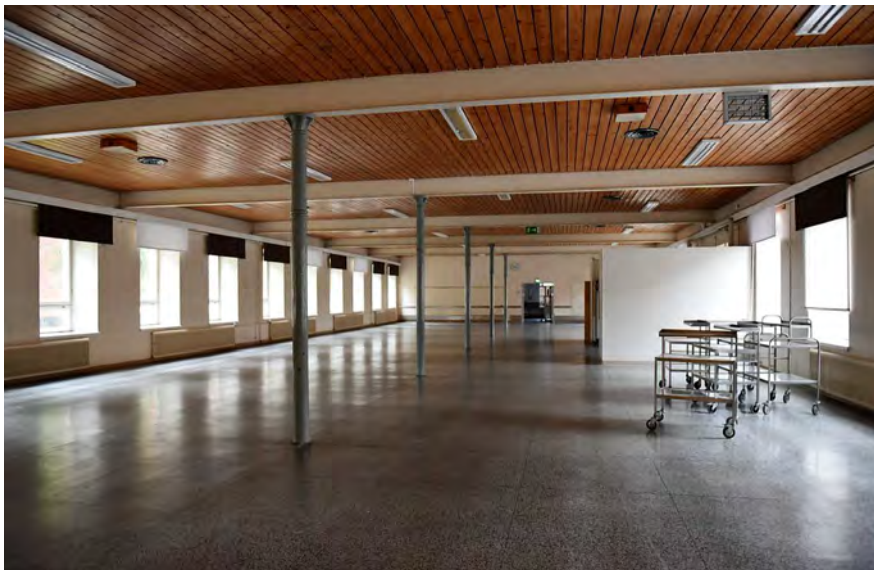
Lisätutkimuksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus ja riittävyys kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

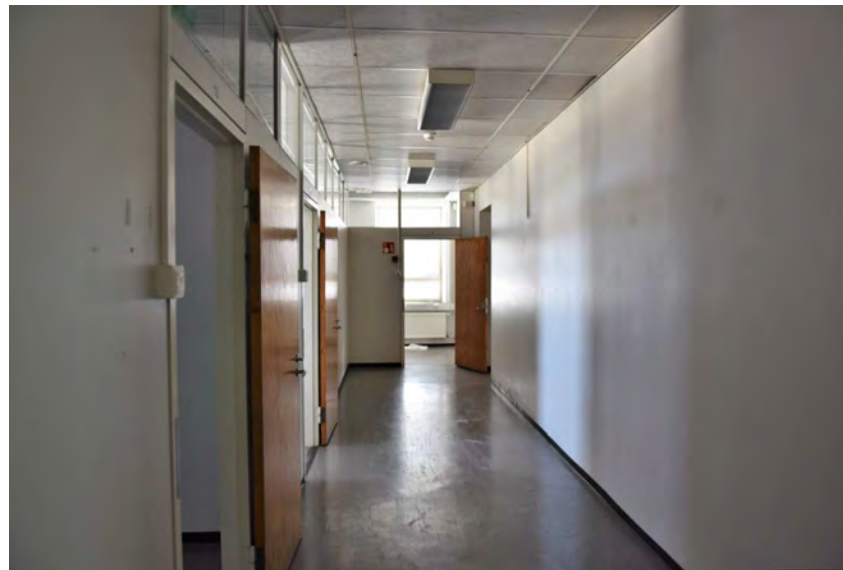
Kuva: Varuskunnan ruokalaksi rakennettu tiilirakennus on yksi Mannerheiminkatua reunustavista venäläiskauden tiilirakennuksista.

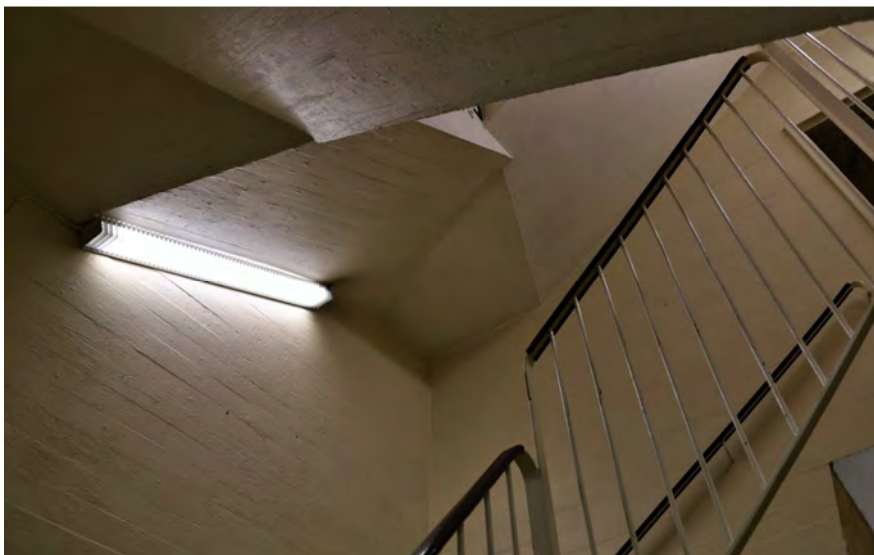
Kuva: Pitkillä sivuilla on kaksi seinälinjasta ulkonevaa risaliittia, jotka osoittavat keittiöiden paikat. Syvärunkoisen rakennuksen päädyissä ja pääsisäänkäynnin portaalissa on goottilaishenkiset sakaramuurit (ainoat peililaiheisella koristemuurauksella varustetut) ja räystäään alla kulkee hammaslista.

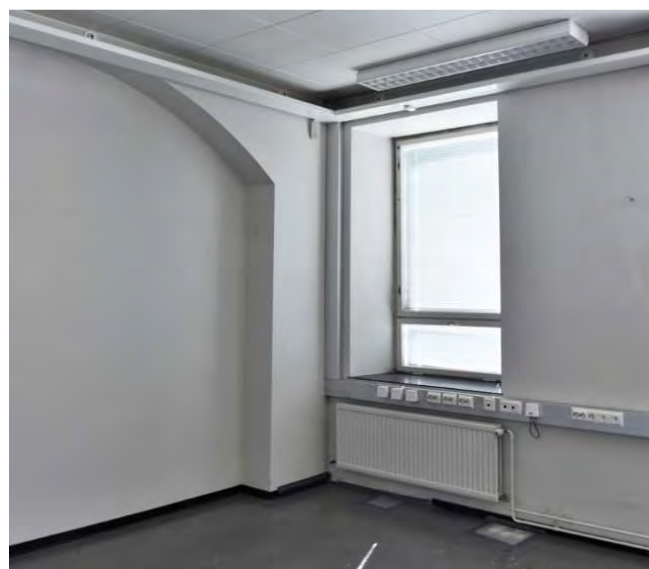
Kuva: Ruokalan (nro 11) suuri sali. Rautapylväsriivi ja palkit.

Kuva: Esikuntana toimineen kasarmirakennuksen (nro 12) keskikäytävä.

Kuva: Ruokalan (nro 11) kellariportaikko.

Kuva: Työhuone.
Rakennus nro 12.

12 Kasarmi (6), Mannerheiminkatu 14

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	101160779X
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Tyhjillään
Rak. kerrosala	604 m ²
Perustus	Betoni, kivi, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys, alapohja betoni / (1) +1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, saumapelti musta
Pohjaratkaisu	Alunperin sydänseinä; nykyään keskikäytävä

Kuvaus Entisen kasarmirakennuksen kohdalla isoin ulkoasullinen muutos on ollut ikkunoiden uusiminen 1960-luvulla nykyisiin karmi- ja puitejaoltaan alkuperäisistä poikkeaviin (jaoton ja vaakatuuletus-ikkuna), myös ulko-ovi on vaihdettu metallirunkoiseen lasioveen. Jo vuonna 1937 on sydänseinäisen rakennuksen tiloja käytetty työhuoneina¹¹, ja vuoden 1985 karttapiirustuksen mukaan rakennus oli esikunnan käytössä ja sen uudistettu tilaratkaisu perustui keskikäytäväjärjestelmään. Tutkimusosasto muutti tiloihin 2002. Sähköt on uusittu 2004. Muutosten jälkeen sisätilat edustavat toimistointeriööriä 1900-luvun jälkipuoliskolta (1950–1989, 2002): laattalattiat (Finnflex) muovilistoin, maalatut kivi- ja levyseinät, levytetyt ja alaslasketut katot, puu- ja levypintaisia laakaovia, paneeliradiaattorit ja loisteputket.

Erityistä Pitkänomainen, matala rakennus on yksi 1910-luvulla rakennetuista samantyyppisistä tiilirakennuksista Rakuunamäellä. Sen ulkoasu on muita pelkistetympi; ei sakaramuureja. Rakennus muodostaa reunaa keskusaukion eteläpuolella kulkevalle Mannerheiminkadulle.

Lisätutkimuksen tarve Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Kuva: Rakennuksen räystäään alla kulkee hammaslista. Ainoa sisäänkäynti on säilynyt kadunpuoleisella sivulla. Katolta on saatettu poistaa pienet lunetti-ikkunat.

Kuva: Viimeksi työhuoneikäytössä toiminut pienehkö kasarmirakennus on yksi Mannerheiminkatua reunustavista venäläiskauden tiilirakennuksista. Rakennus oli pitkään varuskunnan esikunnan käytössä. Ennen viime sotia siinä oli asepaja ja puhelinkeskus.

3.3 Osa-alue 2: Harjoitusalue

Ajankohta 1914–1917 venäläiskausi ja itsenäistymisen jälkeinen aika
Rakennukset nro 19, 20, 22, 23 ja 26
Asemakaava akm 405–2120, lv 13.11.2000, EP
Kaavasuojele sr-1: nro 19, 20, 22, 23
Muu suojele oyk lv. 28.5.2014, sr-1: nro 19, 20, 22, 23

Kuvaus (historia¹² ja luonne)

Osa-alue käsittää entisen rakuunakasarmien toiminnan kannalta keskeisen alueen harjoituskenttineen ja talli- ja varistorakennuksineen. Perussommitelma palautuu suomalaiskaudelle, mutta venäläiskaudella toteutettu täydennysrakentaminen uudisti rakennetun ympäristön ja täytti aiemmat tallienväliset ratsastuspihat.

Ylängöllä sijaitsevan alueen keskipisteenä on entinen keskus- eli harjoituskenttä, nykyinen Adolf Ehrnroothin aukio, joka alun perin oli puurakennusten ympäröimä. Pohjoisessa oli suuri maneesi, lännessä ja idässä pitkät tallirakennukset sekä etelässä artelli eli keittiö- ja ruokalarakennus. Näistä on jäljellä enää viimeksi sotilaskotina toiminut artelli Mannerheiminkadun varrella (osa-alueella 1). Aukion itä- ja länsipuolella sijainneet puutallit korvautuivat nykyisillä tiilirunkoisilla 1910–20-luvuilla. Pohjoisreunalla sijainneen maneesin paikalla on 2010-luvun uudisrakennus tiilisin julkisivuin.

Inventoinnin aikaan oli puolustushallinnon (ml. maasotakoulu) käytössä edelleen aukion länsipuolella sijaitsevat tiilirakennukset ja rapattu lämpökeskus. Tiilirakennuksista yksi talli (20) ja kaksi varastoa (22, 23) ovat venäläiskaudelta ja toinen talleista (19) ja lämpökeskus (26) Suomen itsenäistymisen jälkeiseltä ajalta. Keskusaukio on nykyään alkuperäistä suurempi, koska sen laidalla olevat tiilirakennukset ovat hieman kauempana toisistaan kuin alkuperäiset puutallit.

Osa-alueella on säilynyt kasarmialueelle luonteenomaista geometrisuutta ja rakennuksista muodostuvia pitkiä linjoja. Keskuskentän ympärille istutetut uudet puurivit ja puretun maneesin paikalle rakennettu pitkä uudisrakennus ovat palauttaneet aukiolle sen entistä tilallista luonnetta. Kentän länsipuoli, jossa tiilirakennusten etäisyydet ja koko vaihtelevat, edustaa venäläiskaudella toteutettua tiivistä rakentamista.

INVENTOINTIKOHEET

19 Puolustushallinto
 20 Puolustushallinto
 22 Puolustushallinto
 23 Puolustushallinto
 26 Puolustushallinto

Kuva: Aukion keskeltä itään avautuu näkymä, jossa länsireunan tiilirakennuksen keskikohdan sakarapääty ja takana näkyvän kirkon torni jäävät samalle näkymälinjalle. Tallirakennus ja kirkko, joka alun perin oli suunniteltu ortodoksiseksi sotilaskirkoksi, on rakennettu 1910-luvulla.

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Keskusaukion luoteisosassa on pyramidinmuotoinen Rakuunakivi. Uudenmaan rakuunarykmentti pystytti sen talvi- ja jatkosodassa kaatuneiden ratsuväkeen kuuluneiden sankarivainajien muistoksi. Muistomerkkiä kiertävä hevosenkenkäketju lisättiin myöhemmin, muistitiedon mukaan 1960-luvun alussa.

Kasarmialueelle istutettiin¹³ puurivejä 1930-luvulla. Nähtävästi näihin aikoihin on tehty myös kivettyt ojapainanteet, joita on eteläisen puistikadun varrella, osittain nurmeltuineena. Puurivejä istutettiin lisää 1950-luvulla, ja uusimmat on perustettu tämän vuosituhannen puolella aukion pohjois- ja itäreunalle. Ennen hiekkakenttänä ollut aukio on istutettu reunoiltaan ja keskusalueeltaan nurmelle. Itäpuolta käytetään pysäköintialueena. Aukion poikki kulkevat reitit sekä kulkuväylät pohjois- ja itäreunalla ovat hiekkapintaisia. Asfalttipäällysteisiä ovat etelässä ja lännessä kulkevat kadut. Rakennetuissa kortteleissa ulkotiloja jäsentävät nurmialueet, joita on erityisesti rakennusten ympärillä.

Historialliset merkitykset

- *Rakuunarykmentin kasarmialue on ainoa tyyppiään Suomessa. Aluerakenne oli väljä, koska harjoituskenttiä ja -pihoja sijoitettiin talli-, huolto- ja varastorakennusten väleihin:* Nykyinen keskusaukio oli varuskunta-alueen laajin harjoituskenttä, nk. maneesikenttä; muut isot välipihat pienenivät venäläiskaudelle toteutetussa täydennysrakentamisessa.
- *Kasarmirakentamisen historia, tiilirakentaminen:* Osa-alueella edustettuna 1910- ja 20-lukujen tiiliarkkitehtuuri.

Ympäristölliset merkitykset

- *Kaupunginosan keskipiste:* Keskusaukio on Rakuunamäen suurin avoin tila ja selkeä keskipiste.
- *Varuskunta-alueen luonne:* Pääasiassa varuskunnan toiminnan aikana rakennettujen ja arkkitehtuuriltaan hyvin säilyneiden rakennusten ympäröimä aukio.
- *Rakennetun ympäristön luonne:* Osa-alueella näkymiä hallitsee etenkin venäläiskauden puhtaaksimuurattu tiiliarkkitehtuuri.
- *Tilanjakajat, jatkuvuus:* lehtipuurivit ja Mannerheiminkadun reunan kivetty kokoojaoja, aukion hiekkapinnoite.

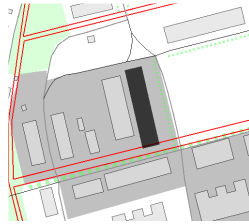
Kuva: Adolf Ehrnroothin aukio on kulumistaan avoin. Varsinaiset ajoväylät sivuavat aukiota etelässä ja lännessä. Aukion reunoilla on eri-ikäisiä lehmusrivejä. Rakuunakivi näkyy kuvassa keskellä.

Kuva: Etualalla näkyy kivetty ojapainanne. Muutoksesta keskusentän koossa kertoo artelli, joka alun perin sijaitti aukion keskiakselilla, mutta jää nykyään sen länsipuolelle.

19 Talli (keskusvarasto) Mannerheiminkatu 9

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607810
Ajoitus	1924 ¹⁴
Suunnittelu	(YRYH tai sotaministeriön insinöörios.)
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Rak. kerrosala	1 615 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Punatiilimuuri ristilimitys /1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimurattu
Katto	Harjakatto, kolme ristipäätä, saumattu palapelti mustanharmaa
Pohjaratkaisu	Alun perin keskellä läpikuljettava eteinen ja sen molemmilla sivuilla sydänseinällä (tiiliseinä ja -pilarit) muodostetut kaksi tallia, joissa puiset pylväsparit käytävän molemmin puolin.

Kuvaus Itsenäistymisen jälkeen keskusaukion reunoille rakennettiin kaksi pitkää tallirakennusta, joista 1924 valmistunut nro 19 on vanhempi. Tallirakennusten julkisivuja yhdistävät klassistiset aiheet: räystäslinjan korokemuuraus, jyrkät poikkipäädtyt, katon lunetti-ikkunat ja sisäänkäyntejä reunustavat harkotukset. Tyyli erottaa nämä 1920-luvun tallit venäläisten 1910-luvun talleista. Yhdistäviä tekijöitä ovat punatiiliseinien lisäksi harjakatto ja suorakaiteen muotoinen pohja. Aukion länsilaidalla sijaitseva talli toimi ennen viime sotia 4. /URR:n tallina, jossa olivat myös esikunnan hevoset. Rakennus peruskorjattiin 1957 saunaksi ja varusvarastoksi.¹⁵ Sisäänkäyntien ilme on yksinkertaistunut: oviaukkoa on kavennettu, ovi vaihdettu modernimpaan ja iso puoliympyrän muotoinen kamanaiikkuna korvattu suorakaiteen muotoisella ikkunalla. Ikkunat ovat vanhat kaksinkertaiset, sisään-ulosaukeavat.

Erityistä Kasarmialueen pisimpiin rakennuksiin lukeutuva entinen tallirakennus rajaa keskusaukiota ja sen länsipuolella kulkevaa Ratsuväen raittia. Aikaisemmin näillä kohdin sijaitsi suuri puurunkoinen hevostalli. Rakennus on toinen maamme itsenäistymisen jälkeen alueelle rakennetuista tiilirakennuksista, joiden klassistinen tyyli erottaa ne venäläiskauden punatiilirakennuksista.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

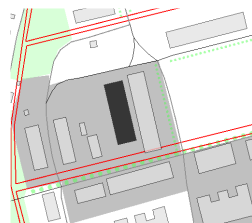
Kuva: Adolf Ehrnroothin aukio rajautuu lännessä itsenäisyyden alussa rakennettuun tiilirakennukseen, jonka edustalla on vanhoja lehmuksia.

Kuva: Pitkän tiilirakennuksen räystäslinjassa on profiilimuuraus, nurkat on korostettu harkotuksella ja katolla on lunetti-ikkunoita. Pitkän kattolinjan katkaisevat jyrkkäharjaiset poikkipäädtyt, joista keskimmäisen kohdalla, molemmilla pitkillä sivuilla, on harkotusten reunustama sisäänkäynti.

20 Talli (25), Mannerheiminkatu 11

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607821
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Rak. kerrosala	1 332 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys/ 1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, ristipääty, saumapelti mustaharmaa
Pohjaratkaisu	Alun perin keskellä läpikuljettava eteinen, oletettavasti sen molemmin puolin tiilipilaririvin (+seinä) erottamat tallit, joissa keskikäytävää reunustava (puu)pylvässarja, päädyissä eteiset.

Kuvaus Venäläiskaudella rakennettu tallirakennus sijaitsee vanhassa tallipihassa, aukion reunalla sijaitsevan rakennuksen nro 19 takana. Samankokoinen ja -tyylinen tiilitalli sijaitsee aukion itäpuolella (nro 17). Alueella on myös kaksi muuta tiilireliefeiltään samanlaista tallirakennusta, mutta ne ovat pienempiä ja ilman keskiosan sisäänkäyntiä. Talli nro 20 toimi ennen viime sotia 2./ URR:n tallina ja myöhemmin muonavarastona.¹⁶ Rakennuksen eteläpäädyssä on Adolf Ehrnroothin kabinetti. Ulko-ovien tyyli on uudistunut (pystypaneeli). Ikkunoiden alkuperäinen neliruutuinen puitejako on toteutettu nykyisissä jaottomissa ikkunoissa ulkopokaan kiinnitetyllä puuristikolla. Avoräystään alta näkyvät puiset katonkannattajat, joissa on koristeena loveukset.

Eriyistä Kohde on 1910-luvulla eli venäläiskaudella rakennettuja tiilitalleja (joista yksi purettu), joiden pitkissä julkisivuissa vuorottelevat liseenit ja alapuolisella koristemuurauksella somistetut pikkuikkunat. Koristeleikatut katonkannattajat ovat säilyneet vain kahdessa suurimmassa tallissa. Rinnakkain sijaitsevien rakennusten nro 20 ja 19 pitkät harjakattoiset rakennusmassat muodostavat tilallisen jatkumon keskusaukiota ennen ympäröineille puutalleille.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

Kuva: Tallirakennus sijaitsee keskusaukion länsipuolella sijaitsevan tiilirakennusryhmän keskellä, pääty Mannerheiminkadun suuntaan.

Kuva: Venäläiskauden tallirakennusten julkisivuja leimaa struktuuri, joka syntyy kapeista liseeneistä ja pienistä vaakaikkunoista, joiden alaosassa on koristeellinen muuraus. Ristipäädyn harjalla on sakara. Räystäään alla on puiset profiloidut katonkannattajat.

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

22 Varasto (32), Mannerheiminkatu 15

Tunnus 405-457-1-6

VTJ-PRT 1011607843

Ajoitus 1914–1917

Suunnittelu Venäläinen Insinöörikomennuskunta

Nykykäyttö Puolustushallinnon käytössä

Rak. kerrosala 608 m²

Perustus Betoni, graniittikvaaderi (näkyviltä osin)

Runko / krs Tiilimuuri ristilimitys, puiset katto-
rakenteet / 1

Julkisivut Punatiili puhtaaksimurattu

Katto Harjakatto, saumapelti, yksi palomuurikoroke

Pohjaratkaisu Oletettavasti alun perin avoin tila, joissa keskellä yksi pilaririvi ja yksi muurattu väliseinä.

Kuva: Varastot nro 22 ja 23 ovat kooltaan ja tyylipiirteiltään samanlaiset. Niiden vierestä kulkeva kivetty ojpainanne jatkuu rinnettä alas aina rantaan saakka.

Kuvaus Tiilirunkoisesta varastorakennuksesta on muutettu ulko-ovien ulkoasu (pystypaneeli). Aikaisempien pikkuruutuisten pystyikkunoiden sijaan on jaottomia ikkunoita. Rakuunamäen alueella on säilynyt seitsemän samanlaisilla tyylipiirteillä varustettua venäläiskauden tiilirunkoista varastorakennusta.

Erityistä Rakennus on toinen kahdesta samanlaisesta tiilirunkoisesta varastorakennuksesta, jotka sijaitsevat venäläiskaudella täydennysrakennetussa tallipihassa, keskusaukion länsipuolella. Rakennuksissa käytettyä koristeellista nurkkaliseenimallia löytyy viidestä muustakin varastona toimineesta tiilirakennuksesta, jotka ovat keskenään hieman erikokoisia.

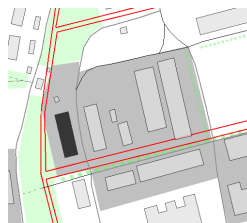
Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

Kuva: Varastohuone 22.

23 Varasto (33), Mannerheiminkatu 17

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	1011607854
Ajoitus	1914–1917
Suunnittelu	Venäläinen Insinöörikomennuskunta
Nykykäyttö	Puolustushallinnon käytössä
Rak. kerrosala	612 m ²
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko / krs	Tiilimuuri ristilimitys / 1
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu,
Katto	Harjakatto, yksi palomuurikoroke, saumapelti, mustan harmaa
Pohjaratkaisu	Oletettavasti alun perin avoin tila, joissa keskellä yksi pilaririvi ja yksi muurattu väliseinä.

Kuvaus Entisestä varastorakennuksesta on muutettu ulko-ovien ulkoasu (pystypaneeli). Pienissä kuusiruutuisissa pystyikkunoissa on kalterit.

Erityistä Rakennus on toinen kahdesta samanlaisesta tiilirunkoisesta varastorakennuksesta, jotka sijaitsevat venäläiskaudella täydennysrakennetussa tallipihassa, keskusaukion länsipuolella. Rakennuksissa käytettyä koristeellista nurkkaliseenimallia löytyy viidestä muustakin varastona toimineesta tiilirakennuksesta, jotka ovat keskenään hieman erikokoisia.

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen korjaushistorian osalta (ajankohta ja vaikutus) sekä erityispiirteiden kuvauksella. Täydentäminen on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali vapautuu rajoitteista ja rakennuksen sisätilat voidaan dokumentoida.

Kuva: Venäläiskauden varastorakennusten julkisivuja leimaa struktuuri, joka syntyy tiiliseinäpintaa jakavista jykevästä liseeneistä ja erityisen vahvasti nurkkia korostavista kaksoisliseeneistä. Toisella pitkällä sivulla on useita ovia, toisella vain pystyikkunoita, pareittain liseenien välissä. Räystäään aluset on laudoitettu umpeen.

Kuva: Vanhat kuusiruutuiset ikkunat ja rautakalterit.

26 Lämpökeskus, Mannerheiminkatu 13

Tunnus 405-457-1-6
VTJ-PRT 1011607832
Ajoitus 1950-luku (1957?)
Suunnittelu Oletettavasti Puolustusministeriön
Rakennusosasto

Nykykäyttö Puolustushallinnon käytössä

Rak. kerrosala 228 m²

Perustus Betoni

Julkisivut Rappaus, peiterimalaudoitus

Katto Harjakatto, pelti

Kuvaus Lämpökeskusrakennuksessa tuotettiin myös höyryä ruokalarakennuksessa toimivan keittiön tarpeisiin. Ruokala on kadun eteläpuolella. Rakuunamäki on nykyään kaukolämmössä. Lämpökeskuksen kohdilla sijaitsi alun perin suomalaiskauden suuri puinen tallirakennus.

Erityistä -

Lisätutkimuksen tarve Inventoinnin täydentäminen rakennuksen suunnittelija-, rakennusaika- ja rakennetiedoilla on ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKL:n arkistomateriaali ja itse rakennus vapautuu rajoitteista.

Kuva: Lämpökeskusrakennus on sovitettu vanhojen tiilisten talli- ja varastorakennusten arkkitehtuuriin kokonaishahmon mittasuhteiden (pituus ja loiva kattokulma) puolesta. Muutoin tämän 1950-luvun rakennuksen ulkoasu poikkeaa vanhemmasta rakennuskannasta.

Kuva: Lämpökeskuksen takapihaa sekä rakennusten 22 ja 23 vieressä sijaitseva tiilimuuntamo ja masto.

3.4 Osa-alue 3: Asuinalue

Ajankohta	1890–1893 suomalaiskausi
Sijainti	Upseeritie
Rakennukset	nro 66 ja 67
Kaava	ak 405-2097, lv 10.10.1998, AL
Suojelu	sr-1 nro 66, sr-2 nro 67 ja /s (Upseeritie)
Muu suojelu	oyk lv. 28.5.2014, sr-1 nro 66, sr-2 nro 67

Kuvaus (historia¹⁷ ja luonne)

Suomalaisen rakuunarykmentin kasarmialueella päällystön asunnot sijoitettiin muusta rakennuskannasta hieman erilleen, etenkin riittävän etäälle hevostalleista. Asuinalue perustettiin järvimaiseman äärelle, Saimaaseen viettävän rinteeseen välitasanteelle. Komentajan residenssi sijoitettiin alueen eteläosaan, johon alun perin oli suunniteltu kerhorakennusta. Suunnitelmat muutettiin tasanteen kapeuden takia. Upseerikerholle, johon tuli myös asunnot adjutantille ja kassanhoitajalle, löytyi uusi paikka komentajan asunnon eteläpuolelta, pääportilta alkavan itä-länsisuuntaisen kulkuväylän länsipäähän. Hieman pohjoisemmaksi sijoitettiin rakennuspariksi upseeriston asuntorakennukset. Paloturvallisuuden takaamiseksi pesutupa-sauna -rakennus rakennettiin alas rantaan, samoin leipomorakennus. Venäläiskaudella 1910-luvulla alueen pohjoispäähän rakennettiin tiilestä toinen leipomo. Tämän vuosituhannen alkuvuosina rakennetut asunto-osaketalat piharakennuksineen on sijoitettu vanhojen rakennusparien väleihin. Rakuunarykmentin kasarmialueen asemakaava on säilynyt lisärakentamisesta huolimatta.

Alueen rakennuksista upseerikerho (66) ja sen kellari (67) olivat inventoinnin aikaan Senaatti-kiinteistöjen omistuksessa. Upseerikerhossa on Lappeenrannan Upseerikerho ry:n ylläpitämä kaikille avoin lounas- ja tilausravintola sekä kabinettiloja. Klubirakennuksen eteläpää oli ennen viime sotia Hämeen ratsurykmentin ja pohjoispää Uudenmaan rakuunarykmentin käytössä. Sotien jälkeen, kun HRR:n tilalle tuli Kenttätykistörykmentti, alettiin eteläpäää kutsua Tykistöpääksi ja pohjoispäää Rakuunapääksi.

Rannan suunnassa kulkee kaksi kulkuväylää. Asuinrakennukset sijoittuvat rinteeseen välitasanteelle, ylärinteen ja rakennusten välissä kulkevan asfaltoidun Upseeritien varteen. Kookkaiden asuinrakennusten pääsisäänkäynnit ovat tien puolella, verannat tai parvekkeet järven puoleisella sivulla. Upseerikerho rajautuu suoraan tiehen. Tonttien etupihojen ja tien välissä on pensasaitaa.

INVENTOINTIKOhteet

- 66 Upseerikerho
- 67 Kellari

Tonttien pihatiet ovat päällystämättömiä. Talojen välittömät piha-alueet ovat hoidettuja nurmipihoja. Tien yläpuolisessa rinteessä vaihtelee lehti- ja havupuumetsikkö. Puusto on harvempaa upseerikerhon edessä rinteessä, puuportaiden ympärillä. Ylärinteessä on kivetty avo-oja, joka jatkuu alas rantaan upseerikerhon ja entisen komentajan asuinrakennuksen välistä.

Rantapuistoa ja Upseerikerhon ympäristöä on kunnostettu 1998 valmistuneen maisemasuunnitelman pohjalta. Upseerikerhorakennusta kiertää takapihan kautta kulkeva ajettava pihatie. Piha-aluetta on elvytetty suosimalla paikalta löytyneitä kasvilajeja. Talon kohdalla jyrkän rantarinteeseen puustoa on varovasti harvennettu näkymien saamiseksi, mutta pengerryksiä ja rantaportaita ei ole ennallistettu. Upseeritien yläpuolinen rinne on säilytetty metsäisenä, ja se muodostaa yhtenäisen maisemallisen taustan rakennuksille ja silhuetin Rakuunamäelle järven suunnasta katsottuna.

Historialliset merkitykset

- *Rakuunarykmentin kasarmialue on ainoa tyyppiään Suomessa:* Päälystön asuinrakennukset talousrakennuksineen on sijoitettu alueen maasto-olosuhteisiin hyödyntämällä rantaterasseja.
- *Kasarmirakentamisen historia, puu- ja tiilirakentaminen:* Osa-alueella on edustettuna erityisesti suomalaiskauden eli 1890-luvun puu- ja tiilirakentaminen (päälystön asuinrakennukset, isot talousrakennukset ja upseerikerho) sekä vähemmässä määrin venäläiskauden eli 1910-luvun tiilirakentaminen (talousrakennus). Upseerikerhorakennuksessa on säilynyt alkuperäinen tyyli sekä perinteisen puurakentamisen jälki.

Ympäristölliset merkitykset

- *Rantapuisto:* päälystön asuinalueeseen liittynyt puutarha-alue, joka välillä rehevöityi kasvillisuudeltaan kulttuurivaikutteiseksi metsiköksi, mutta jota on kunnostettu varovasti kaupunkilaisten virkistysalueeksi.
- *Aluerakenne, tilanjakajat, jatkuvuus:* Alueen kulkuväylät, Upseeritie, rantatie ja portaikot, sekä vanhat rakennusparit.
- *Alueen luonne:* Upseeritien kaupunkikuvaa hallitsevat 1880-luvun lopulla suunnitellut päälystön asuinrakennukset. Uudisrakennukset ovat pelkistettyjä jäljitelmiä rakennuksista nro 60 ja 61. Rantarinteen käyttö yleisenä virkistysalueena mahdollistaa alkuperäisen aluerakenteen ja vanhan kasvillisuuden vaalimisen (rantapuutarhat).

Kuva: Kivetty avo-oja.

Kuva: Upseerikerhorakennus kuvattuna rantapolulta.

Kuva: Rantapolku.

66 Upseerikerho, Upseeritie 2

Tunnus 405-5-62-1
VTJ-PRT 101490578L
Ajoitus 1890–91
Suunnittelu S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö Upseerikerho (lounas- ja tilausravintola), kerhotilat

Rak. kerrosala 1 130 m²
Perustus Graniittikvaaderi saumattu, betoniportaati ja -terassi

Runko / krs Hirsi /(1)+ 2
Julkisivut Pysty-vaaka-pysty -laudoitus, peittomaalattu, ruskeat värisävyt, vuorilaudat seinää tummemmat

Katto Aumakatto, keskiosa päätyosia matalampi, saumapelti

Pohjaratkaisu Kokenut muutoksia: Nykyään sisäänkäynnit päädyissä, porrashuoneet päädyissä, keskellä korkea sali ja soittokunnan lehteri, päätyjen keskiosassa eteiset tai hallit, joiden molemmin puolin huoneet.

Kuvaus Upseerikerho avattiin huhtikuun 3. päivänä 1891. Ulkovuoraus tehtiin keväällä 1892. Ensimmäisiä sisätilamuutoksia oli 1895 tehty väliseinän purku biljardipöydän tieltä. Vuonna 1932 aloitetuissa korjauksissa rakennus sai vesikeskuslämmityksen, jota varten rakennuksen alle rakennettiin kattilahuone (puu, hiili, koksi) ja kellaritiloja.¹⁸ Pääfasadin paraatiovet poistettiin ja sisäänkäynnit muutettiin talon päihin, jotta tuolloin taloa käyttäneet kerhot, Uudenmaan rakuunat ja Hämeen ratsujääkärit, saivat omat sisäänkäynnit. Samassa yhteydessä keittiö siirtyi entisen eteisaulan tiloihin ja emännän asunto yläkertaan.¹⁹ Sotien jälkeen pommituksissa vaurioitunutta rakennusta korjailtiin pikkuhiljaa. Vaiheittainen korjaaminen näkyy materiaalien eri-ikäisyytenä ja jäljellä on myös paljon vanhaa, kuten peiliovia, profiililistoja, paneelikattoja ja lautalattioita, myös 30-luku erottuu omana kerroksenaan. Alakerrassa on tiloja avarrettu huonetilojen väliseiniin tehdyillä aukoilla, etenkin nykyisten hallien luona. Yläkerran pohjoispäädyssä on uusia väliseiniä, ja molempiin kerroksiin on tehty myös WC:eet. Vuonna 1951 perustettu Lappeenrannan upseerikerho ry otti tuolloin toiminnan haltuunsa ja poistuneista joukko-osastoista huolimatta on pitänyt rakennuksen kunnossa. Rakennuksen liitettävä kaukolämpöön rakennettiin kellarikerrokseen talkootyönä saunatilat takka- ja pukuhuoneineen. Samassa yhteydessä, vuonna 1974, kerhon terassi suureni nykyiseen kokoonsa. Viime vuosien työt ovat olleet lähinnä kunnostus- ja pintaremontteja. Yhdeksänkymmentäluvun puolivälissä vaalea kerhorakennus maalattiin alkuperäisen värisiksi. Muutama vuosi aikaisemmin peruskorjattiin kaksi

yläkerran huonetta. IV-remonttia on tehty tällä vuosituhannella, samoin uusi peltikatto. Tykistöpäin baaritilat uusittiin 2006. Kerhon sisätiloissa on paljon sotilaselämään liittyvää irtaimistoa. Ratsuväkiprikaatin ajoilta on mm. soikeita puupöytiä, divaaneja ja tuoleja.

Eriyistä Rakuunamäen upseerikerho on vanhan kasarmialueen halki itä-länsisuunnassa kulkevan puistokadun pääterakennus, joka sijaitsee osana puistomaista upseeriston asuinalueella. Rakennuksen ulkoasu on säilynyt tyyllisesti, vaikka sisäänkäyntien ja terassin osalta on tehty muutoksia. Rakennuksen muodonanto mukaillee isojen rakuunakasarmien massoitteita. Upseerikerhon suuri juhlasali sisutuksineen ja soittolehteri muodostavat eheimpänä säilyneen tilakokonaisuuden (lukuun ottamatta 30-luvulla oviaukkoihin tehtyjä muutoksia). Muissakin tiloissa on vanhaa kiinteää sisutusta, mutta enemmän myös ajallista kerroksellisuutta. Suomessa on tiettävästi enää vain kaksi upseerikerhoyhdistyksen ylläpitämää perinteistä upseerikerhoa. Niistä toinen on Lappeenrannan Rakuunamäellä ja toinen Raaseporin Dragsvikissa (tiilikasarmi). Vain Lappeenrannassa kerhotoiminta on jatkunut alkuperäisessä upseerikerhorakennuksessa. Kaksikerroksinen puurunkoinen rakennus poikkeaa arkkitehtuuriltaan muista 1800-luvulla rakennettujen varuskuntien upseerikerhoista. **Lisätutkimustarve:** Esitetään tehtäväksi rakennushistoriaselvitystä suojelutavoitteiden määrittämiseksi ja korjaussuunnittelun tausta-aineistoksi. Julkaisut: Lappeenrannan varuskunnan upseerikerho 1951–2001 ja Lappeenrannan varuskunnan upseerikerho 100 vuotta. Lappeenrannan Upseerikerho ry teetti rakennuksen kuntoarvion keväällä 2017, konsulttina Insinööri-toimisto Granlund.

Kuva: Upseerikerho sijaitsee vanhalla rantaterassilla, mäen länsisyrjällä kulkevan Upseeritien eteläpäässä. Ympäristö on lehtipuuvaltainen.

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Kuva: Upseerikerho on U-volyyminen rakennus, jossa päätysiivet ovat keskiosaa korkeammat. Paraatiovi sijaitsi ennen keskiakselilla, nykyiset sisäänkäynnit ovat päädyissä ja takafasadissa (terassilta). Kuvan oton jälkeen keskiosan ja tien välisen nurmikaistan tilalle on tehty kenttäkiveystä ja Upseeritie päällystetty.

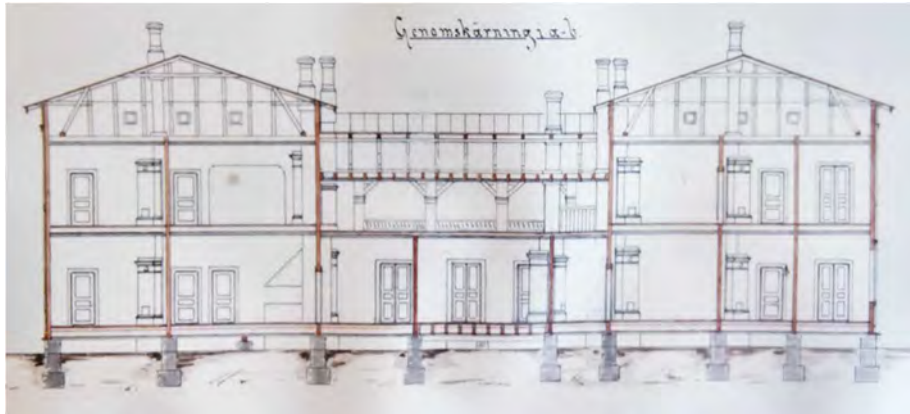
Kuva: Rakennuksen vuoraustapa, listoitus ja ikkunamalli palautuvat 1800-luvun lopulla suosittuun uusrenessanssiin. Alkuperäinen kerhon avoterassi oli nykyistä pienempi. Terassin alapuolelle on sauna.

Kuva: Vanhassa kuvassa paraatisisäänkäynti ja pohjoissiiven sivuovi ovat alkuperäisellä paikallaan. Nykyään keskiosan oikeanpuoleisimman ikkunan kohdalla on sivuovi ja siiven oven paikalla on ikkuna. Siivestä on myös laudoitettu umpeen oven vasemmalla puolella ollut ikkuna-akseli. Rakennuksen katto on ollut alusta alkaen peltinen. / Kuva julkaisusta: Immonen 1992, Varuskuntahistoria.

Kerhon historiikissa²⁰ kerrotaan sisätilamuutoksista. ”Alun pitäen ns. paraatiovi ja eteisaula sijaitsivat Upseeritien puolella keskellä julkisivua. Eteisalusta päästiin suoraan juhlasaliin, jonka pitkältä sivulta avautuvat suuret ikkunat avoimen terassin yli Saimaan Sunisen selälle. Eteisaulan yläpuolella oli ikkunat soittokunnan lehterille. Salin pohjoisesta ovesta päästiin biljardisaliin ja lukusaliin. Vastaavasti eteläisestä ovesta päästiin ruokasaliin ja kabinettiin. Alakerran eteläpäässä, nykyisen baarin paikalla, oli keittiö ja osin nykyisissä eteistiloissa oli emännän ja kerhoneidin asunnot, joihin päästiin päädyn toisesta ovesta. Rakennuksen kummankin päädyn yläkerrassa oli erikokoisia majoitushuoneita pokamiesupseereille ja kerhopalvelijoille kaikkiaan 11 kappaletta. Niihin päästiin rakennuksen päätyjen yläkerran sisäänkäynneistä, joista pohjoisempi oli Upseeritien puolella. Alun perin Rakuunapään yläkertaan oli suunniteltu mm. kaksi kaksihuoneista asuntoa esikuntaupseereille.”

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Kuva: Rakennuksen kaikki pystyuunit on purettu. / Upseerikerhon leikkauskuva, 1889. Seinätaulu Upseerikerhossa.

Kuva: Juhlasali on kuvattu soittokunnan lehteriltä. Viime sodissa vaurioita kärsineen ja kunnoltaan rapistuneen juhlasalin peruskorjaus valmistui 1956. Tämän jälkeen on tehty lähinnä ylläpitokorjauksia.

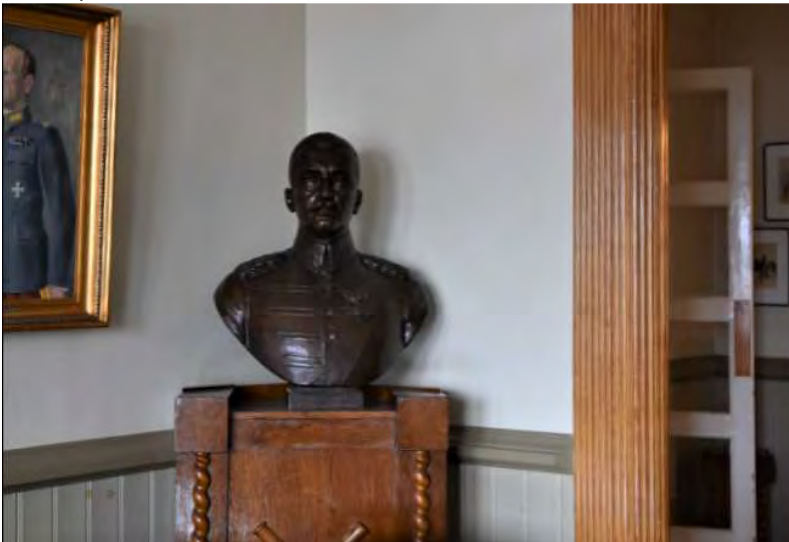
Kuva: Tykistöpään veteraanisali ja baari. Tiloja on avarrettu väliseiniin tehdyin aukoin.

Kuva: Tykistöpään sisäänkäynti on 1930-luvulta. Paikalla oli alun perin kaksi ovea, joista toinen johti keittiötiloihin ja toinen yläkerran porrashuoneeseen.

Kuva: Etenkin yläkerran huoneissa on eri-ikäisiä materiaaleja. Vaakunasalissa on vanha maalattu lautalattia, muut pinnat - paneelikatto ja levyseinät - ovat uudempia.

Kuva: Rakuunapäässä Marskin kabinetin aulan puoleinen väliseinä on 30-luvulta, samoin eteisen lasiovet ja nähtävästi myös väliseinän oviaukon lakattu puukehys. Rintapaneeli on talon alkuperäistä tyyliä.

67 Kellari

Tunnus	405-5-62-1
VTJ-PRT	-
Ajoitus	arvio 1890-l; laajennettu
Nykykäyttö	Tyhjillään
Perustus	Kivi
Runko	Kivi, valettu betoni (laajennus)
Julkisivut	Luonnonkivi ja betoni
Katto	Maapenkkä
Erityistä -	

Lisätutkimuksen tarve Inventointia on syytä täydentää rakennuksen rakenteen ja korjaushistorian sekä käyttöhistorian osalta.

Kuva: Upseerikerhon käytössä ollut maakellari.

3.5 Osa-alue 5: Sairaalanmäki

Ajankohta	1890–1893 suomalaiskausi
Rakennukset	nro 78, 79, 80 ja 81
Asemakaava	”Keisarin kaava” 19.8.1892
Kaavasuojelu	-
Muu suojelu	Oyk 12.6.2017; sr-1 nro 78, 79 ja 81

Kuvaus (historia²¹ ja luonne)

Sairaalanmäen punatiilisen sotilassairaalan toiminta alkoi viimeistään 1893 ja se on maamme vanhin yhtäjaksoisesti toiminut sotilassairaala. Sairaala, sairaalahenkilökunnan asuin- ja talousrakennus, ruumishuone ja tarpeen mukaan rakennettavat ulkokuoneet ja heinäladot sekä palokoppi kuuluivat kasarmialueen ensimmäisiin rakennettaviin rakennuksiin. Sairaalanmäelle valmistui vuoden 1890 lopulla asuin- ja talousrakennus, ruumishuone ja ulkokuone, itse sairaalarakennus seuraavana vuonna.

Puolustushallinnon käytössä on edelleen sairaalarakennus (78), jossa toimii Sotilaslääketieteen toimipiste (terveysasema). Sivurakennus (79) eli entinen välskärin ja muun sairaalahenkilökunnan asuinrakennus, myöhempi poliklinikka, on vuokrattu yksityiselle päiväkodille (Steinerpäiväkoti Tontuntupa). Päiväkodin aidatun leikkipihan sisään jää alkuperäinen puinen ulkorakennus (80, vaja, halkovaja). Tiiliseinäinen maakellari (81) sijaitsee nykyisen pihatien varrella.

Kulkutautivaaran takia sairaala rakennettiin muusta kasarmialueesta erilleen. Se sijaitsee omalla mäellä Rakuunamäen varuskunta-alueen ulkopuolella, linnuntietä noin 210 m kasarmin portista etelään. Valittu rakennuspaikka sijaitsi Suomen sotaväen leiripaikan vieressä leirisairaalan alueella. Suomen sotaväen kasarmialueilla (tarkk’ampujapataljoonat) sovellettiin niitä varten suunniteltuja rakennusten malliryhmiä (komplekseja). Sairaalatoimintaan liittyvät rakennukset oli suunniteltu sijoitettavaksi geometriseen sommitelmaan, joka oli pohjamuodoltaan suorakaide. Mallia ei varsinaisesti noudatettu Lappeenrannan Sairaalanmäellä, mutta täälläkin ryhmässä merkitykseltään tärkeintä rakennusta eli sairaalan päärakennusta korostettiin sen eteen sijoitetulla aukiolla. Lisäksi päärakennus ja välskärin asuinrakennus sijoitettiin kulmittain mallin mukaisesti.

Sairaala-alue on supistunut sen itä- ja kaakkoisosissa tapahtuneen kerrostalorakentamisen myötä. Uusimmat kerrostalot on rakennettu korttelin koilliskulmalle. Mäen laella sijaitsevat sairaalatontin rakennukset jäävät tiheän

reunapuuston taakse piiloon. Tontin halki kulkee asfaltoitu kulkuväylä Valtakadulta Maneesikadulle; vanha yhteys (Rakuunapolku) Valtakadun yli kasarmialueelle ei ole enää käytössä. Muut piha-alueet ovat hiekka- ja nurmipintaisia.

Historialliset merkitykset:

- *Toiminnan jatkuvuus:* Rakuunarykmentille rakennettu sairaalarakennus on maamme vanhin yhtäjaksoisesti toiminut sotilassairaala.
- *Kasarmirakentamisen historia, puu- ja tiilirakentaminen:* Sairaalanmäen rakennusten julkisivujen autenttisuus ja rakentamisen ajallinen yhtenäisyys (1890–93, 1900)

Ympäristölliset merkitykset:

- *Alueen luonne:* Kasarmin pääalueen ulkopuolella säilynyt sairaalapiha-alue ja sen osittain säilynyt suora kulkureitti Rakuunamäelle. Pihapiirin luoteissivun luonnonvarainen vaahterametsä ja männiköt.

Kuva: Sairaalanmäen alkuperäisistä rakennuksista on jäljellä varsinainen sairaala, asuin- ja talousrakennus ja vajarakennus. Näiden lisäksi on säilynyt varhaisessa vaiheessa rakennettu kellari. Pihan koilliskulmalla sijainneet ruumishuoneet ja muut ulkorakennukset on purettu. / Maastokartan kanssa asemoidussa vanhassa asemapiirroksessa näkyvät suunnitellut puistokäytävät. Vihreällä on merkitty pihapiirin nykyiset yhtenäiset viheralueet, katkoviivalla kulkuväylä ja punaisella viivarajauksella osa-alue. / Asemapiirros, esittelyplanssi, ei vl. KA.

78 Sairaalarakennus (38), Valtakatu 11

Tunnus 405-457-1-6

VTJ-PRT 101160776U

Ajoitus 1890-91

Suunnittelu S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg

Nykykäyttö Puolustushallinnon käytössä;
terveysasema

Rak. kerrosala 916 m²

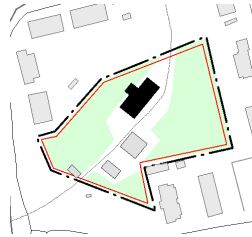
Perustus Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)

Runko / krs Tiilimuuri ristilimitys / (1) + 2

Julkisivut Punatiili puhtaaksimuurattu

Katto Aumakatto, saumattu pelti, musta

Pohjaratkaisu Alun perin sivukäytävä, isot salit päätysiivissä, porrashuone ja käymälät keskisiivessä

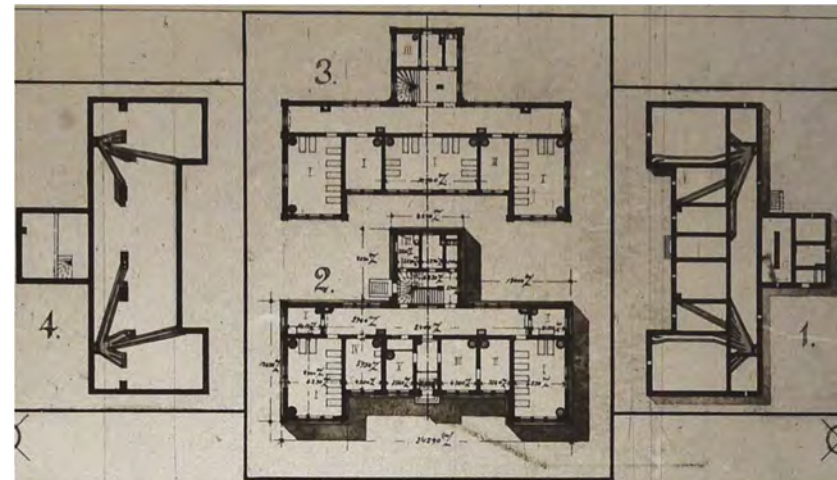

Kuva: Kaksikerroksinen tiilirakennus valmistui 40 vuodepaikan sairaalaksi vuonna 1891. U-volyyminen hahmo ja tiilikoristelu yhdistävät sairaalan rakuunakasarmien rakennustapaan, mutta vain sairaalassa on käytetty 2-3 ikkunan ryhmitystä.

Kuvaus Sairaala suunniteltiin²² kahden kerroksen korkuiseksi kivitaloiksi ja konstruointiin pääosin sotilaskasarmien tapaan. Sisäseinät helpomman puhtaanapidon vuoksi rapattiin ja maalattiin öljymaalilla, eteisten ja käytävien asfaltoidut lattiat maalattiin öljymaalilla ja lakattiin. Paremman ilmanvaihdon saamiseksi sairaalaan tehtiin kaksi poistoilman imuhormia, joita lämmitettiin rautakamiinalla. Lattiat oli kasarmeissa ja sairaalassa suunniteltu kuperiksi, eikä täyteenä käytetty sammalta, vaan ainoastaan asfalttia ja puhdasta soraa. Osassa tiloista (käytävä mm.) on holvattu sisäkatto. Sairaalaan vedettiin vesijohto 1894. Peruskorjaus on tehty 1986–87 (suunnittelija arkkitehti Osmo Lappo).

Eriyistä Rakuunarykmentille rakennettu sairaalarakennus on maamme vanhin yhtäjaksoisesti toiminut sotilassairaala. Se on harvoja säilyneitä 1880–90-luvun tiilestä tehtyjä kasarmisairaalarakennuksia. Pohjamuoto ja tilaratkaisut ovat aikakauden kasarmisairaaloille tyypilliset (vrt. Helsingin Kaartin varuskuntasairaala 1884, E. Lagerspetz). Eriyispiirteensä on kaksois- ja kolmoisikkunat, joilla on maksimoitu luonnonvalon saanti sisätiloihin. Sairaalanmäellä säilynyt rakennusryhmä muodostaa poikkeuksellisen eheän kokonaisuuden, joka sisältää samaan aikaan rakennetun sairaalan, sairaalahenkilökunnan asuinrakennuksen ja puurunkoisen ulkorakennuksen sekä hieman myöhemmin tehdyn kellarin.

Lisätutkimusten tarve: Esitetään tehtäväksi **rakennushistoriaselvitystä** suojelutavoitteiden määrittämiseksi ja korjaussuunnittelun tausta-aineistoksi. Ajankohtaista nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKLn arkistomateriaali ja itse rakennus vapautuu rajoitteista.

Kuva: Sairaalan tilaratkaisuna oli valoisa sivukäytävä ja keskisiiveen sijoitettu porrashuone. Pohjapiirustus Rakuunamäen esittelyplanssi, ei vl. KA.

79 Sairaalahenkilökunnan asuin- ja talousrakennus (39),

Valtakatu 11

Tunnus 405-457-1-6
VTJ-PRT 101160778W

Ajoitus 1890

Suunnittelu S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg

Nykykäyttö Yksityinen päiväkoti

Rak. kerrosala 570 m²

Perustus Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)

Runko / krs Puu (hirsi) ja tiilimuuri ristilimitys / 2

Julkisivut Punatiili puhtaaksimurattu,
puuosa lautavuorattu (pysty-vaaka-pysty)

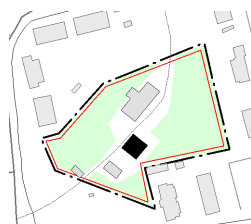
Katto Aumakatto, saumattu pelti musta

Pohjaratkaisu Keskikäytäväperiaate

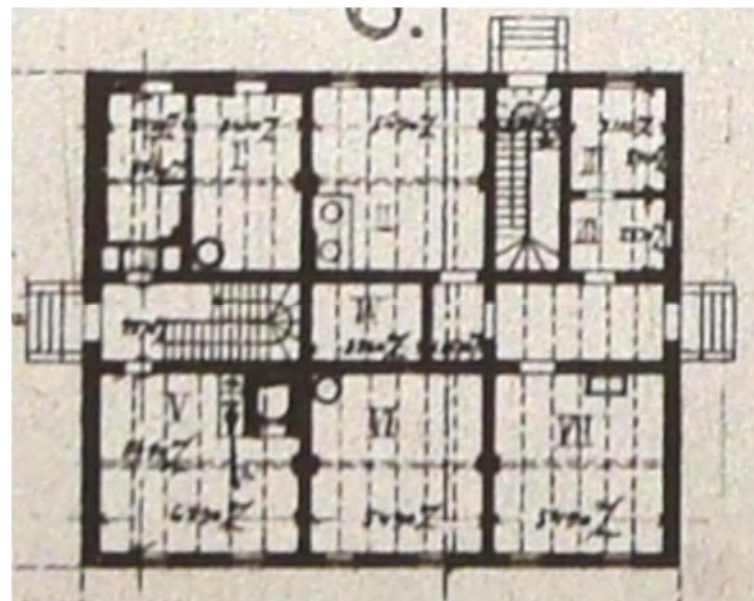
Kuvaus Entinen sairaalahenkilökunnan (välskärit, sairaalapalvelijat, päällysmiehet) asuin- ja talousrakennus oli välillä poliklinikkana. Nykyään rakennuksen yläkerros on Steiner-päiväkotina (alakerrasta iso huone juhlasalina). Alakerrassa on ollut myös hammaslääkäri, röntgen ja koulutustiloja. Rakennuksessa on vanhat kaksinkertaiset sisään-ulosaukeavat puuikkunat, vain yksittäisin puitteita on uusittu. Sisätiloissa on vanhoja peiliovia, profiloituja ovi- ja lattialistoja (myös uudempiä), maalattuja paneelikattoja ja kapeahkoja kourukattolistoja. Lattioita on päällystetty matoilla ja vinyylilaatoilla sekä alakerrassa maalatulla kivimassalla (asfaltti). Alakerran huoneissa on näkyvissä muuratut kappaholvit, rautapylväät ja palkit. Rakennusta on korjattu laajemmin viimeksi 1970-luvun lopulla. Tältä ajalta on oletettavasti rakennuksen nykyinen ilmanvaihtoputkisto ja osa lämpöpattereista. Huonetiloja on yhdistetty isoin kulkuaukoin.

Erityistä Varuskunta-alueella on yhteensä neljä suomalaiskaudella rakennettua kaksikerroksista tiili- ja puurunkoista rakennusta. Näistä Sairaalanmäen sairaalahenkilökunnan asuin-talousrakennus ja Rakuunamäen versta-asuinrakennus nro 24 muistuttavat eniten toisiaan, vaikka ovat erikokoiset. Molemmissa yhtäläisyydet ulottuvat myös pohjakaavaan, joka perustuu periaatteessa keskikäytävään, mutta Sairaalanmäen rakennuksessa käytävä ei ole avoin läpi rakennuksen ja Rakuunamäellä rakennuksen läpi kulkee kaksi käytävää.

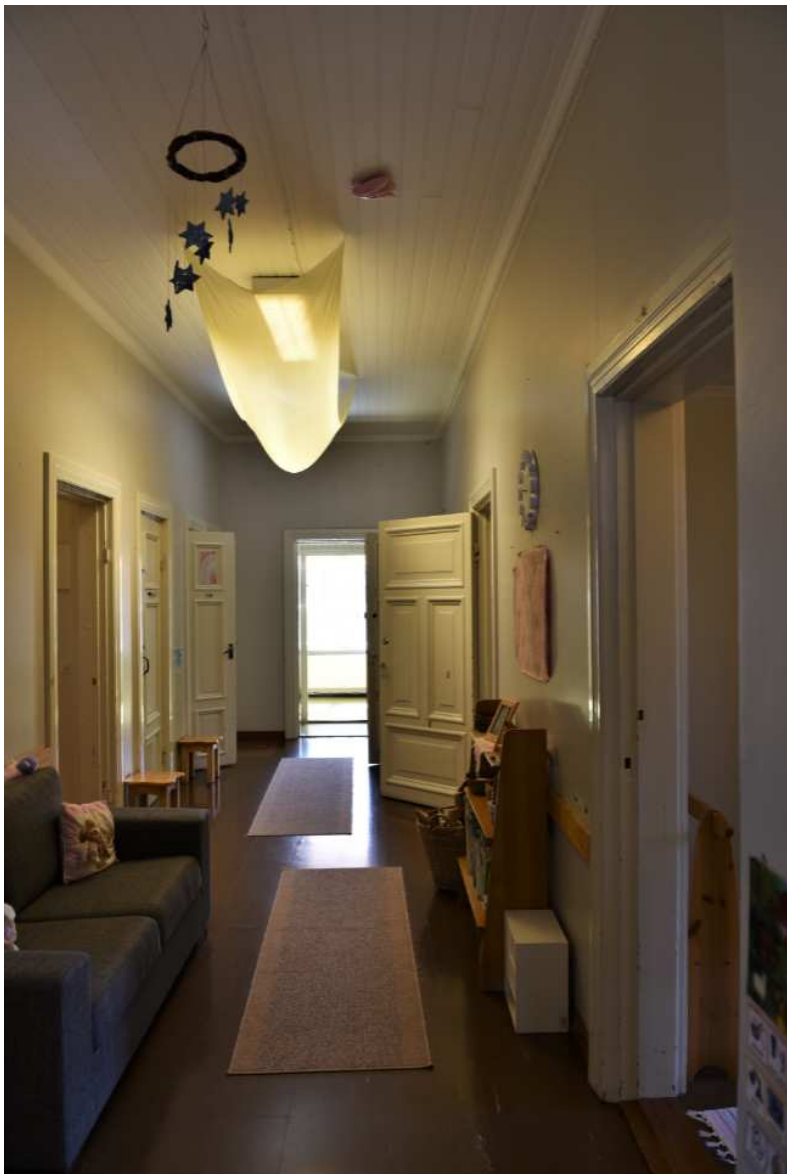
Lisätutkimusten tarve: Esitetään tehtäväksi **rakennushistoriaselvitystä** suojelutavoitteiden määrittämiseksi ja korjaussuunnittelun tausta-aineistoksi.

Kuva: Asuinrakennuksessa on kuusiruutuiset ristikarmi-ikkunat, lasiaukolliset puuovet ja kiviportaati. Päädyistä on muurattu umpeen yksi ikkuna.

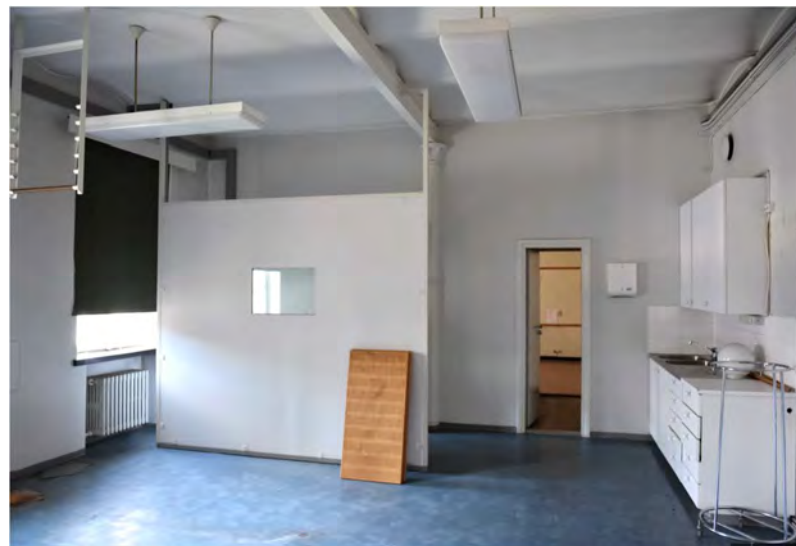
Kuva: Rakennuksen tiilissä alakerrassa oli pääasiassa työtiloja, puisessa yläkerroksessa olivat sairaalan henkilökunnan asunnot. / Pohja 1 krs. KA.

Kuva: Yläkerran keskikäytävä. Vanhat peiliovet.

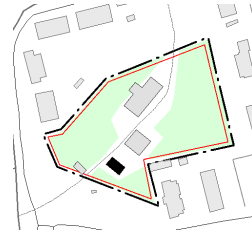
Kuva: Yläkerran kulmahuone: vanhat sisään-ulosaukeavat ikkunat, maalattu paneelikatto, laattalattia ja paneelipatterit.

Kuva: Alakerran keittiö: vinyylilaatat ja puiset lattialistat, kappaholvikatto, rautapylväs ja palkki sekä mosaiikkibetoninen ikkunapenkki ja valurautapatterit.

80 Varasto (41)

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	-
Ajoitus	1890
Suunnittelu	S. Gripenberg & Jac. Ahrenberg
Nykykäyttö	Varasto
Perustus	Graniittikvaaderi (näkyviltä osin)
Runko	Puu
Julkisivut	Rimalaudoitus
Katto	Harjakatto, betonitiili

Kuvaus Sairaalan vaja-ulkohuonerakennus on merkitty alkuperäiseen asemapiirrokseen. Rakennus on viimeinen suomalaiskaudelta säilynyt puurunkoinen ulkorakennus (käymälävinkkeliä ei ole jäljellä). Ulkorakennuksissa oli tyypillisesti yhtenäinen pysty- tai vaakalautavuoraus, jyrävä kivisokkeli ja vinopaneeliovet (jaettu ruutuihin). Kiilaharjaista ikkunamallia on käytetty vaihtelevasti. Vajarakennuksen pieni huone on päiväkodin ulko-varastona, iso puoli terveysaseman varastona. Ainakin osassa rakennusta on maapohja.

Eriyistä Puurunkoinen vaja kuuluu todennäköisesti Sairaalanmäen alkuperäiseen rakennuskantaan. Rakennus on säästynyt suuremmilta muutoksilta (käymälät purettu).

Lisätutkimusten tarve: Inventointia on syytä täydentää rakennuksen rakenteen ja käyttöhistorian osalta. Täydentäminen on ajankohtaista sairaalarakennuksen nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKL:n arkistomateriaali vapautuu rajoitteista.

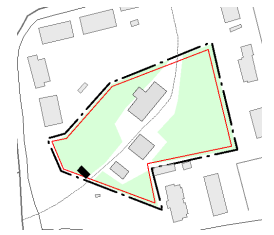
Kuva: Rakennuksessa on entisen Rakuunamäen varuskunta-alueen ainoa betonitiilikatto. Kiilaikkuna on suljettu levyllä.

Planssi, ei vl. KA.

81 Kellari

Tunnus	405-457-1-6
VTJ-PRT	-
Ajoitus	1900-luvun ap
Suunnittelu	epävarma tieto: Sebastian Gripenberg
Nykykäyttö	Tyhjillään
Perustus	-
Runko	Tiilimuuri ristilimitys (näkyviltä osin)
Julkisivut	Punatiili puhtaaksimuurattu
Katto	Harjakatto, pelti

Kuvaus Sairaalan kellarirakennus sijaitsee piha-alueen lounaisreunalla. Sitä ei ole merkitty alkuperäiseen asemapiirrokseen. Aikaisempien inventointien mukaan kellari olisi rakennettu 1900 arkkitehti S. Gripenbergin suunnitelmien mukaan (ei lähdetietoa). Ulko-osun perusteella kellari palautuu noin 1920-luvun rakennukseksi.

Eriyistä Tiilinen kellarirakennus kuuluu Sairaalanmäen pihapiiriin. Rakuunamäen varuskunta-alueella säilyneistä kolmesta kellarista ainoa, jossa ei ole maakattoa.

Lisätutkimusten tarve: Inventointia on syytä täydentää rakennuksen rakenteen ja käyttöhistorian osalta. Täydentäminen on ajankohtaista sairaalarakennuksen nykyisen käytön päätyttyä, jolloin rakennusta koskeva PHRAKL:n arkistomateriaali vapautuu rajoitteista.

Kuva: Kellarirakennuksesta on uusittu vesikate ja ulko-ovi.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

4.1 Muutosherkkyys

nro	Alkup. käyttö	1 RY	2 RH	3 AK	Julki- sivu	rak. vuosi	Suun- nittelu	Yksittäinen (Rakuunamäellä)	Yleinen (Rakuunamäellä)
1	kasarmi	H	V	V	tiili	1910-l	ven.	suuri koko	ven. tiilityyli
2	kasarmi	H	H	H	tiili	1892	YRYH	-	kolmen ryhmä
3	kasarmi	H	H	H	tiili	1891	YRYH	-	kolmen ryhmä
8	varasto	H	H	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
9	kasarmi	H	V	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
10	ruokala	H	V	H	puu	1890	YRYH	muoto	ven. tiilityyli
11	ruokala	H	V	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
12	kasarmi	H	V	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
19	talli	H	V	H	tiili	1924	PH	suuri koko	yksi vastaavan tyylinen
20	talli	H	H	H	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
22	varasto	H	V	V	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
23	varasto	H	V	V	tiili	1910-l	ven.	-	ven. tiilityyli
26	lämpökeskus	M	M	M	tiili	1950-l	PH	-	ajalleen tyypillinen tyyli
66	upseerikerho	H	H	H	puu	1890	YRYH	käyttötarkoitus	-
67	kellari	M	M	H	rap- paus	~1910-l	ven.?	-	-
78	sairaala	H	H	H	tiili	1893	YRYH	käyttötarkoitus	-
79	sairaalahenkilö- kunnan asuin- ja talousrakennus	H	H	H	tiili, puu	1893	YRYH	-	yksi vastaavan tyylinen verstas-asuinrakennus
80	liiteri	V	V	H	puu	1893	YRYH	viimeinen puisista ulkorakennuksista	-
81	kellari	V	H	H	tiili	~1920-l	PH	ainoa tyyppiään (katto)	-

Herkkyyssasteet

1 Rakennetun ympäristön edustavuuden näkökulma

H = Herkkä ulkoasullisille muutoksille: keskeinen avainrakennus tai osa yhtenäistä rakennuskokonaisuutta.

V = Vähäisiä muutoksia kestävä: yksittäinen rakennustyyppi.

M = Muutoksia kestävä: arkkitehtuuri eri ilmennä erityisesti kasarmirakentamista

2 Rakennushistoriallinen näkökulma

H = Herkkä ulkoasullisille muutoksille: ulkoasussa säilynyt paljon vanhaa, jolloin suojelulle on potentiaalia.

1. vaiheen rakennusten kohdalla vaalittava erityisesti muotokieltä (massoittelu) julkisivujen tyylipiirteiden ohella.
2. vaiheen rakennuksissa vaalittava erityisesti julkisivujen tyylipiirteitä (tiilikoristelu).

V = Kestää vähäisiä muutoksia: kasarmien aikaiseen käyttöön ja korjaustapoihin (ikkunat, ovet, aukotus) liittyvät muutokset palautettavissa vanhan mallin mukaisiksi.

M = Muutoksia kestävä: arkkitehtuuri ei ilmennä erityisesti kasarmirakentamista tai ulkoasussa on jo korjausten tuomaa kerroksellisuutta, joka heikentää alkuperäisen käyttötarkoituksen tunnistettavuutta.

3 Alueidenkäytön näkökulma

H = Herkkä muutoksille: alue ei historiallisen aluerakenteen kannalta kestä tiivistämistä tai maisematilan muutosta.

1. vaiheen asemakaava tai 2. vaiheen jo tiivis, yhtenäinen rakennusryhmä.

Esimerkkinä 1. vaiheesta vanha ratsastus/harjoitus/muu piha-alue (rakuunarykmentin kasarmialueen erityispiirteenä väljät ratsastuspihat).

V = Kestää vähäisiä muutoksia: toimenpiteet sovitettava alueen luonteeseen, esimerkiksi purettujen rakennusten tyhjilleen jääneet rakennuspaikat.

M = Muutoksia kestävä: rakentaminen ei saa rajoittaa olemassa olevien vanhojen rakennusten mahdollisuutta käyttää myös muuhun kuin asumiseen.

4.2 Selvitys- ja suojelutarve

Taulukko sisältää tiedot rakennusinventoinnin laajuudesta ja lisäselvitystarpeesta.

Lisäksi on tehty tulkinta siitä, miltä osin inventointi antaa perusteita olemassa oleviin oikeusvaikutteisiin suojelutavoitteisiin ja mitä lisäselvityksiä tarvitaan suojelun tavoitteiden tarkempaan määrittelyyn, myös sisätilojen osalta.

no	Alkup. käyttö	Selvitystilanne syksy 2017	Lisäselvitys- tarve	AK- merkintä	Inventointi antaa perusteita suojella:	1 RY	2 RH	3 AK
1	kasarmi	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu; täyd.inventointi tarkentaa pohjakaavan säilyneisyyttä	H	V	V
2	kasarmi	PHRAKLn asiakirjat käyttörajoitettu; Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat	RHS	sr-1	ulkoasu; RHS tarkentaa sisätilojen osalta	H	H	H
3	kasarmi	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	sis. ed.	sr-1	kuten ed.	H	H	H
8	varasto	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu	H	H	H
9	kasarmi	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu; täyd.inventointi tarkentaa pohjakaavan säilyneisyyttä	H	V	H
10	ruokala	Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat	RHS	sr-1	ulkoasu ja sisällä sali pylväineen, RHS tarkentaa sisätilojen osalta	H	V	H
11	ruokala	Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat	Npinv	sr-1	ulkoasu; sisällä salin rautapylväät	H	V	H
12	kasarmi	Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat	Npinv	sr-1	ulkoasu	H	V	H
19	talli	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu; (keskikäytävä, tukipilarit)	H	V	H
20	talli	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu; (keskikäytävä, tukipilarit)	H	H	H
22	varasto	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu; (tukipilarit)	H	V	V
23	varasto	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr-1	ulkoasu; (tukipilarit)	H	V	V
26	lämpökeskus	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	Npinv	-	-	M	M	M
66	upseerikerho	Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat	RHS	sr-1	ulkoasu; juhlasali; RHS tarkentaa sisätilojen osalta	H	H	H
67	kellari	Inventoitu ulkopuoli	Tinv	sr/k		M	M	H
78	sairaala	PH STIV käyttörajoitettu; inventoitu ulkopuoli	RHS	-	ulkoasu; RHS tarkentaa sisätilojen osalta	H	H	H
79	sairaalan asuin- ja talousrakennus	PHRAKLn asiakirjat käyttörajoitettu; Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat	Tinv	-	ulkoasu; keskikäytävä portaikkoineen, kappaholvit; täyd.inventointi tarkentaa sisätilojen osalta	H	H	H
80	liiteri	inventoitu ulkopuoli	Npinv	-	ulkoasu	V	V	H
81	kellari	Inventoitu ulkopuoli	Npinv	-	ulkoasu	V	H	H

Selvitystarveluokitus

Täydennysinventointi (Tinv.) = Kun rakennus vapautuu tutkittavaksi, tulee inventointia täydentää Puolustushallinnon rakennuslaitoksen arkistoasiakirjojen tiedoilla sekä kuvaamalla rakennuksen sisätilat.

Normaali päivitysinventointi (Npinv) = Tarkistetaan inventointitietojen ajantasaisuus kaavamuutosten ja lupahakemusten tullessa vireille.

Rakennushistoriaselvitys (RHS) = Rakennushistoriaselvitys antaa yksityiskohtaiset tiedot päätöksenteon tueksi niille, jotka vastaavat rakennuksen suojelutarpeen arvioinnista sekä suojelun turvaamisesta ja toteuttamisesta. Lisäksi selvitys toimii tarpeellisena taustaselvityksenä suunniteltaessa korjauksia ja tilojen uudiskäyttöä.

Sisältyy edelliseen (sis.ed.) = Sotilaskasarmi nro 3 on samanlainen kuin kasarmirakennukset nro 2 (ja 4). Yhdestä sotilaskasarmista tehty rakennushistoriallinen selvitys riittää antamaan lähtötietoja myös kahden muun kasarmirakennuksen suojeluarvoja vaaliviin korjauksiin. Kasarmi nro 2 on paras kohde, koska rakennus on tyhjillään eikä sitä ole saneerattu pitkään aikaan.

Selvitystilanne -sarakkeen käsitteet

PH STIV Käyttörajoitettu = Rakennus on edelleen puolustushallinnon tai Maasotakoulun käytössä ja turvallisuusluokitus estää rakennuksen sisätilojen ja arkistoasiakirjojen inventoinnin/tutkimisen. Nykyisen toiminnan päättymisen jälkeen aineisto vapautuvat käyttöön. Toiminta päättyy oletettavasti vuonna 2018.

PHRAKLn asiakirjat käyttörajoitettu = Turvallisuusluokitus estää Puolustushallinnon rakennuslaitoksen hallussa olevien piirustusten ym. rakennusta koskevien asiakirjojen luovuttamisen tutkimuksen käyttöön.

Inventoitu ulkopuoli = Rakennuksen ulkopuolen nykytilan kartoitus tehtiin paikan päällä, lisäksi rakennus ja ulkotiloja valokuvattiin. Täydennettiin havainnoilla ja arkistotutkimuksella aikaisempia inventointitietoja.

Inventoitu ulkopuoli ja sisätilat = Ulkoasun osalta kuten edellä, ja sen lisäksi rakennuksen keskeisiä sisätiloja valokuvattiin. Laadittiin yleispiirteinen kuvaus pohjakaavamuutoksista ja pintamateriaaleista.

5 Lähteet

ARKISTOT

Kansallisarkisto KA

Rakennushallituksen II arkisto

Maanpuolustuslaitoksen rakennukset: Lappeenranta, rakuunarykmentti piirustuksia, esittelyplanssit ja asemapiirroksia

VeSA linnoitus- ja rakennuspiirustukset

Lappeenrannan linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto

Suomen sotaväelle ehdotetun leiripaikan kartta 1883 ja 1891.

Piirustuskokoelmat, Venäläiset rakennuspiirustukset

Riihimäki 10. suomenmaalainen tarkka-ampujarykmentti

Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto

Senaatin kartasto: Lappeenranta XV 46, 1893.

Lappeenrannan kartta 1894.

Etelä-Karjalan museo EKM

Valokuvakokoelma: Ilmakuvia 1920-luvulta.

Lappeenrannan kaupunki LKRA

Rakennusvalvonnan lupa-arkisto: asiakirjat, piirustukset.

Puolustushallinnon Rakennuslaitos PHRAKL

Piirustusarkisto (Hamina)

Lappeenrannan kasarmihoitoalue: Rakennukset nro:t 10, 11, 12.

KIRJALLISET LÄHTEET

Ahola, Teija 2013: *Välskärrien talon rakennushistoriaselvitys*. Painamaton raportti 5.4.2013. Selvitystyö Ahola. Mikkeli: Mikkelin Ammattikorkeakouluhytymä.

Byman, Eeva & Ruokonen, Ria 1998: *Rakuunamäki, Lappeenranta*.

Maisemasuunnitelma. Selostus. Painamaton raportti 18.3.1998. Maisema-arkkitehdit Byman & Ruokonen oy. Lappeenrannan kaupunki, Tekninen keskus, kaavoitusosasto C2:1998.

Halila, Sirpa 1996: *Venäläinen rationaalisuus. 1910-luvun kasarmiarkkitehtuuri sotilaallisena käytäntönä*. Helsinki: SKS Suomen Historiallinen Seura.

Immonen, Olli 1992: *Lappeenrannan varuskuntahistoria*. Lappeenranta: Karjalan kirjapaino. Saatavilla osoitteessa <http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/Lappeenrannan_varuskunta/varuskuntahistoria.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Heinilä, Harri 2002: *Lappeenrannan Varuskunnan Upseerikerho 1951–2001*. [Lappeenranta]: Lappeenrannan Upseerikerho ry.

Toivanen, Pekka 1989. Lappeenrannan varuskunta. - *Lappeenrannan kaupungin historia 1817–1966*. [Lappeenranta]:[Lappeenrannan kaupunki]

Leskinen, Ilpo 18.6.2017: Rakuunamäki katsoo tulevaisuuteen – kasarmit, sotilaskoti, ruokala ja varastot etsivät uutta käyttöä itselleen. *Etelä-Saimaa*.

WWW-sivustot

Haminan varuskunta-alue. Rakennushistoriaselvitys. Painamaton raportti 11.4.2005. Arkkitehti Leena Suomela. Jaakko Pöyry Infra / CMC Terasto Oy. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3127-2005_Po%CC%88yry_Haminan_varuskunta_RHS_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Hei Hoplaa! Etelä-Karjalan museon verkkonäyttely.

<<http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/heihoplaa/index.html>> (viitattu 31.10.2017)

Hennalan varuskunta-alue. Kulttuuriympäristöselvitys. Arkkitehtitoimisto Livady Oy. Helsinki: Senaatti-kiinteistöt ja Lahden kaupunki. <https://www.lahti.fi/PalvelutSite/AluehankkeetSite/Documents/Hennala_kulttuuri_2015_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Hämeenlinnan Linnan kasarmit. Rakennushistoriaselvitys. Painamaton raportti 16.9.2005. Arkkitehti Eeva Kyläkoski. Jaakko Pöyry Infra. Maa ja vesi. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3688-2005_Poyry_Hameenlinna_linnan_kasarmit.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Selvitystyö Ahola 2017 Lappeenrannan Rakuunamäen rakennusinventointi

Kaartin kasarmien punatiilirakennukset. Suppea rakennushistoriaselvitys. Riikka Koivula, Niina Svartström, Olli Helasvuo. Arkkitehdit Mustonen oy. Helsinki: Senaatti-kiinteistöt. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/6627-2017_Mustonen_Hki_Kaartin_kasarmien_punatiilirakennukset.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Kaartin lasaretin kortteli 1827–2007. Rakennushistoria selvitys. Painamaton raportti 4.12.2005. Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3133-2007_Schalin_Hki_Kaartin_lasaretti_RHS_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Kasarmialueet: Kaartin kasarmi, Linnan kasarmit, Suomen kasarmit, Kouvola kasarmialue, Kuopion kasarmialue, Hennalan kasarmit, Lappeenrannan linnoitus- ja varuskuntakaupunki, Mikkelin tarkka-ampujakasarmit, Oulun tarkka-ampujakasarmit, Dragsvikin kasarmit, Riihimäen kasarmialue, Vaasan tarkka-ampujakasarmit. *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY.* Museovirasto. <http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx> (viitattu 31.10.2017)

Lahden Hennalan varuskunta-alue. Selvitys Hennalan kasarmien rakennuskulttuurista. Painamaton raportti. Toiminimi Lauri Putkonen. Ramboll. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3158-2012_Ramboll_Putkonen_Lahti_Hennala_RHS_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Lappeenrannan rakuunat. Koonnut Liisa Nordman. Kansalaismuisti -hanke. <<http://www.helsinki.fi/kansalaismuisti/lappeenranta/rakuunat.htm>> (viitattu 31.10.2017)

Lappeenrannan upseerikerho. *Kerhon historia.* <<http://www.lappeenrannanupseerikerho.fi/kerhon-historia/>> (viitattu 31.10.2017)

Makkonen, Päivi 2012: *Historiallisen rakennuksen korjausrakentaminen: Cace Lappeenrannan Rakuunamäen sotilaskoti.* Opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu, Rakennusalan työnjohdon koulutusohjelma, Talonrakennus. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012112115898>> (viitattu 31.10.2017)

Sebastian Gripenberg. Arkkitehtuurimuseo, arkkitehtiesittely. <<http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=16210923>> (viitattu 31.10.2017)

Suomen kasarmit Häme-wikissä. <http://www.hamewiki.fi/wiki/Suomen_kasarmit> (viitattu 31.10.2017)

Suomen kasarmit. Kulttuuriympäristö- ja rakennushistoriaselvitys. Raportti 20.12.2013. Arkkitehtitoimisto ark-byroo. <https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3162-2013_ark-byroo_Ha%CC%88meenlinna_Suomen_kasarmit_KHS_web.pdf> (viitattu 31.10.2017)

Vanhat painetut kartat. Maanmittauslaitos. Peruskartta 1:20 000, 3134 07, 1951. Peruskartta 1:20 000, 3134 07, 1983. <<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>> (viitattu 31.10.2017)

Willimiehen jäljillä -blogi. 2013/03: Venäläiskauden rakennuksia: <<http://willimiehenjaljilla.blogspot.fi/2013/03/varuskunta-venalaiskauden-rakennuksia.html>> (viitattu 31.10.2017)

REKISTERIT

Etelä-Karjalan maakuntamuseon KIOSKI-inventointitietokanta
Rakuunamäki -aluekohde, kohde- ja rakennuskortit

Rakennus- ja huoneistorekisteri. Lappeenrannan kaupunki, VTJ

SUULLISET TIEDONANNOT

Ilkka Kemppi, majuri, Lappeenrannan upseerikerho ry:n pj.

Antti Laakso, everstiluutnantti evp.

Eila Kylliäinen, PHRAKL, Kouvola

Mikael Kälviäinen, PHRAKL, Lappeenranta

Ritva Sateila, PHRAKL, Hamina

6 Viitteet

¹ Vain keskeisimmät toimijat luetteloitu sivulla. Niiden lisäksi Lappeenrannan varuskuntaan kuului viime sotien jälkeen mm. PM:n rakennuskonttori (vuodesta 1965 rakennustoimisto), Korjauskeskus, Moottoriajoneuvotoimisto ja Vaatetuskorjaamo. Immonen 1992, 328.

² Immonen 1992, 194.

³ Haila 1996, 22–23.

⁴ Haila 1996, 31–35

⁵ Arkkitehtuurimuseo, arkkitehtiesittely: Sebastian Gripenberg.

<http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=16210923>

⁶ Immonen 1992, 179–180, 191, 201–208, 214–218.

⁷ Immonen 1992, 291.

⁸ Mervi Kansonen kirjoittaa sotilaskodista 100-vuotishistoriaa. Yle

<https://yle.fi/uutiset/3-9638867>.

⁹ Makkonen, 2012.

¹⁰ Leskinen 2017. Rakuunamäki katsoo tulevaisuuteen...

¹¹ Pohjapiirustus nro 12, 1937, Lappeenrannan kasarminhoitoalue. PHRL

¹² Immonen 1992, 179–180, 191, 209, 214–218.

¹³ Byman & Ruokonen, 1998, 5.

¹⁴ Immonen 1992, 288.

¹⁵ Rakennusta ei ole merkitty vuonna 1918 laadittuun kasarmialueen inventointikarttaan, Willimiehenjaljilla -blogi 2013/03: 3. Hevossairaala.? KIOSKI-inventointi: Rakuunamäki.

¹⁶ Immonen 1992, 295; Toivanen 1989, 578 .

¹⁷ Immonen 1992, 179–180, 191, 197–201, 208.

¹⁸ Lappeenrannan upseerikerho,

<http://www.lappeenrannanupseerikerho.fi/kerhon-historia/>

¹⁹ Heinilä 2002,

²⁰ Lappeenrannan upseerikerho,

<http://www.lappeenrannanupseerikerho.fi/kerhon-historia/>

²¹ Immonen 1992, 179–180, 191, 212–213.

²² Immonen 1992, 182.